

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
วิรัช คงสวัสดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
กุมภาพันธ์ 2550

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
วิรัช คงสวัสดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
กุมภาพันธ์ 2550
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
วิรัช คงสวัสดิ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
กุมภาพันธ์ 2550

วิรัช คงสวัสดิ์. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี.

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2549 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 63 คน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นชั้นในการสุ่ม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 โรงเรียน จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด คือ ชุดที่ 1แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.90 และชุดที่ 2 คือข้อคำถามในการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ใน 4 ด้านดังต่อไปนี้

- 2.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้ตรงกับความถนัดและความต้องการของผู้เรียน สนับสนุนในการจัดหาวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยให้ความรู้กับนักเรียน และส่งเสริมในเรื่องของการจัดหาหรือบริการทางด้านเอกสารข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการทำหลักสูตร

- 2.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนด้านงบประมาณ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการจัดผลิตสื่อการเรียนการสอน และการส่งเสริมให้ครูได้มีความสามารถในการใช้สอนนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ใหม่ๆ รวมถึงความต้องการให้ผู้บริหาร

สนับสนุนและจัดหาสถานที่เกี่ยวกับการพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ที่มีความเกี่ยวข้องกับรายวิชาต่างๆของสาระการเรียนรู้

2.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมและเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมและพัฒนาด้านความประพฤติของนักเรียน เช่น การส่งเสริมด้านระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่างๆ ของนักเรียน

2.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และติดต่อสื่อสารและชี้แจงกับผู้ปกครอง ในเรื่องการกวดขันและความเอาใจใส่ในด้านการเรียน ด้านความประพฤติ และที่สำคัญในเรื่องของการอ่านหนังสือของนักเรียน

A STUDY OF SUPPORTS FOR LEARNING PROCESS RESPONDING
THE NATIONAL EDUCATION ACT, B.E. 2542 AND THE AMENDED PROVISION
(2 nd ISSUE) B.E. 2545 IN EDUCATION OPPORTUNITY SCHOOLS.
KHLONG SAMWA DISRICT, UNDER THE JURISDICTION OF THE BANGKOK
METROPOLITAN

AN ABSTRACT
BY
WIRAT KONGSAWAT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
February 2007

Wirat Kongsawat. (2007). *A Study of Supports for Learning Process Responding the National Education Act, B.E. 2542 and the Amended Provision (2nd Issue) B.E. 2545 in Education Opportunity Schools. Khlong Samwa District, under the Jurisdiction of the Bangkok Metropolitan*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Dr.Marasri Suthanithi.

The purposes of the research were to study the supports for learning process responding the National Education Act, B.E. 2542 and the Amended Provision (2nd Issue) B.E. 2545 in education opportunity schools, Khlongsamwa District, under the jurisdiction of the Bangkok Metropolitan in 4 aspects, i.e. management of learning substance, management of instructional media and learning resources, cultivation of moral and ethics, and collaboration with parents. The samples consisted of teachers of every subject areas in the 3rd class level of the education opportunity schools, Khlongsamwa District, under the jurisdiction of the Bangkok Metropolitan in the academic year 2006 A.D. The sample size for the survey questionnaire was determined by using Krejcie and Morgan's (1970) table which yielded 63 teachers. They were acquired through the proportional stratified random sampling from teachers of every subject areas. A 5-point Likert-style questionnaire used in the survey had a Cronbach's coefficient alpha of 0.90. The sample for the interview were purposively selected from teacher heads of the subject areas in the 3 schools under the study. The instrument for the interview was interview questions. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results revealed as follows.

1. The supports for learning process responding the National Education Act, B.E. 2542 and the Amended Provision (2nd Issue) B.E.2545 in education opportunity schools, Khlongsamwa District, under the jurisdiction of the Bangkok metropolitan as a whole and by each aspects were at the high level.

2. The teacher heads of subject areas identified the school principals' supports for learning process in the 4 aspects as follows.

- 2.1 *The management of learning substance*. The needs included: support of teachers' learning substance management relevant to the aptitudes and needs of students; support of the acquisition of local intellectuals to transfer knowledge to students; and support of the acquisition or service of supplement document related to curriculum design.

2.2 *The management of instructional media and learning resources.* The needs included: support of budget to acquire materials and tools for the production of instructional media; support of teachers' capabilities in the use of learning innovations; and support of acquiring places suitable for field trips related to each subject areas.

2.3 *The cultivation of moral and ethics.* The needs included: school principals' implementation of activities and invitation of knowledgeable and proficient personnel to train and develop student behaviors, e.g. discipline, honesty, and responsibility aspects.

2.4 *The collaboration with parents.* The needs included: support of the implementation of activities which have parents' involvement; communication and giving information to parents to strictly control and take care of students' learning, behaviors, and especially book reading.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจาก อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี ซึ่ง
อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งทางตรงและ
ทางอ้อม จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ และ
อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขให้งาน
สารนิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่า ซึ่งประกอบด้วย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์ ที่ได้
ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนทำให้ผลงานครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา นายอุดมศักดิ์ นาดี สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
นายณรงค์ จงแจ่มฟ้า สำนักงานเลขาธิการ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
นางจิระพันธ์ สวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
และ ดร. ผกาพรรณ นันทวิชิต ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบำเพ็ญเหนือ สำนักงานเขตมีนบุรี
กรุงเทพมหานคร ที่ได้สละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำชี้แนะตรวจสอบแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนวัดทองสัมฤทธิ์ สำนักงานเขตมีนบุรี สังกัด
กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความเอื้อเฟื้อในการทดลองใช้แบบสอบถาม รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้บริหาร
และครูผู้สอนของโรงเรียนบางชัน (ปल्लीวิทยานุสรณ์) โรงเรียนวัดคูบอน และโรงเรียนสุเหร่าแสน
แสบสำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
และให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

ขอขอบคุณเพื่อนๆ และพี่ๆ ทั้งจาก รุ่น16 ภาคพิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
เพื่อนครูในโรงเรียนบางชัน (ปल्लीวิทยานุสรณ์) และสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้
ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งในการทำงานวิจัยฉบับนี้

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา
และครูอาจารย์ทุกท่าน ผู้ซึ่งมีพระคุณอย่างยิ่ง และเป็นผู้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัย
ตลอดมา

วิรัช คงสวัสดิ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
สำนักงานเขตคลองสามวา.....	10
ประวัติความเป็นมา.....	10
การจัดการศึกษาของเขตคลองสามวา.....	11
การจัดกระบวนการเรียนรู้.....	12
ความหมายของกระบวนการเรียนรู้.....	12
ความหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้.....	13
แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้.....	14
การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา.....	18
การส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.....	23
ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้.....	29
ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้.....	34
ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม.....	42
ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
งานวิจัยในประเทศ.....	54
งานวิจัยต่างประเทศ.....	61

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	64
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	65
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ.....	66
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	85
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	85
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	85
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	86
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
สรุปผลการวิจัย.....	87
อภิปรายผล.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	95
บรรณานุกรม.....	97
ภาคผนวก.....	111
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	112
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	122
ภาคผนวก ค หนังสือราชการ.....	124
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	134

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา.....	65
2 จำนวนร้อยละของครูที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ของครู โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.....	71
3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา โดยรวมและรายด้าน.....	72
4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ.....	73
5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยรวมและรายข้อ.....	74
6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมและรายข้อ.....	76
7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยรวมและรายข้อ.....	77

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้เกิดการตื่นตัวครั้งยิ่งใหญ่ของครูอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยที่การจัดการศึกษาของประเทศนั้นจะต้องปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ไปสู่การจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543: 1) เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาลักษณะของคนไทยที่พึงปรารถนา การจัดการศึกษา จึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา และเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กองวิจัยการศึกษา. 2543: 1) เพื่อเป็นองค์ประกอบของปัจจัยพื้นฐานในการช่วยพัฒนาประเทศชาติให้ทันต่อความเจริญรุ่งเรืองตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ต้องการมุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ และบูรณาการสาระความรู้จากศาสตร์แขนงต่างๆ ในทุกๆ ที่ โดยให้ผู้เรียนได้สามารถพัฒนาทักษะ และกระบวนการคิดวิเคราะห์ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ. 2543: คำนำ)

แนวการจัดการเรียนรู้ จึงมีลักษณะที่เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่จะพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนืองตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข บูรณาการในด้านเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและการพัฒนาต่อสังคม สาระการเรียนรู้จึงต้องมีความสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน มีความเป็นสมัยใหม่ เน้นกระบวนการคิด และการเรียนรู้ได้ตามสภาพความเป็นจริง ทั้งสามารถนำประสบการณ์ไปใช้พัฒนาได้อย่างกว้างขวางซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ครู ผู้เรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน (วัฒนาพร ระเบียบทุกซ์.2545: 14) กระบวนการจัดการศึกษาที่จะจัดให้กับมนุษย์ เพื่อที่จะทำให้เกิดเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ นั้น ผู้สอนจะต้องฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถ คิดเป็น ทำเป็นและแก้ไขปัญหาได้ เพื่อสามารถที่จะเผชิญกับอุปสรรคที่ซับซ้อน ทำทลายการคิด และการตัดสินใจอย่างฉับพลัน ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนการสอน จึงควรที่จะเป็นการจัดการเรียนที่ ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในคิดและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยฐานข้อมูลจากความรู้ ความคิดหรือประสบการณ์จากการเรียนการสอนโดยผู้ที่ทำหน้าที่จัดการสอน (ทิศนา แชนมณี. 2544: 58) เพราะเนื่องจากตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายนั้น เรามักจะพบกับเรื่องราวต่างๆ มากมาย ทั้งที่เป็นปัญหาเล็กและที่เป็นปัญหาใหญ่ การจัดการศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์ให้

มนุษย์มีทักษะ และกระบวนการที่ดี (ขจรศักดิ์ สีเสน. 2544: 14-19) พร้อมทั้งสามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้เองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ถือว่าครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะจัดให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุแนวทางของการจัดการศึกษานั้น ครูจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก โดยเน้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความต้องการของท้องถิ่นและแนวปฏิบัติในชีวิตจริงโดยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

จากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตราที่ 22 กำหนดว่า การจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 23) และในมาตราที่ 24 ได้กำหนดการจัดการกระบวนการเรียนรู้ว่า ครูจะต้องสามารถที่จะเลือกกิจกรรมการสอนและการบูรณาการเนื้อหาสาระของแต่ละวิชาได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน รู้ว่านักเรียนควรจะเรียนและใช้กิจกรรมอะไร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 31) โดยเน้นเรื่องของการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะ กระบวนการคิด เรียนรู้ได้จากประสบการณ์จริงและสามารถฝึกปฏิบัติได้ ปลูกฝังให้มีความใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง บูรณาการผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างสมดุล ทั้งความรู้และคุณธรรม โดยมุ่งให้นักเรียนมีกระบวนการทักษะเหล่านั้นติดตัวตลอดไปเพื่อเป็นทักษะในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2543: บทนำ)

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่จะมุ่งให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจนั้น นอกจากจะเป็นหน้าที่ของครูที่จะจัดกิจกรรมการสอนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนยังเป็นบุคคลสำคัญอีกบุคคลหนึ่งที่มีส่วนในการส่งเสริมให้ครูได้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังที่ ญรัฐวัชร จันทโรทรณ์ (2543: 30) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มี ความสามารถที่จะทำงานสู่ความเป็นเลิศในทุกๆ ด้าน สามารถที่จะร่วมในการบริหารงานใช้ความรู้ ความสามารถในการดำเนินการปฏิบัติหน้าที่และแก้ไขปัญหขององค์กร เน้นประสิทธิภาพของการทำงานด้านคุณภาพมากกว่าด้านปริมาณ

สำนักงานเขตคลองสามวา มีโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบจำนวนทั้งสิ้น 18 โรงเรียน และมีโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบางชัน (ปल्लीวิทยานุสรณ์) โรงเรียนวัดคูบัว และโรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษานั้น เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตอบสนองตามนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษา (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 37)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในช่วงชั้นที่ 3 (ปัญญา น้อยผาดิ; นันทนา ทองประไพพัทธ์; สุวีรัตน์ สุตสงค์. 2549: สัมภาษณ์) ได้ลักษณะของคำตอบที่คล้ายกันว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการจัดการศึกษาว่า การจัดการเรียนรู้อยู่กับครูเป็นผู้จัดกระทำและนักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติตามเพราะเนื่องจากจำนวนนักเรียนที่มีมากในแต่ละห้อง การจัดกระบวนการเรียนรู้อาจไม่ทั่วถึง ในด้านการใช้สื่อยังขาดความเข้าใจในการผลิต โดยสื่อที่ใช้ยังคงใช้ใบงานอยู่เป็นประจำ ส่วนด้านการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมนั้น ทำได้ในลักษณะของการตักเตือนและแนะนำในช่วงเวลาก่อนเข้าเรียนในภาคบ่าย อีกทั้งภาระงานของโรงเรียนที่นอกเหนือจากการสอนก็มีมากทำให้ครูไม่สามารถที่จะจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ตามเป้าหมาย ส่วนในด้านของการได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารนั้น แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้จะได้รับการส่งเสริมในด้านที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละศาสตร์วิชานั้นมีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2543: 2) ซึ่งกล่าวว่า สาเหตุที่ครูยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนจากครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นคงมีจำนวนมาก สาเหตุที่สำคัญคือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการพัฒนา

ด้านครูผู้สอน ทางสำนักงานเขตมีนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมครูผู้สอน ให้สามารถปฏิบัติงานด้านการสอนได้อย่างมีคุณภาพ โดยการจัดอบรมต่างๆ เช่น การอบรมครูแกนนำ ครูเครือข่ายของแต่ละสาระการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ฯลฯ ส่วนด้านผู้เรียนก็จะต้องจัดการเรียนการสอนโดยเน้นให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมในการเรียนทุกกลุ่มสาระและทุกศาสตร์วิชา รวมไปถึงการพัฒนาให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (โรงเรียนบางชั้น. 2547ข: 17-18) ทางโรงเรียนที่มีการจัดการขยายโอกาสทางการศึกษา ได้มีการศึกษาและนำแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ โดยได้มีการจัดฝึกอบรมครู-อาจารย์ ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการสอน รูปแบบการสอน การสร้างและการผลิตสื่อที่ทันสมัย

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างที่ครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ยังขาดความเข้าใจและความต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 โดยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในส่วนของ การได้รับและด้านความต้องการ การส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ตามแต่ละสาระการเรียนรู้ ว่าได้รับการส่งเสริมในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพียงใด และยังต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมในด้านใดอีก เพื่อจะนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานเขตคลองสามวา เพื่อให้ครูสามารถจัดการกระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้อำนวยการเขตและผู้บริหารสถานศึกษา ในการวางแผนเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพของครู ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการพัฒนาตนเองให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของเนื้อหา ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ

- 1.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้
- 1.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้
- 1.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
- 1.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2549 จาก 3 โรงเรียน จำนวน 76 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.2.1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2549 จำนวน 63 คน

2.2.2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ในเขตคลองสามวา จำนวน 24 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ใน 4 ด้าน คือ

- 3.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้
- 3.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้
- 3.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
- 3.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาสรุปเป็นนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตามแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของสถานศึกษา ใน 4 ด้านดังนี้ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

2. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของผู้บริหารในการให้การสนับสนุน การกระตุ้น การพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ รวมถึงโน้มน้าวให้ครูสามารถดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ดังนี้

2.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูให้ได้รับการพัฒนา ด้วยการจัดอบรม เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอยู่เป็นประจำ รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู ให้ครูสามารถจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้

2.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง ผู้บริหารสนับสนุนและพัฒนา ให้ครูสามารถใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน โดยผู้บริหารมีส่วนในการนิเทศ พัฒนาส่งเสริมครูเกี่ยวกับการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งหาอุปกรณ์หรือเครื่องมือ เพื่ออำนวยความสะดวกกับครูในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนและให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของวิชา และความสามารถของผู้เรียน โดยคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าให้มากที่สุด

2.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ผู้บริหารแนะนำแนวทางการ จัดการเรียนการสอน และสนับสนุนให้ครูได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม โดยการจัดกิจกรรมที่ เสริมหลักสูตรทั้งในและนอกโรงเรียน แนะนำแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเชิง จริยธรรม พร้อมทั้งมีการวางแผนทางร่วมกับครูเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี มีการ ผสมผสานบูรณาการความรู้อย่างสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ในทุกกลุ่มวิชา ให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

2.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง หมายถึง ผู้บริหารแนะนำและสนับสนุนให้ครู และผู้ปกครอง มีความใกล้ชิด โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ มีการเผยแพร่ ประสานสัมพันธ์ ข่าวสาร ข้อมูลของทางโรงเรียน ให้ชุมชนได้รับรู้รับทราบ ถึงความต้องการในการช่วยเหลือต่างๆ หรือความ ต้องการของทางโรงเรียน จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูได้มีการและเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับ ผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันศึกษาถึงความต้องการในการจัดการศึกษา รวมทั้งการเชิญเป็นวิทยากร เพื่อให้ความรู้กับนักเรียน

3. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่การสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม สาระการเรียนรู้ ในช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร

4. กลุ่มสาระการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ ตามแต่ละศาสตร์วิชา ซึ่งจำแนก ออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนาและ วัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

5. โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในสำนักงาน เขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี หรือ ระดับ

ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบางชัน (ปลื้มวิทยานุสรณ์) โรงเรียนวัดคูบอน และโรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ

6. สำนักงานเขตคลองสามวา หมายถึง หน่วยงานย่อยจากสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่ดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ตามมาตราที่ 24 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 12) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ สถานศึกษาดำเนินการดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ส่วนด้านการส่งเสริม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของอดุลเดช ฐานะ (2544 : 50) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมี บทบาทในการกำหนดเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ให้เป็นไปตามแนว ปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้ ปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติงานกับคณะครูอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมให้ครูได้ใช้เวลาในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มเวลา สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน จัดหาสื่อ การเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นผู้ใช้ เป็นผู้ปฏิบัติให้เพียงพอ ส่งเสริมการใช้สื่ออุปกรณ์ให้มี

ประสิทธิภาพ ติดต่อกับผู้ปกครองและชุมชน จัดให้มีการรายงานการปฏิบัติงานของโรงเรียน การรายงานความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ให้ผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยจึงได้ประสานแนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตราที่ 24 และแนวคิดของ อุดมเดช ฐานะ ในเรื่องการส่งเสริมการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ และสรุปเป็นตัวแปรที่ใช้ใน การวิจัย ครั้งนี้ จำนวน 4 ด้านคือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการ เรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยศึกษาจาก ครูผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา และ วัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

ดังนั้นตัวแปรที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการจัดกระบวนการ เรียนรู้ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ได้แก่

1. ด้านการเนื้อหาสาระการเรียนรู้
2. ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้
3. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
4. ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในสำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอในประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. สำนักงานเขตคลองสามวา
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของสำนักงานเขตคลองสามวา
 - 1.2 การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตคลองสามวา
2. การจัดกระบวนการเรียนรู้
 - 2.1 ความหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้
 - 2.2 องค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้
 - 2.3 แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้
 - 2.4 การจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา
3. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
 - 3.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้
 - 3.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้
 - 3.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
 - 3.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. สำนักงานเขตคลองสามวา

1.1 ประวัติความเป็นมา

คลองสามวาเป็นชื่อเดิมของอำเภอหนึ่งในจังหวัดมีนบุรี ซึ่งประกอบด้วยอำเภอเจริญระดับ อำเภอคลองสามวา อำเภอหนองจอกและอำเภอแสนแสบ เมื่อมีการจัดตั้งเขตใหม่ซึ่งแบ่งพื้นที่ มาจากเขตมีนบุรีเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2540 จึงใช้ชื่อเขตใหม่ ซึ่งแยกมาจากเขตมีนบุรีว่า "เขตคลองสามวา" เพื่อให้คงชื่อไว้ในประวัติศาสตร์ ปัจจุบัน เขตคลองสามวาแบ่งเขตการปกครอง เป็น 5 แขวง ได้แก่ แขวงบางชัน แขวงสามวาตะวันออก แขวงสามวาตะวันตก แขวงทรายกองดิน และแขวงทรายกองดินใต้ (สำนักงานเขตคลองสามวา. 2541: 28)

แนวเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตหนองจอก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	เขตมีนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	เขตสายไหม และเขตคันนายาว

สถานภาพประชากร

ประชากรในพื้นที่เขตคลองสามวา นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณ 27.2% จะอาศัยอยู่ บริเวณ ริมคลองแสนแสบ และบริเวณทรายกองดินใต้

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในสำนักงานเขตคลองสามวา ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธประมาณ 79.8% จะอาศัยอยู่บริเวณแขวงสามวาตะวันออก และแขวงทรายกองดิน ส่วนชนชาวมุสลิมอาศัยอยู่ บริเวณแขวงสามวาตะวันตก ระหว่างคลองสามและคลองสี่ สำหรับแขวงบางชัน เป็นผู้เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ เช่นบ้านจัดสรร (ฝ่ายปกครอง. 2549: 3)

สถานการณ์ศึกษา

ในเขตพื้นที่ของสำนักงานเขตคลองสามวานั้นมีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร	18	แห่ง
2. โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา	2	แห่ง
3. โรงเรียนเอกชน	5	แห่ง
4. วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา	1	แห่ง

สำนักงานเขตคลองสามวา มีโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่รับผิดชอบอยู่จำนวน 18 โรงเรียนซึ่งมี จำนวนผู้บริหาร ครู และนักเรียนจำนวนจากข้อมูลสถิตินักเรียน และข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร (2548: 15-16) รวมทั้งสิ้นดังนี้

จำนวนผู้บริหาร	รวมทั้งสิ้น	41	คน
จำนวนครูผู้สอน	รวมทั้งสิ้น	582	คน
จำนวนนักเรียน	รวมทั้งสิ้น	14,438	คน

ซึ่งในจำนวน 18 โรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบนั้น มีอยู่ 3 โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ โรงเรียนบางชัน (ปल्लीวิทยานุสรณ์) โรงเรียนวัดคูบอน และโรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ

1.2 การจัดการศึกษาของเขตคลองสามวา

สำนักงานเขตคลองสามวานั้น มีนโยบายทางด้านการศึกษาที่ต้องการให้โรงเรียนที่อยู่ในภายในเขตการศึกษา มีการพัฒนาบุคลากรในด้านการสอนต่างๆ เช่น การจัดทำแผนการสอน การจัดทำสื่อการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน ฯลฯ รวมถึงการให้สถานศึกษาได้มีการจัดหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน การจัดการศึกษานั้นจึงจัดเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น ผลิตเยาวชนของชุมชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติสืบต่อไป (สำนักงานเขตคลองสามวา. 2541: 70) และได้กำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษาไว้ดังนี้ คือ มุ่งปฏิรูปการเรียนรู้สู่การประกันคุณภาพ ส่งเสริมความเป็นไทย ทนสมัยในวิทยาการ เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ของสำนักงานเขตคลองสามวา มีคุณภาพ มาตรฐานและได้รับการประกันคุณภาพ โดยครูทุกคนสามารถปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ส่งผลให้นักเรียนทุกคนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เก่ง ดี มีสุข โดยมุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนจากที่ครูเป็นผู้อธิบาย บรรยาย หรือบอกความรู้ เป็นการให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ หรือเรียกว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการกระบวนการเรียนรู้นั้นต้องจัดกระทำให้เด็กทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ การประเมินผล และมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรม จริยธรรม ให้กับผู้เรียน (สำนักงานเขตคลองสามวา. 2541: 2)

กรุงเทพมหานครได้ดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดขึ้น โดยการจัดการศึกษาแก่นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วได้รับการศึกษาต่อเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. 2538: 2) ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อที่จะสนองนโยบายของรัฐ ในการช่วยเหลือเด็กที่จบการศึกษาจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วต้องการจะศึกษาต่อ แต่ขัดสนในเรื่องของเศรษฐกิจ และเป็น การขยายการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ทั่วถึง โดยเปิดในโรงเรียนประถมศึกษาเดิมที่มีอยู่แล้ว ด้านการจัดการเรียนการสอนนั้นในส่วนของขยายโอกาสทางการศึกษา จะเน้นการฝึกด้านทักษะพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพ และเมื่อเรียนจบแล้ว ผู้เรียนสามารถที่จะเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพหรือสามารถศึกษาต่อในสายของวิชาชีพนั้นได้ ตลอดจนใช้เป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ดังนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จะต้องจัดโดยคำนึงถึงแนวทางในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดเอาไว้เพื่อให้สอดคล้องกับ ความถนัด ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

2.1 ความหมายของกระบวนการเรียนรู้

การจัดการกระบวนการเรียนรู้นั้น มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ในที่นี้ จะขอเสนอความหมายกระบวนการเรียนรู้ที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ต่าง ๆ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543: 29; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้นั้นมี 5 ประการได้แก่

1. แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิต
3. ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้
4. ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีจากการสัมผัสและสัมพันธ์
5. สาระที่สมดุลเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถและความดี

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 4) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้หมายถึง การค้นหา การปฏิบัติ ให้แสดงว่ารู้จริง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ต้องใกล้เคียงกับสภาพวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน ในชุมชนและสังคม มุ่งสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตโดยใช้สื่อที่หลากหลายเหมาะสม กับความสามารถในการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียน คำนึงถึงการใช้สมองทุกส่วน โดยให้ผู้เรียน เสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

วิเศษ ชินวงศ์ (2544: 36) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ว่า เป็นการกำหนด จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลที่มุ่งพัฒนาคน และใช้ชีวิตให้เกิด ประสพการณ์ เพื่อการเรียนรู้ที่เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความ ต้องการของผู้เรียน

อภิชาติ เจตจำนงนุช (2544: 18) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็น กระบวนการที่ผู้เรียนมีแนวทางที่จะได้ความรู้ความคิด การวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติ และปรับปรุง ให้เหมาะสม ผสมผสานสาระความรู้ในด้านต่าง ๆ แล้วสรุปและสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ปรัชญนันท์ นิลสุข (2545: 20) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความ แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคลส่งผลให้ผู้เรียนมีวิธีการของตนเอง อันเกิดจากสภาวะแวดล้อม บุคลิกภาพ อารมณ์และสังคมของแต่ละบุคคล สิ่ง que ผู้เรียนได้รับการ ถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการในการเรียนรู้ของตนเอง

ทิศนา แคมมณี (2545: 1-3) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นการดำเนินการอย่างเป็น ขั้นตอนในการเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยจำเป็นที่จะต้องมีการมีสาระที่เรียนรู้ควบคู่ไปด้วยเสมอ

ตารี บุญชู (2546: 17) ได้ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ว่า เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ โดยผลที่ได้จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเท่านั้น

สุดใจ ทองอ่อน และคนอื่นๆ (2546: 49) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ เป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และ ปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตไปสู่การปฏิบัติในระดับการเรียนการสอนและการฝึกอบรมให้จงได้

สรุปกระบวนการเรียนรู้นั้น เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน ตั้งแต่การรับรู้ การคิด การประเมิน ซึ่งก่อนการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น ควรจัดสำรวจความต้องการพื้นฐานทางการเรียน เพื่อที่จะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และจัดรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมนั้นให้สอดคล้องกับคุณลักษณะความสามารถของผู้เรียน

2.2 ความหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543: 9) ได้สรุปว่า กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสคิด ทำ สร้างสรรค์ โดยที่ครูเป็นผู้ที่คอยช่วยในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งในด้านของความสามารถพิเศษ ทางสติปัญญา อารมณ์ ความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ และจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่อง

ชุมพล ศรีทองกุล (2544: 3) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ครูจึงเป็นกลไกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในด้านการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน การฝึกทักษะกระบวนการคิด และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนประการที่สำคัญที่สุดคือ การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้และการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรู้อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ตารี บุญชู (2546: 17-18) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นลอยๆ ไม่ได้ จำเป็นต้องมีสาระการเรียนรู้ควบคู่กันไปด้วยเสมอ และเมื่อผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ในเนื้อหาสาระต่างๆ แล้ว ผลที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจหรือไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียน สิ่งนั้นมักเกิดขึ้นควบคู่กันไปเสมอ โดยผู้เรียนอาจไม่รู้ตัว นั่นก็คือการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นเอง ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ คือความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้
2. ส่วนที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงสภาพความพร้อมของบุคคล การจัดเนื้อหาสาระและแหล่งการเรียนรู้จะต้องมีความหลากหลายและสามารถที่จะเชื่อมโยงบูรณาการซึ่งกัน รวมถึงการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องมีการเสริมแรงและการจูงใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดแรงบันดาลใจและความสนใจกับการจัดการเรียนรู้ของเนื้อหาสาระวิชานั้นๆ

2.3 แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้

สิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่ดีได้นั้น ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาจะต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้ให้แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ต่างๆ ดังนี้

คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543: 18-20) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะของมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด โดยธรรมชาติสมองมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ตั้งแต่เกิด มีความต้องการที่จะเรียนรู้ เกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติ และทุกอย่างรอบตัว โดยอาศัยระบบประสาทสัมผัสเป็นพื้นฐานของการรับรู้

2. ความหลากหลายของสติปัญญา เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนนั้นมีความสามารถแตกต่างกัน การ์ดเนอร์ ได้ศึกษาความหลากหลายของสติปัญญาและจำแนกความสามารถของคนไว้ 10 ประการคือ ด้านภาษา ดนตรี ตรรกและคณิตศาสตร์ การเคลื่อนไหว ศิลปะ/มิติสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารด้านความรู้สึก ความเข้าใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตวิญญาณ และด้านจิตนิยม ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงควรจัดให้มีความหลากหลาย เพื่อที่จะส่งเสริมความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนในแต่ละคนได้หลายด้าน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้าน ความรู้ จิตใจ อารมณ์และทักษะต่างๆ ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง โดยให้ผู้เรียนและผู้สอนมีบทบาท ร่วมกันในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543: 22-23) ได้เสนอแนวขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. สำรวจความต้องการ โดยการซักถามสังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย ทดสอบก่อนเรียน ซึ่งสำรวจ ใน 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

- 1.1 สำรวจความต้องการ/ความสนใจของผู้เรียน

- 1.2 สำรวจพื้นฐานความรู้เดิม

2. เตรียมการ

- 2.1 เตรียมเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่ออื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2.2 วางแผนการจัดกิจกรรม, วางแผนการเรียนการสอน ให้เชื่อมโยงต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน

3. ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนย่อยคือ

3.1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

3.2 ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ขั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน/องค์ความรู้ที่สรุปได้จากการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้

3.4 วิเคราะห์ อภิปรายกระบวนการเรียนรู้

4. ประเมินผล

5. สรุปและนำไปประยุกต์ใช้

นางลักษณ์ ดีสุคนธ์ (2543. ออนไลน์) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องมุ่งพัฒนาการต่างๆ ด้านของผู้เรียน เช่น

1. ด้านร่างกาย จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายเพลงประกอบจังหวะ จัดกิจกรรมให้ได้มีโอกาสปฏิบัติจริง

2. ทางอารมณ์ ในขณะที่ทำกิจกรรมเด็กได้แสดงออกตามสถานการณ์ สนุกสนาน ร่าเริง กล้าแสดงออก ดวงตาสุกใสจากความสุขในกิจกรรมต่างๆ

3. ทางสังคม จัดให้เด็กได้รู้จักคุณแม่และพี่น้องของเพื่อนในชั้นเรียนที่ได้รับเชิญมา เด็กได้พูดคุย ซักถาม และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นๆ ที่ไม่ใช่คุณพ่อคุณแม่และคุณครูเท่านั้น ทำให้เด็กได้เรียนรู้โลกที่กว้างขึ้น

4. ทางด้านสติปัญญา จัดประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ชีวิตจริง เช่น ชีวิตของกระต่าย มีขนนุ่ม ตาสีชมพู หูยาว 2 หู กระโดดด้วยขาทั้ง 4 กินผักเป็นอาหาร ตลอดจนมีจิตใจเมตตา กลัวกระต่ายเจ็บถ้าจับมันแรงๆ

วิเศษ ชีณวงศ์ (2544: 36-37) กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้จะดีได้ ถ้าผู้เรียนมีโอกาสได้คิด ทำ สร้างสรรค์ โดยครูช่วยจัดบรรยากาศการเรียนรู้ สื่อ และสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน

2. คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านของ ความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกาย และจิตใจ และการสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่หลากหลายและต่อเนื่อง

3. สาระการเรียนรู้ต้องมีความสมดุลกับวัย ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม

4. แหล่งการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาหาความรู้ได้อย่างเพียงพอ

5. ครูและนักเรียนต้องมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล และห่วงใยกัน

6. กระบวนการเรียนรู้ต้องมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กร ต่างๆ เพื่อความร่วมมือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สูงสุด

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2544: 73-74) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัย องค์ประกอบต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้จะได้ผลดีย่อมขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบที่สำคัญบางประการที่จะช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่

1. วุฒิภาวะ (Maturity) หมายถึงลำดับขั้นของความเจริญงอกงาม หรือพัฒนาการของ บุคคลที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องอาศัยสิ่งเร้า หรือการฝึกฝนใดๆ วุฒิภาวะของแต่ละ บุคคลจะพัฒนาไปตามลำดับวัย ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ ซึ่งการ เปลี่ยนแปลงตามธรรมชาตินั้นไม่ได้จัดว่าเป็นการเรียนรู้ แต่จะช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน

2. ความพร้อม (Readiness) เป็นสภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิด ผล ซึ่งความพร้อมนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ ทางร่างกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ นอกจากนี้ ความพร้อมในการเรียนรู้อย่างขึ้นอยู่กับ การฝึกฝนเตรียมตัว ตลอดจนความสนใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งนั้น

3. แรงจูงใจ (Motivation) เป็นความปรารถนาที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งถือว่าเป็น องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ เพราะแรงจูงใจจะก่อให้เกิดพฤติกรรม เนื่องจากมีแรงผลักดัน เกิดขึ้น ดังนั้นในการเรียนการสอน ครูจึงจำเป็นต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ ก่อน จึงจะทำให้การเรียนรู้นั้นได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นตัวกระตุ้นให้คนเรานั้นทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก ซึ่งสกินเนอร์ (Skinner) ได้เน้นถึงการเสริมแรงว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ โดยกล่าวว่าพฤติกรรม ใดก็ตามที่ได้รับการเสริมแรง อินทรีย์ก็ยังมีแนวโน้มที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก ทั้งนี้เพราะ พฤติกรรมมนุษย์เป็นระบบของความเกี่ยวเนื่องระหว่าง สิ่งเร้า การประสานสัมพันธ์ และปฏิกิริยา ตอบสนองดังนั้นเมื่ออินทรีย์แสดงพฤติกรรมออกมาได้รับการเสริมแรง อินทรีย์จะรู้สึกพึงพอใจ และ การเสริมแรงนั้นจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับปฏิกิริยาตอบสนองมากขึ้น อินทรีย์จึงจะแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำบ่อยๆ

5. การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of learning) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ เพราะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การเรียนรู้สิ่งใหม่บางอย่าง ถ้าได้ อาศัยประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานจะช่วยให้การเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นดีขึ้น เพราะเกิดการถ่ายโยงการ เรียนรู้ขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะเชื่อมโยงความรู้ในครั้งก่อนมาใช้ในการเรียนรู้ครั้งใหม่ จึงทำให้ เรียนรู้สิ่งใหม่ได้เร็วขึ้น

ทิสนา แคมมณี (2545: 13-14) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะ ต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา ซึ่งบุคคลจะใช้ในการสร้างความเข้าใจหรือ การสร้างความหมายของสิ่งต่างๆ ให้กับตนเอง

2. เป็นลักษณะเฉพาะตน ไม่มีผู้ใดที่จะเรียนรู้หรือทำแทนได้

3. เป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งการปฏิสัมพันธ์กับสังคมจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และขยายขอบเขตของความรู้

4. เป็นกระบวนการที่เกิดจากการคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถเกิดได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ และต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

5. เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านของ เจตคติ ความรู้สึก ความคิดและการกระทำ เพื่อดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม

โสภณ โสมดีและอภินันท์ โสตะจินดา (2545: 15) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องควรที่จะทราบถึงองค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. การจัดสาระการเรียนรู้ต้องให้มีความสมดุลและเหมาะสมกับวัย และระดับความต้องการของผู้เรียน
3. แหล่งการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลายและเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้
4. ผู้เรียนและผู้สอนควรมีกัลยาณมิตร ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
5. สาระการเรียนรู้ควรมีการเชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมของตัวผู้เรียนรวมไปถึงการสร้างเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นๆ เช่น ครอบครัว ชุมชน และสังคมเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกัน

ยุทธชัย เฉลิมชัย (2549. ออนไลน์) ได้เสนอแนวทางที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่า

1. การจัดหลักสูตรต้องไม่ตายตัว และผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสนใจตามสภาพจริงของชีวิต
 2. จัดการเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมประจำวัน ทั้งในส่วนที่เป็นหน้าที่ต่อตนเองและหน้าที่ต่อผู้อื่น แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ เชื่อมโยง จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ปรึกษา ชักถาม ทดลอง ลงมือปฏิบัติ
 3. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านการเล่นต่างๆ ทั้งคนเดียวและเล่นร่วมกับเพื่อนๆ รวมถึงการเล่นกีฬา ดนตรี และการทำงานอดิเรกต่างๆ
 4. เรียนร่วมกับโรงเรียนในชุมชน เช่น ขอเข้าฟังรายวิชาที่สนใจ เข้าจัดกิจกรรมในโรงเรียน ใช้ห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น
- การจัดกระบวนการเรียนรู้จากที่กล่าวมานั้นพอจะสรุปได้เป็นข้อดังนี้ (การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549: ออนไลน์)

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น ความต้องการ ความสนใจ ลักษณะการเรียนรู้ จุดเด่น ข้อจำกัดของผู้เรียน และศึกษาบริบทชุมชน

2. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหาสาระและสื่อ

3. ศึกษาและประสานแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดทำทะเบียนไว้เป็นข้อมูล อำนวยความสะดวกกับผู้เรียน

4. วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยวางแผนการเรียนรู้ตลอดภาคเรียน ทั้งแผนการพบกลุ่ม แผนการสอนของครู แผนการสอนเสริมของวิทยากร แผนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และการวัดผลประเมินผล

5. จัดเตรียมสื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ สื่อ วัสดุในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้เพียงพอ และเอื้อต่อผู้เรียน เอกสาร หนังสือหรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็น โดยการประสานงานกับห้องสมุด ติดต่อแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลหรือสถานที่และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ สถานที่เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นจะสมบูรณ์แบบได้นั้น ถือได้ว่าทุกส่วน ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้เรียนที่จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ครูควรรู้ความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน และให้คำแนะนำได้อย่างเหมาะสม ผู้ปกครองจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในครอบครัว โดยแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ก่อให้เกิดคุณค่าและความสุขแก่ตนเอง และยอมรับว่าสมาชิกแต่ละคนในครอบครัวมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ (การเรียนรู้. 2549: ออนไลน์)

จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษานั้นทุกๆ ฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกัน และต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปไม่ได้ และนอกเหนือจากสิ่งที่กล่าวมาองค์กร หน่วยงาน ห้างร้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน ก็ควรที่จะมีบทบาทและมีหุ้นส่วนในการจัดการและส่งเสริมการศึกษา เพื่อเป็นการร่วมมือกันพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

ดังนั้นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น จะต้องคำนึงถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความพร้อมในการมีมนุษยสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้าง และจะต้องแสวงหาทางเลือกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและแปลกใหม่ เพื่อที่จะจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจกับการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นๆ

2.4 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษา มุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่างๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาของประเทศทัดเทียมมาตรฐานสากล องค์กรที่สำคัญก็คือสถานศึกษา จะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หลักการที่สำคัญคือ โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (กรมวิชาการ. 2543: 1) ในทำนองเดียวกัน เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2548: 3) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษานั้น คือการเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เน้นความเป็นชุมชน การอยู่ร่วมกัน การร่วมมือกันพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติในที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ (2538: 1) ได้ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การปรับปรุงการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการโดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมแนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่เดิมด้วยความคาดหวังว่า จะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่เดิมให้เบาบางหรือหมดไป และสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของความเป็นเลิศทางการศึกษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 2) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษานั้นควรยึดหลักเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้แก่ (1) หลักการจัดการศึกษา คือผู้เรียนต้องได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (2) สาระการเรียนรู้ ต้องเน้นความรู้คู่คุณธรรม (3) บูรณาการความรู้ที่หลากหลาย (4) บทบาทของรัฐในการส่งเสริมการเรียนรู้ มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรเพื่อความเป็นคนไทย (5) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (6) การประเมินผลการเรียนรู้ (7) บทบาทของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการเรียนรู้ รวมถึง การวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้

สุรพล สุพวงค์ (สังัด ปิตานา. 2546: 26; อ้างอิงจาก สุรพล สุพวงค์. 2540: 12) ได้ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาว่า คือการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านแนวคิดและวิธีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาการศึกษาให้สู่ความเป็นเลิศและเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและประเทศ

ปัญญา นาแพงหมื่น และคนอื่นๆ (2548: 33-34) อธิบายว่า ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านโครงสร้างและระบบการศึกษา ส่งผลให้มีการปฏิรูปการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นแม่บทในการจัดการศึกษา และเปิดกว้างให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคมบนหลักการร่วมกันว่า “เก่ง ดี และมีความสุข” และพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม

ดังนั้น การศึกษาจึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้จากเดิมที่เน้นครูเป็นสำคัญมาเป็นตัวของผู้เรียน โดยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งถือว่าการปฏิรูปดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาวิกฤตต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ และเพื่อช่วยในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาก็คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ หัวใจการปฏิรูปการศึกษาก็คือ การปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมายึดคนเป็นตัวยึดหรือที่เรียกว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด (ประเวศ วะสี. 2543: คำนำ) ในทำนองเดียวกันสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542: 24) ระบุว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้นั้น จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจอย่างหลากหลาย มีความสนุกสนานและความมั่นใจ อันเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความมีชีวิตชีวาของกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปฏิรูปการศึกษานั้นก็เป็นไปเพื่อ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนการสอนโดยยึดถือความสำคัญของผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการ

จัดการศึกษานั้นตระหนักถึง ความแตกต่าง ความถนัด ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน โดยสามารถที่จะให้ผู้เรียนนั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระนั้นๆ ได้อย่างเต็มที่ตามความต้องการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 22 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 11) กำหนดว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญเป็นที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สามารถพัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (สมบัติ กลิ่นผา. 2542: 17-18; อ้างอิงจาก กระทรวง ศึกษาธิการ. 2539) ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ด้าน ดังนี้

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับให้มีมาตรฐานคุณภาพทัดเทียมกันและกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานด้านต่างๆ กระจายอำนาจให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งให้มืองค์กรกำกับติดตาม

2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา เร่งปฏิรูประบบการผลิต การสรรหาและการพัฒนาครูทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา โดยพัฒนาจากหลักสูตรและกระบวนการสอนของสถาบันที่ทำการผลิตครู สร้างจิตสำนึกและเพิ่มพูนความรู้ มีการประเมินความก้าวหน้าของครูและกำหนดมาตรฐานของครู

3. ปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ทุกระดับ ทุกประเภท โดยการจัดประสบการณ์เสริมความพร้อมและจัดหลักสูตรทุกระดับ อย่างเป็นระบบ เน้นการปฏิบัติผู้เรียนตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์จากครอบครัว รวมถึงการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

4. การปฏิรูประบบบริหาร มุ่งกระจายอำนาจเพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจและพัฒนาองค์กร รองรับการกระจายอำนาจในจังหวัดให้เข้มแข็ง แบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบของสถานศึกษาของรัฐและเอกชน พัฒนางค์กรทุกระดับด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการบริหารจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 32-33) ได้แบ่งแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ออกเป็น 3 ระดับดังนี้ คือ

1. ระดับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ที่มีความสุขจากการคิดและปฏิบัติจริง การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น การเรียนรู้แบบองค์รวม และการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

2. ระดับโรงเรียน เช่น การจัดธรรมนูญโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิรูปการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน การนิเทศ และการวิจัยในชั้นเรียน

3. ระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต่างๆ ร่วมสนับสนุนกับการจัดและพัฒนาโรงเรียนแกนนำ ครูแกนนำ และเพิ่มแกนนำในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ระดับจังหวัด ปรับกฎเกณฑ์ที่ไม่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543: 92) ได้แบ่งกระบวนการเรียนรู้ออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข เป็นการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์
2. การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง เป็นการประมวลข้อมูลความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ให้เป็นความรู้ใหม่ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม เมื่อคิดได้ก็ต้องปฏิบัติจริง จึงจะเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แบบ
3. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์ และสังคมร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม ทำให้พัฒนาทั้งทักษะทางสังคม และทักษะการทำงานที่ดีด้วย
4. กระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ อย่างสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อเนื่อง กลมกลืนกัน ทั้งเรื่องใกล้ตัว สิ่งแวดล้อมแนวโน้มน่าสนใจที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนลึกซึ้ง ครอบคลุมความหมายในการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและแก้ปัญหาทางสภาพสังคมได้
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการรับรู้การเรียนรู้ และความถนัดของตนเอง เน้นการเรียนรู้กระบวนการว่า การเรียนรู้ในแต่ละครั้งเกิดขึ้นได้อย่างไร มีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มจนจบอย่างไร โดยเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ประเมินจุดดี จุดด้อย และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

สันต์ ปิตานา (2546: 27) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายสูงสุดในการสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพพลานามัยดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ และเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์เสียสละ และอดทนสอดคล้องกับแนวคิดของ ดร. กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2543: 6) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินการปฏิรูปการศึกษานั้นเป้าหมายหลักก็เพื่อพัฒนาให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ลักษณะ สายปรีชา (2547: 21) กล่าวถึงเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาว่า เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นเด็กดี ขยัน อดทน พร้อมจะทำประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นรู้จักแสวงหาความรู้ สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย แก้ปัญหาเป็น ถ่ายทอดความคิดและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พร้อมทั้งมีสุขภาพกายที่สมบูรณ์และมีจิตใจที่เข้มแข็ง

ดังนั้นเมื่อการปฏิรูปการศึกษาเริ่มที่ มาตรา 22 ตามที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อผู้สอนค้นพบศักยภาพของแต่ละคนแล้ว ครูจะต้องเปลี่ยนวิธีการสอนและต้องพยายามรู้จักเด็กเป็นรายบุคคลให้มากขึ้นในทุกๆระดับ ซึ่งการเรียนรู้ของเด็กนั้นมิได้เกิดจากผู้สอนเท่านั้น แต่เปลี่ยนเป็นการบอกให้เด็กได้ตั้งเป้าหมายของตน เพื่อที่เด็กจะได้มีโอกาสในการค้นพบศักยภาพของตนเองได้มากขึ้น

ซึ่งตามมาตราที่ 24 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 12) ได้กำหนดว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ และการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. การจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

แนวทางการปฏิรูปที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นว่าทุก ๆ ฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานั้น จะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการ กลยุทธ์ของแต่ละด้านให้เป็นไปตามแนวทางหรือตามหน้าที่ของตนโดยแนวการปฏิบัตินั้น จะต้องตั้งอยู่ในกรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามแต่ละมาตราเป็นสำคัญ

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา นอกจากที่ผู้สอนจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางให้มีการปฏิบัติจริง การจัดเนื้อหาสาระ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเป็นแบบอย่างที่ดี และการได้รับความร่วมมือกับผู้ปกครองก็ถือเป็นส่วนสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 24 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 12) และโดยส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษานั้นจะต้องมีส่วนในการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปตามแนวดังกล่าวอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ครูผู้สอนนั้นมีความรู้ความสามารถและเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวได้ตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

3. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายการศึกษาชาติซึ่งได้กำหนดแนวทางของการจัดการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดหลักสูตรการศึกษาในระดับต่างๆ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา ที่รัฐจะต้องจัดการศึกษาให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายใดๆ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทยและเป็นพลเมืองที่ดี รวมทั้งการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมไทย ตลอดจนการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งกรมวิชาการ (2545: 1-2) ได้ให้ความหมายของลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ คือ ให้ผู้เรียนเป็นคนดี โดยการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คือเป็นคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถทางด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน สามารถพัฒนาตนเอง และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี และการให้เป็นผู้ที่มีความสุข คือเป็นคนที่มีความสุขทั้งทางกายและใจที่ดี เป็นคนร่าเริงและแจ่มใส รวมถึงมีความรักต่อสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ถวัลย์ มาศจรัส (2544: 1) ซึ่งกล่าวว่า ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่รอยต่อแห่งยุคสมัยของการปฏิรูปการศึกษานั้นคือ เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเปรียบเสมือนคัมภีร์ไขรหัสลับไปสู่โลกแห่งอนาคต ที่ทุกคนต่างมุ่งหวังให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้จะช่วยหล่อหลอมชีวิตของคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น ถือว่าเป็นการปฏิบัติโดยให้ความสำคัญสูงสุดแก่ผู้เรียน สร้างคุณลักษณะที่สำคัญๆ ที่ต้องการของบุคคลและสังคม โดยมาตราที่ 6 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษานั้นต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนการสอน จึงต้องจัดกระทำให้เป็นไปตามเป้าหมายและทิศทางของการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้โดยให้รัฐและสถานศึกษาสามารถที่จะดำเนินการและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะปรับปรุงหลักการและวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายตรงกับความจริงและมีการวิจัยเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เข้ามาเกี่ยวข้อง (ชาญชัย ยมดิษฐ์. 2548: 70)

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรของโรงเรียนให้สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ในทำนองเดียวกัน อารุง จันทวานิช (2547: 56-57) ได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารต้องเสริมสร้างความรู้และทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับครูทุกคนในโรงเรียน
 2. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการโรงเรียนให้มีความเข้าใจตรงกันและสนับสนุนแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน
 3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
 4. การพัฒนาอาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียนให้มีความร่มรื่น สวยงาม และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน
 5. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมชมรมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน
 6. จัดเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (2545: 20-21) ได้เสนอการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไว้ดังนี้
1. รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้ง แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อย่างเพียงพอ
 2. ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ
 3. ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ
 4. หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย และมีความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้ง

ที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

5. ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 101-102) ได้เสนอวิธีการของผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้ในการส่งเสริม และพัฒนาทางการจัดศึกษาของโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรม เป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะของบุคลากร เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การอบรมพัฒนาหลักสูตร
2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการจัดเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มความสามารถในเรื่องต่างๆ ตามที่ครูผู้สอนมีความต้องการและให้สามารถฝึกปฏิบัติได้จริง
3. การปฏิบัติจริง เป็นการนำความรู้หรือวิธีการแปลกใหม่ ให้ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถนำไปทดลองปฏิบัติจริง แล้วนำผลมาเสนอในที่ประชุม เพื่อให้ครูผู้อื่นได้นำไปปฏิบัติตาม
4. การศึกษาดูงาน เป็นวิธีการพัฒนาความรู้ ความสามารถและประสบการณ์โดยตรง ประหยัดเวลาและเป็นที่ยอมรับของครูผู้สอนที่จะได้เห็นตัวอย่างผลงานและเกิดความสนใจในการปฏิบัติตาม

5. การสนับสนุนให้มีการศึกษาต่อ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแจ้งนโยบายและเปิดโอกาสให้ครูได้มีโอกาสในการศึกษาต่อ ทั้งนี้จะทำให้ครูมีทักษะ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง และเพิ่มมาตรฐานของตัวครูและโรงเรียนให้สูงขึ้น

วิธนาพร ระวังทุกข์ (2541: 79-83) ได้กล่าวว่า บุคลากรทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนนั้น คือปัจจัยสำคัญที่จะต้องให้คำแนะนำ ส่งเสริม แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความสำเร็จอย่างเป็นระบบและชัดเจน เพราะเพียงลำพังผู้สอนถึงแม้จะมีความรู้ความสามารถ แต่หากขาดการสนับสนุนที่ดีและเพียงพอ ก็ไม่สามารถที่จะทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์ของบุคลากรทางการสอน โดยการใช้วิธีการระดมพลังสมอง การประชุมชี้แจง การศึกษาดูงาน และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจและในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเทคนิค ทักษะ วิธีการจัดการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรม วิธีการสอน รวมถึงการผลิตสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่จะสามารถให้ผู้เรียนได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (จำลอง อุปันนท์. 2546: 42; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541: 52) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการ

เรียนการสอนของโรงเรียน ให้สามารถสร้างเสริมนักเรียนให้มีพัฒนาการทุกด้านเต็มตามวัยและศักยภาพ นั่นคือครูผู้สอนที่จะมีความสำคัญในการปฏิบัติภารกิจหลักดังกล่าวการนิเทศภายในโรงเรียน จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะช่วยพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น

อุษณีย์ โพธิสุข (2543: 42) กล่าวว่า ผู้บริหารการศึกษาทุกระดับของทุกหน่วยงาน ถือว่าเป็นผู้กุมบังเหียนแห่งความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจึงต้องเข้าใจถึงหัวใจของการเรียนรู้ของเด็ก โดยอาจมีแนวปฏิบัติดังนี้

1. วางนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด
2. วางแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ให้สอดคล้องกับหลักนโยบายที่วางไว้ เช่น บทบาทใหม่ของสถานศึกษา บทบาทของครู วิธีดำเนินการ เป็นต้น
3. สร้างกลไกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ครบวงจร ทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอนของครู แนวทางการจัดหลักสูตรใหม่ ระบบการวัดและการประเมินผล การจัดสภาพแวดล้อมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน
4. วางระบบมาตรฐานการจัดการศึกษา ทักษะพื้นฐานสำคัญที่เด็กต้องเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานในระดับที่เป็นที่ยอมรับของระบบการศึกษา
5. วางระบบการตรวจคุณภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนรู้และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งสิ่งที่เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญและสิ่งที่เป็นความต้องการทางการศึกษาของนักเรียน ทั้งจากภายนอกและภายในสถานศึกษา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543ค: 51-52) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารว่า จะต้องมียุทธศาสตร์ในการส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลให้มีการประกันคุณภาพภายใน ที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมภายใน โดยผู้บริหารควรจะเป็นแกนนำในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน จัดทำแผน รวมทั้งการกำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกับผู้ที่มีส่วนร่วมได้รับ คือ ผู้เรียน ครู ชุมชน และผู้บริหาร

กระทรวงศึกษาธิการ (2543ข: 11-12) กำหนดให้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีบทบาทและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนเพื่อให้ดำเนินไปในเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน เช่น

1. จัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรในลักษณะต่างๆ เพื่อให้ครูผู้สอนมีเจตคติที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในทักษะการปฏิบัติงานที่เพียงพอ
2. ดูแลให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการพูดคุย รับฟังปัญหาและอุปสรรค ให้คำแนะนำและร่วมแก้ไข
3. อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ให้แก่ครูผู้สอน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งสนับสนุนด้านต่างๆ การอำนวยความสะดวกในเรื่องของห้องเรียน วัสดุ อุปกรณ์ ตารางเวลา
4. สนับสนุนระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม สร้างเสริมขวัญ กำลังใจแก่ครูผู้สอน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

อดุลเดช ฐานะ (2544: 50) กล่าวว่า ผู้บริหารเป็นตัวละครสำคัญ ต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสอนของครู ให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมี บทบาท ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายของการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ให้เป็นไปตามแนวปฏิรูปการศึกษา เน้นให้ทุกคนตระหนัก รับทราบและถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด

2. ให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู และงานวิชาการในการ พัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนเป็นอันดับแรก มีการติดต่อสอบถาม เปิดโอกาสให้ครูผู้สอน ได้ปรึกษาหารือ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติงานกับคณะครูเพื่องานอย่างใกล้ชิด

3. ส่งเสริมให้ครูได้ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มเวลา เต็มศักยภาพ โดยลดงานธุรการ และงานอื่นๆ ของครูผู้สอน ให้ครูมีเวลาในการศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเองและพัฒนาการสอนให้มากที่สุด

4. สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการ ประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน เชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ทางตามที่คณะครูต้องการสนใจและร้องขอ

5. จัดหาสื่อการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นผู้ใช้ เป็นผู้ปฏิบัติให้เพียงพอ ส่งเสริมการใช้ สื่ออุปกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ มีการติดตามประเมินผล และรายงานตามสายการบังคับบัญชาอย่าง เป็นระบบ

6. ติดตามความก้าวหน้าของผลการเรียนของนักเรียน ผลการปฏิบัติงานของครูทั้งที่เป็น ทางการและไม่ใช่ทางการ เช่น การเยี่ยมชั้นเรียน การพูดคุยและสอบถามผู้ปกครอง

7. ติดต่อกับผู้ปกครองและชุมชน จัดให้มีการรายงานการปฏิบัติงานของโรงเรียน การรายงานความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ให้ผู้ปกครองและกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมรับรู้ อย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน

กิติมา ปรีดีดีล (อำพันธ์ เรื่องสมานไมตรี. 2544: 18; อ้างอิงจาก กิติมา ปรีดีดีล. 2532: 61-62) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม ให้เกิดประสิทธิภาพกับนักเรียน และสามารถได้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติได้แก่ การจัดแผน การเรียน ตารางสอน การจัดชั้นเรียน จัดครูเข้าสอน แบบเรียนห้องสมุดเป็นต้น โดยผู้บริหารจะต้อง มีแผนนโยบายเพื่อให้ผู้สอนได้จัดการเรียนการสอนได้ตรงตามเจตนารมณ์ของสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 74) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในฐานะเป็นผู้ นำการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ครูรู้จักและแก้ปัญหา ความต้องการ และพฤติกรรมของนักเรียนที่สอน เป็นอย่างดี

2. กระตุ้นให้ครูได้ให้ความสนใจในการพัฒนาการของเด็กทุกด้าน

3. จะต้องส่งเสริมสมรรถภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูให้ดียิ่งขึ้น

วิจิตร ศรีสอาน (จำลอง อุปนันท์. 2546: 8-9; อ้างอิงจาก วิจิตร ศรีสอาน. 2543:12) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารและปรับปรุงงานวิชาการ 8 ด้านคือ

1. ผู้บริหารต้องรับผิดชอบการพัฒนาจุดมุ่งหมาย และนโยบายของโรงเรียนเพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน
2. ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการจัดวางตัวบุคคลเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน
3. ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการจัดสรรเวลาและสถานที่เพื่อประโยชน์ในการสอน
4. ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการจัดหา จัดวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่เพื่อประโยชน์สูงสุดของการจัดการศึกษา
5. ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อบรรลุเป้าหมาย
6. ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อประโยชน์ของการศึกษา
7. ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบโปรแกรมการอบรม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
8. ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการประเมินความต้องการของโรงเรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547ข: ค-จ) การพัฒนาครูนั้น ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้คอยให้การส่งเสริมสนับสนุน อำนาจความสะดวกในการพัฒนาครูในโรงเรียนให้สำเร็จตามเป้าหมาย กำหนดให้มีโครงการ การพัฒนาครูอยู่ในแผนการปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนและช่วยกันจัดหาทรัพยากรเพิ่มเติมให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน และการฝึกอบรมครูนั้น ต้องมองเห็นถึงปัญหาและความต้องการของการฝึกอบรมครู มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการอบรมให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของครูและโรงเรียนเป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ การพัฒนา สมรรถภาพในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้ครูผู้สอนมีความสามารถดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ประสบผลสำเร็จ

แนวทางการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษานั้น มีแนวทางในการส่งเสริมตามตัวแปรที่ใช้ศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 2. ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 3. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม 4. ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยมีเนื้อความในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้

การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการจัดวางรูปแบบ กำหนดเนื้อหา สาระให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตราที่ 24 (1) กำหนดว่า จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ยังมี นักวิชาการได้กล่าวถึงการจัดเนื้อหาสาระไว้ต่างๆ ดังนี้

3.1.1 แนวคิดการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตาม ความมุ่งหวังที่คาดหวังไว้

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2542. ออนไลน์) กล่าวว่า การผสมผสานสาระ ความรู้ด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้รอบด้านอย่างสมดุล และไม่เกิดการเรียนรู้แบบแยกส่วน จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ (Process) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้อง กับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนที่มีความสุข กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหาและความสามารถในการนำไปใช้

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543: 38-39; อ้างอิงจาก สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. ม.ป.ป.) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมและเนื้อหา การเรียนรู้จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 แบบคือ

1. แบบจินตนาการ (Imaginative Learners) เป็นลักษณะของการผสมผสานการ เรียนรู้กับความรู้สึก ผู้สอนมักใช้คำถามว่า “ทำไม” (why) กระตุ้นการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การสร้าง ประสบการณ์ที่มีความหมายกับผู้เรียน
2. แบบวิเคราะห์ (Analytical Learners) เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่ผสมผสานการดูกับ ความคิด เพื่อนำไปสู่ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด เพื่อหาความเข้าใจ ผู้สอนมักใช้คำถามว่า “อะไร” (what) กระตุ้นการเรียนรู้เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
3. แบบสามัญสำนึก (Common Sense Learners) เป็นลักษณะที่ผู้เรียนชอบการคิด โดยการผ่านการทดลอง ปฏิบัติด้วยตนเอง สนใจกระบวนการ ผู้สอนมักใช้คำถามว่า “อย่างไร” (how) โดยบทบาทผู้สอนเป็นเพียงแค่คอยแนะนำและช่วยเหลือผู้เรียน
4. แบบพลวัต (Dynamic Learners) ผู้เรียนจะเรียนรู้โดยการสัมผัสจริง ลงมือทำใน สิ่งที่ตนเองสนใจ และค้นพบด้วยตนเอง ผู้สอนจะใช้คำถามว่า “ถ้า” (if) กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วย ตนเอง

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง และคนอื่นๆ (2545: 65) กล่าวว่า เนื้อหาเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ ผู้สอนเห็นภาพของสิ่งที่ต้องสอนโดยรวม อาจประกอบด้วย ทฤษฎี หลักการ วิธีการ ขั้นตอน หรือ แนวปฏิบัติ การระบุเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนมีแนวดังนี้

1. เขียนให้สอดคล้องกับสาระสำคัญและจุดประสงค์

2. กำหนดเนื้อหาสาระของการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งให้เหมาะสมกับระยะเวลา วิชา และความสามารถของผู้เรียน
3. เขียนเนื้อหาแบบย่อ โดยสรุปเป็นหัวข้อ หรือเป็นประเด็น หากมีเนื้อหามาก ให้ทำเป็นใบความรู้
4. เขียนเนื้อหาที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้ไว้เป็นลำดับ หากแบ่งเป็นหัวข้อได้ ควรแบ่งให้ชัดเจน

กระทรวงศึกษาธิการ (วัชชัย ชัยจิรฉายากุล. 2545: 22-24; อ้างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ป.) จึงได้มีการกำหนดการจัดทำสาระการเรียนรู้ดังนี้

1. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนด ไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้ม (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสมสอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

2. กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1 ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้ง สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และของชุมชน

3. กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาค ทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มขึ้น ดังนี้

- 3.1 ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

- 3.2 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสมสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

ในการกำหนดจำนวนหน่วยกิต ของสาระการเรียนรู้รายภาค สำหรับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียนมีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นวิชาเฉพาะของสายอาชีพหรือโปรแกรมเฉพาะทางอื่นๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40 - 60 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม และใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

4. จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค สารະการเรียรู้รายปี หรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ 1 ถึงข้อ 3 มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียรู้ และสารະการเรียรู้ของรายวิชานั้น ๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสารະการเรียรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสารະการเรียรู้ ส่วนชื่อสถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสารະการเรียรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

5. จัดทำหน่วยการเรียรู้ โดยการนำเอาสารະการเรียรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียรู้ และผู้เรียรู้ได้เรียรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียรู้ สารະการเรียรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียรู้สามารถบรรลุตามผลการเรียรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคของทุกรายวิชา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 72) กล่าวว่า การจัดเนื้อหาสารະการเรียรู้ นั้นเป็นการเตรียมเนื้อหาวิชาให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย มีความกว้างขวาง สมบูรณ์ถูกต้องของเนื้อหาวิชา รวมถึงการเตรียมการสอนนั้น ผู้สอนก็ต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายรายวิชาว่ากำลังสอนอะไร และกำหนดเนื้อหาวิชาการจัดกิจกรรมให้ต่อเนื่องกัน

เสาวลักษณ์ นภาลัย (2548: 34) กล่าวว่า การที่ผู้เรียรู้จะเกิดการเรียรู้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การที่ผู้สอนมุ่งหวังให้ผู้เรียรู้เกิดการเรียรู้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียรู้และเนื้อหาวิชา และได้เสนอแนวทางในการจัดเนื้อหาวิชาว่า จะต้องให้มีความยากง่ายให้เหมาะสมและเป็นไปตามลักษณะพัฒนาการของผู้เรียรู้ทั้งในด้านวัยและความสามารถ นอกจากนี้ผู้สอนควรชี้ให้ผู้เรียรู้เห็นความสำคัญ และประโยชน์ในเนื้อหาวิชานั้นๆ เลือกเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียรู้ เพื่อกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียรู้เกิดการเรียรู้ในสิ่งที่เรียรู้

สรุปได้ว่า การจัดเนื้อหาสารະการเรียรู้ นั้นเป็นการเตรียมเนื้อหา โดยการกำหนดความเหมาะสมระหว่างเนื้อหากับความสนใจและความถนัดของผู้เรียรู้ ซึ่งแจ้งจุดประสงค์การเรียรู้ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน

3.1.2 แนวทางการจัดเนื้อหาสารະการเรียรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 28 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 13) ได้กำหนดว่า การจัดเนื้อหาสารະการเรียรู้ของหลักสูตรนั้น ต้องจัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสม แก่วัยและศักยภาพ และต้องมีความสมดุล ทั้งด้านความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบ ต่อสังคมทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ

สมยศ แก้วมณี (2542: 44) กล่าวว่า การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์โดย การวิเคราะห์จุดประสงค์รายวิชานั้นซึ่งประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้ และส่วนที่เป็นทักษะ เนื้อหา สาระและประสบการณ์ที่กำหนดนั้น ควรคำนึงถึง ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา ประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้และทักษะ เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน

กรมวิชาการ (2543: 19) กล่าวถึงแนวทางของการจัดทำสาระการเรียนรู้ว่าจะต้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรว่า กำหนดสาระที่เป็นแกนกลางและสาระของ ท้องถิ่นไว้อย่างไร และมีความสอดคล้องสัมพันธ์และสมดุลอย่างไร
2. วิเคราะห์ขอบข่ายเนื้อหาหรือสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งองค์ประกอบด้าน ความรู้ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม
3. ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของ ชุมชนและสังคม
4. ปรับปรุงสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในส่วนที่ต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน
5. ตรวจสอบความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมกับมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มวิชา และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามขอบข่ายสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการ เรียนรู้ สัดส่วน เวลาและหน่วยกิตตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด
7. พัฒนาแนวการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543ค: 21-22) ได้ให้แนวทางของการจัดเนื้อหา สาระการเรียนรู้ว่า

1. การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้าน ความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกายและจิตใจ และเนื้อหาการเรียนรู้ นั้นจะต้องสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

2. เนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องมีความสมดุลกับวัย ความถนัด ความสนใจ ของ ผู้เรียน และความคาดหวังของสังคม ทั้งนี้ ผลจากการเรียนรู้จากสาระและกระบวนการ จะต้องทำให้ ผู้เรียนมีความรู้ มีความคิด ความดี และมีความสุขในการเรียน

3. ครูต้องมีความเชื่อว่าศิษย์มีความสามารถเรียนรู้ได้และมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูจะต้องสร้างให้ผู้เรียนศรัทธาและเกิดการใฝ่รู้ และอยากเรียนรู้

4. การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องมีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม รอบตัวของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง

เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2543: 7) กล่าวว่า การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ นั้น มีอยู่ 2 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นหลัก เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ฯลฯ

ลักษณะที่ 2 การจัดเนื้อหาสาระต้องเป็นแบบบูรณาการ เชื่อมโยงเนื้อหาวิชา ทักษะที่จำเป็น คุณลักษณะที่เหมาะสมหลายๆ อย่างรวมกันอย่างเป็นองค์รวม โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะหัวข้อ เช่น สิ่งแวดล้อม ประชาธิปไตย สหกรณ์ ฯลฯ

ปรัชญา เวสเวิร์ท (2545ก: 12-13) กล่าวว่า การจัดเนื้อหาสาระในการศึกษานั้น จะต้องจัดอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรแกนกลางที่ใช้สำหรับการจัดการศึกษาแต่ละระดับ แต่ในขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน หากเห็นว่าเนื้อหาผิดพลาดหรือล้าสมัย ควรแจ้งให้ผู้บริหารทราบ

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

กล่าวโดยสรุปการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ นั้น จะต้องมีการศึกษาความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน และชุมชน โดยการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ต่างๆ และสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.1.3 การส่งเสริมการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้

กฤษฎา ดั่งเปรม (2544: 32) กล่าวว่า การที่จะจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครูจึงเริ่มขึ้นอย่างเข้มข้น นอกจากการปรับทัศนคติของครูให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโรงเรียนแล้ว ผู้บริหารยังต้องสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาด้วยการจัดอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนอยู่เป็นประจำ เฉพาะอย่างยิ่ง การทำแผนการสอนด้วยแนวคิดที่ว่าบ้านจะดีได้ต้องมีพิมพ์เขียว ครูจะสอนได้ต้องมีแผนการสอน โดยทุกเรื่องเน้นให้ครูสามารถปฏิบัติได้จริง

อำพัน เรื่องสมานไมตรี (2544: 18) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องดำเนินการวางนโยบายที่ชัดเจน การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

กิติมา ปรีดีติลล (อำพัน เรื่องสมานไมตรี. 2544: 18; อ้างอิงจาก กิติมา ปรีดีติลล. 2532: 61-62) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน

ให้เหมาะสม ให้เกิดประสิทธิภาพกับนักเรียน ให้ได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และจัดเนื้อหาให้มีความยืดหยุ่นตามสภาพท้องถิ่น และความสนใจของผู้เรียน

สุมณ อมรวิวัฒน์ (2545: 24) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการพัฒนา สร้างขวัญ กำลังใจ ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และให้โรงเรียนเป็นฐานในการดำเนินการ และพัฒนาบุคลากร ในการดำเนินงานการจัดทำสาระการเรียนรู้โดยอาจเชิญวิทยากรมาแนะนำ จัดอบรม บุคลากรของโรงเรียนให้มีความสามารถในการจัดทำสาระการเรียนรู้ได้

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการจัดสาระการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนนั้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการวางนโยบายที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดทำอบรม จัดสัมมนาการสร้างเนื้อหาสาระของหลักสูตร โดยเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญทั้งในหรือ นอกท้องถิ่นมาช่วยเสริมหรือพัฒนาแนวคิดการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้

3.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

สื่อการสอนเป็นตัวกลางที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ทัศนคติและประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้กลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย หรือการเรียนรู้รายบุคคล ดังนั้นสื่อที่นำมาใช้ควรมีคุณภาพที่เชื่อถือได้ โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสื่อการสอนดังนี้

3.2.1 แนวคิดในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้นั้นมีมากมายหลายรูปแบบดังนั้นลักษณะของการนำมาจัดในการเรียนรู้นั้นจึงมีแนวคิดต่างๆ ดังนี้

สุมณทา พรหมบุญ และอรวรรณ พรสีมา (2540: 23) ได้เสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนในลักษณะที่เป็นการนำสิ่งแวดล้อมที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเองมาใช้ว่ามีกระบวนการ 5 อย่าง ดังนี้

1. การปรับสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนให้เหมาะสม
2. การจัดบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้และแหล่งสนับสนุนความรู้
3. การจัดบริการศูนย์วิชาการ
4. การร่วมกับผู้ปกครอง ควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกบ้านและนอกโรงเรียนให้เหมาะสม
5. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองให้สร้างสิ่งแวดล้อมที่บ้านเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ให้

ผู้เรียน

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวัจนัง (2544: 8) ได้แบ่งประเภทของสื่อการเรียนรู้ โดยแยกตามลักษณะที่นำไปใช้ได้ 5 ประเภท คือ

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ เช่น หนังสือเรียน คู่มือ หนังสือ

เสริมประสบการณ์ ฯลฯ

2. สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อสิ่งของต่างๆ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง ฯลฯ
3. สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ เป็นสื่อที่นำเสนอด้วย เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เช่น ภาพเคลื่อนไหว แถบเสียง แถบบันทึกภาพ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ
4. สื่อกิจกรรม เป็นสื่อประเภทวิธีการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ เช่น เพลง เกม บทบาทสมมติ แบบทดสอบ ฯลฯ
5. สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ แหล่งวิทยบริการ หรือแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ฯลฯ

ศาลี รัทสูธิ (2544: 78-79) กล่าวถึงการใช้สื่อว่าเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จะเอื้อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามที่หลักสูตรต้องการง่ายขึ้น ซึ่งลักษณะของการใช้สื่อที่ดีนั้นจะต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง สภาพสังคม เศรษฐกิจ เป็นสื่อที่หามาได้ง่าย มีมากในท้องถิ่น มีความทันสมัย และมีความเหมาะสมกับพื้นฐานประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 36) ได้เสนอแนะการใช้สื่อการเรียนรู้อยู่ประกอบด้วย

1. ความเหมาะสมของการใช้สื่อ หมายถึง การใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมและวัยของผู้เรียน
2. การมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ หมายถึง ผู้เรียนและครูใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ร่วมกันหรือผู้เรียนใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้โดยลำพังคนเดียว หรือใช้ร่วมกับเพื่อน
3. การประเมินการใช้สื่อ หมายถึง มีการประเมินการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และนำผลการประเมินไปปรับปรุง พัฒนาและเผยแพร่

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548: 6) กล่าวถึง ลักษณะของการนำสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้นควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิดชวนติดตาม เข้าใจง่าย รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2548: 425) ได้ให้แนวคิดในการเลือกสื่อการสอนว่า จะต้องพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของสื่อแต่ละประเภทด้วย เพราะสื่อแต่ละประเภทและแต่ละชนิด เมื่อนำไปใช้ในสถานการณ์หนึ่งอาจได้ผลดี แต่อาจนำไปใช้สถานการณ์อื่นได้ผลน้อยหรืออาจล้มเหลวโดยสิ้นเชิงและสื่อแต่ละชนิดนั้นมีคุณค่าที่อยู่ในตัวมันเอง ซึ่งจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเลือกไปใช้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม

จากแนวคิดดังกล่าวนี้การเลือกสื่อการเรียนที่เหมาะสมนั้นควรมีลักษณะดังนี้

1. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ควรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
2. สื่อการเรียนการสอนนั้นต้องสามารถให้ผู้เรียนนั้นปฏิบัติได้จริง
3. ใช้แหล่งการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด

สื่อการเรียนรู้ เปรียบเสมือนตัวกลางระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียน สื่อที่ดีนั้น ควรที่จะมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ที่เรียน และสื่อที่ดีก็ควรมีความสามารถที่จะประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยนไปได้ตามโอกาส และที่สำคัญคือ ความปลอดภัย

จาร์ส มีกุล (2542: 85) ได้แบ่งประเภทของแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเภทดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ได้แก่

1.1 ครู นับเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญและมีคุณค่ามากที่สุดในโรงเรียน ซึ่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่ต้องอาศัยครูแทบทั้งสิ้น

1.2 ห้องสมุด เป็นสถานที่รวบรวมเอกสารความรู้ไว้หลากหลายประเภท เช่น หนังสือ ตำราวิชาการ หนังสือประกอบการเรียนรู้สำหรับครูและนักเรียนเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ดังนั้นโรงเรียนจึงควรที่จะบริหารเอกสารในห้องสมุดไว้บริการอย่างเพียงพอ

1.3 ห้องศูนย์สื่อ ศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติ และโรงฝึกงาน ล้วนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่โรงเรียนจะต้องมีไว้สำหรับบริการครูและนักเรียนเพื่อให้ได้ใช้ในการการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และโรงเรียนควรมีเอกสารประกอบความรู้อย่างเพียงพอ

2. แหล่งการเรียนรู้ในกลุ่มโรงเรียน หมายถึง กลุ่มโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันแต่ละกลุ่มประมาณ 6 - 10 โรงเรียน และสามารถที่จะแลกเปลี่ยนหรือใช้ร่วมกันได้ เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ครูหรือสิ่งต่างๆ

3. แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่างๆ ทั้งที่มีชีวิตและ สถานที่ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี นับเป็นการนำเอาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ซึ่งแยกได้ 3 กลุ่ม คือ

3.1 ทรัพยากรมนุษย์ คือ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความถนัดพิเศษในวิชาการต่างๆ เช่น วิทยากรท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่มีถิ่นฐานและประกอบสัมมาอาชีพอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น พ่อค้า ช่างนา ช่างสวน ช่างไร่ พระสงฆ์ และผู้อาวุโส เป็นต้น ส่วนวิทยากรผู้มาเยี่ยม ได้แก่ บุคคลในท้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยมหรือมาเป็นแขกของชุมชนเป็นครั้งคราว

3.2 ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ถูกต้องและซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งนั้น

3.3 ทรัพยากรสังคม หมายถึง สิ่งที่สังคมสร้างขึ้นอย่างมีจุดประสงค์ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ วัด โบสถ์ สุเหร่า สถานประกอบการ อนุสรณ์สถานต่างๆ เป็นต้น

4. แหล่งการเรียนรู้นอกท้องถิ่น อาจทำได้โดย นำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ แหล่งการเรียนรู้นอกท้องถิ่นนั้นสามารถที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้นพร้อมทั้งช่วยส่งผลให้เป็นผู้ที่มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544: 10) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ว่า โรงเรียน ชุมชน สถาบันชุมชน เอกชน องค์กรทุกฝ่าย ควรร่วมมือกันจัดการศึกษาที่ขยายวงกว้าง ออกสู่ชุมชนและธรรมชาติดังนี้

1. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคน ในทุกสถานที่ ทุกเวลา
2. แหล่งการเรียนรู้ของชุมชนมีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้ง สถาบันชุมชน วิธีชีวิตการทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
3. การเรียนรู้ที่ดีเกิดจากการที่ ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสบการณ์ เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม
4. การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และธรรมชาติเป็นกระบวนการที่มีความสุข สร้างสรรค์ความคิดและประสบการณ์คิดที่มีคุณค่า

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง (2545: 19) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ที่ โรงเรียนหรือนอกโรงเรียนสามารถจัดและดำเนินการได้มีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับกำลัง ความสามารถของโรงเรียนแต่ละแห่ง ซึ่งโดยทั่วไปได้แบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในชั้นเรียน ห้องพิพิธภัณฑน์ ห้องคอมพิวเตอร์ ศูนย์วิชาการ ศูนย์ สื่อการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนสมุนไพร สวนป่าในวรรณคดี ฯลฯ
2. แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่ พิพิธภัณฑน์ พิพิธภัณฑน์วิทยาศาสตร์ สวนสัตว์ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการต่างๆ องค์กรของภาครัฐและเอกชน ฯลฯ

แหล่งการเรียนรู้นั้นมีมากมายหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นทั้งในโรงเรียนหรือชุมชน ผู้สอนนั้นก็ควรที่จะมีความเข้าใจอันดีและสามารถที่จะสื่อสารให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ รวมไปถึง ต้องตระหนักในความคุ้มค่า ความเหมาะสมและความปลอดภัยของการใช้แหล่งเรียนรู้กับ ผู้เรียน

3.2.2 แนวทางในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 24 (5) (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 12) ได้กำหนดว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ นั้น สถานศึกษาจะต้องดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดสภาพแวดล้อม และสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ

สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่มีมากมายหลายประเภท ซึ่งมีความแตกต่างกันใน รูปร่าง ลักษณะ ของการใช้งาน ผู้ใช้จะต้องศึกษาถึงวิธีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้แต่ละชนิด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงที่สุด และการนำไปใช้ควรคำนึงสิ่งต่อไปนี้

1. ในบทเรียนหนึ่งๆ ไม่ควรใช้สื่อมากเกินไปจนเกินความจำเป็น

2. ก่อนการใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ควรมีการศึกษาและทดลองเพื่อให้เกิดความมั่นใจและเพื่อความปลอดภัยของสื่อและแหล่งการเรียนรู้
3. ต้องใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้
4. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเลือกเรียนในสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้
5. พยายามนำสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความตระหนักในความเป็นไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2540: 3-4) กล่าวถึงแนวทางของการเลือกใช้สื่อการสอนไว้ดังนี้

1. จะต้องเลือกสื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเรื่องที่สอนและตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. จะต้องเลือกสื่อให้เหมาะสมกับระดับอายุและสติปัญญา ความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียน
3. สื่อการเรียนรู้ต้องช่วยเสริมสร้างเจตคติที่ดี ประหยัดเวลาและสามารถทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้เร็วขึ้นในรายวิชานั้น
4. สื่อจะต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่กว้างขึ้น เกิดทักษะที่เพิ่มขึ้น และทำให้มีความสนุกสนานในการเรียน

ชฎทศพร โอชม (2548: 30) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการเลือกสื่อการสอนว่า

1. เลือกอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน ระดับชั้นที่ทำการสอนและระดับวัย
2. เลือกอุปกรณ์ที่ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมการสอนได้มากที่สุด และผู้เรียนนั้นสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
3. ขนาดต้องสามารถมองเห็นได้ชัดเจน มีสีสันทันเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน
4. ใช้อุปกรณ์การสอนอย่างคุ้มค่าโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับความรู้ อย่างคุ้มค่า รวมไปถึงความปลอดภัยกับผู้เรียน

ชาญชัย ยมดิษฐ์ (2548: 241) ให้แนวทางและการจัดระบบของแหล่งการเรียนรู้ว่า

1. ต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน จัดตั้งกลไกในการดำเนินงานบริหารแหล่งการเรียนรู้
 2. มีการวิเคราะห์ข้อมูล สารสนเทศ จากแหล่งการเรียนรู้เพื่อนำเข้าสู่หลักสูตรของโรงเรียนและการสอน
 3. เลือกเทคนิควิธีการใช้แหล่งการเรียนรู้
 4. มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้
- การเลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม ผู้เรียนและให้ได้ประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงขนาดและสีสันทันจะต้องมีความชัดเจน ผู้สอนก็ควรที่จะมีความรอบรู้ในสื่อต่างๆ อย่างชำนาญ และตรวจสอบในเรื่องของความปลอดภัย

กล่าวโดยสรุปในการที่จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ นั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึง สำหรับการปฏิบัติก็คือ ความประหยัด ความสะดวก และความปลอดภัย จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ นั้นๆ ซึ่งอาจจะมาจากชุมชนในท้องถิ่น นั้นๆ และสิ่งสำคัญก็คือ ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกหรือตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ นั้น เพื่อให้เกิดบรรยากาศของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียน และจะต้องคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าให้มากที่สุด

3.2.3 การส่งเสริมการใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนของครูนั้นพัฒนาและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทและแนวทางของผู้บริหารที่จะสนับสนุน และส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความสามารถในการใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้ที่สามารถจัดกระทำได้ดังนี้

ธีรพงษ์ ลาภบุญเรือง (2541: 27-28) ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้สื่อนวัตกรรมของครูดังนี้

1. การจัดประชุมครูในลักษณะส่งเสริมความรู้ เช่น การเชิญวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะด้านมาบรรยาย
2. จัดเตรียมห้องสมุดโดยการจัดหาหนังสือ วารสารที่เป็นประโยชน์ที่ครูสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครู ได้ตระหนักในการเปลี่ยนแปลงและเกิดความคิดที่เจ๋งๆ มาปรับปรุงการสอนของตน
3. จัดอบรมวิธีการสอนของครูแบบใหม่ๆ
4. สนับสนุนครูให้ศึกษาค้นคว้า วิจัยทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการสอน
5. จัดให้มีการพบปะระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอนในบรรยากาศที่เป็นกันเอง
6. จัดให้มีการศึกษาดูงานในสถาบันที่เป็นตัวอย่างทางวิชาการ
7. จัดสาธิตการสอนให้ครูดู
8. ส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์
9. จัดให้มีการประเมินคุณภาพของครู เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ครู ได้ปรับปรุงการทำงานของตนให้ดีขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2543ข: 11) เสนอให้ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน ซึ่งจะต้อง จัดสิ่งสนับสนุน เพื่ออำนวยความสะดวก ส่งเสริมการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนในลักษณะต่างๆ และเพื่อให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีที่หลากหลาย น่าสนใจ และมีประสิทธิภาพ สิ่งสนับสนุนประกอบด้วย

1. สื่อวัสดุอุปกรณ์ การจัดการเรียนรู้จะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น ซึ่งต้องอาศัย สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องสนับสนุนสิ่งเหล่านี้ให้

พร้อมเพื่อให้ครูสามารถเลือกใช้ เตรียมหรือจัดทำเพิ่มเติมได้อย่างสะดวก และให้นักเรียนได้คิดค้นปฏิบัติด้วยตนเอง

2. แหล่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดหมวดวิชา ซึ่งควรเป็นสถานที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นระบบ สะดวก ง่ายต่อการค้นคว้า เป็นสถานที่ที่สะอาด สงบ มีสื่อที่หลากหลาย และนำเข้าไปใช้บริการ

กรมวิชาการ (2546: 6-11) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรม

1.2 ศึกษาข้อมูล สื่อ แหล่งวิทยาการ การเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดบุคคลที่รับผิดชอบในกิจกรรม

2. นิเทศและการติดตาม

2.1 นิเทศติดตามการวางแผนงาน โครงการและปฏิทินงาน ของหัวหน้ากิจกรรม

3. ส่งเสริม สนับสนุน

3.1 ให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

3.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นภูมิปัญญา

3.3 สนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.4 ให้คำปรึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. ประเมินและรายงาน

4.1 รับทราบผลการประเมินพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

วุฒิกร เลื่อนแป้น (2547: 5) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ว่าเป็นภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้แหล่งการเรียนรู้ดังนี้

1. จัดให้มีสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

2. ดูแล บำรุง รักษาสื่อ แหล่งการเรียนรู้รวมถึงวิธีการใช้งาน

3. จัดให้บุคลากรทั้งครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักเรียนได้ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อย่าง

คุ้มค่า

4. เพิ่มพูนให้บุคลากรของโรงเรียนมีความสามารถในการใช้สื่อและสามารถเข้าถึง

แหล่งการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

5. ติดตามและประเมินผล การจัดและการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2548: 6) ได้ให้แนวทางของการสนับสนุน และส่งเสริมในเรื่องของการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดกระทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการจัด กิจกรรมพัฒนาเรียน
3. จัดกระทำสื่อและแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับ เสริมความรู้ของครูผู้สอน
4. ศึกษาวิธีการเลือก การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และหลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่าง ระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ครู จัดกระทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และการประเมินสื่อและ แหล่งการเรียนรู้นั้นอยู่เสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพใน สถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ และเพื่อพัฒนาสื่อ และแหล่งการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง สถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานและการใช้สื่อและแหล่ง การเรียนรู้อย่างเป็นระยะ

ประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์ (2549: 47) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาใน การส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ คือการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียน การสอนโดยการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่สังคม คาดหวัง และต้องมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กระบวน ทัศน์ในการจัดการศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

ดังนั้นการส่งเสริมการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้นั้น ควรดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญ จำเป็นในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยให้ศึกษาดูงานชั้นเรียนที่ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และนำมาปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมกับวิชาของตน
2. กระตุ้นให้จัดหาสื่อ สร้างสื่อ โดยวิธีการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดหา การสร้างและการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้
3. ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักในการเลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับ เนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ที่จะให้เกิดการเรียนรู้ เช่น สื่อที่ครูใช้ สื่อที่นักเรียนใช้ และสื่อ นวัตกรรม

ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างและเลือกใช้ จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เร็วขึ้น เนื่องจากทุกคนมีส่วนร่วม

4. นิเทศ ติดตาม การใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้และให้คำปรึกษา แนะนำ ชมเชยให้กำลังใจ

กล่าวโดยสรุปในด้านการส่งเสริมการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องศึกษาข้อมูล สื่อ แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางและข้อมูลให้กับครูผู้สอนในการจัดการศึกษามีการจัดอบรม พัฒนา การใช้และผลิตสื่อการสอน ส่งเสริมกิจกรรมที่ภูมิปัญญา สนับสนุน ทรัพยากรและอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับครูผู้สอน มีการติดตามในด้านการใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ รวมถึงจัดให้มีเจ้าหน้าที่ให้บริการหรือแนะนำสื่อและแหล่งการเรียนรู้ของ โรงเรียน

3.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 มาตราที่ 24 (4) กำหนดว่า การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างสัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทหวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 12) ซึ่งในลักษณะของคุณธรรมและจริยธรรมนั้นมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน บางคนก็ใช้ควบคู่กันไป จนหลาย ๆ คนเข้าใจว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน เช่น เข้าใจว่า ถ้าคนที่มีคุณธรรมสูง ก็คือคนที่มีค่าของจริยธรรมสูง แต่ความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น คนที่มีคุณธรรมสูงก็อาจจะมิมีจริยธรรมต่ำก็ได้ ดังนั้นจึงมีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

3.3.1 แนวคิดด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

กระบวนการเรียนรู้นั้นจะต้องมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงแนวคิดในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ดังนี้

กิติพัมภ์ รุจิรกุล (2539: 85) ได้ให้แนวคิดในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเพื่อความเจริญก้าวหน้า ว่ามีอยู่ 3 ประการดังนี้

1. ความรู้ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจทางคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเราจะต้องเรียนรู้ว่าเราจะต้องปฏิบัติอย่างไร ความรู้นี้อาจเกิดขึ้นจากการได้รับประสบการณ์ การใช้เหตุผลและการเกิดรู้ด้วยตนเอง

2. ลักษณะนิสัย คือ การฝึกปฏิบัติให้เกิดเป็นนิสัย เช่น เกี่ยวกับการสร้างคนให้เป็นนักดนตรี ซึ่งคนผู้นั้นก็จะเล่นดนตรีจนเกิดความชำนาญ

3. จิตใจ การมีความรู้และลักษณะนิสัยทางจริยธรรม เพราะคุณธรรมมิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด แต่คุณธรรมเป็นภาวะทางจิตใจที่จะทำดีหรือชั่ว การสร้างจิตใจที่มีจริยธรรมหรือการฝึกภาวะทางจิตใจให้มุ่งที่จะทำดี จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (สุรางค์ โค้วตระกูล. 2544: 405-406) ทรงพระราชทานเนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี มีใจความถึงการปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติอยู่ในความสัตย์ความดีเท่านั้น

ประการที่สาม คือ การอดทนอดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ซึ่งถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงคุณธรรม 4 ประการนี้ให้เจริญงอกงามมากขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ตั้งประสงค์

อุไรวรรณ ธนสถิตย์ (2546: 10) ได้กล่าวว่า คุณธรรมสำหรับนิสิตนักศึกษาชั้นจะต้องครอบคลุมถึงแนวทางความประพฤติ ใน 5 เรื่องใหญ่ๆ ดังนี้

1. การมีวินัย หมายถึง การมีวินัยในตนเองในเรื่อง การแต่งกายด้วยเครื่องแบบของสถาบัน การตรงต่อเวลา การมีความรับผิดชอบต่อการเข้าชั้นเรียนตรงเวลา การส่งการบ้านหรือแบบฝึกหัดที่ได้รับมอบหมายตามเวลาที่กำหนด
2. การเคารพกฎระเบียบในสังคม ทุกสถาบันจะมีคะแนนความประพฤติ ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดคะแนนเต็มไว้ 100 คะแนน เพื่อสร้างนิสัยให้นักศึกษาเคารพกฎระเบียบแม้ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น การสูบบุหรี่ในสถานที่ๆ มหาวิทยาลัยจัดไว้ให้เป็นพิเศษที่ไม่รบกวนต่อผู้อื่น การไม่ใช้ลิฟต์ของอาจารย์ การไม่ใช้ห้องน้ำของอาจารย์ ฯลฯ
3. การมีศีลธรรม ไม่ผิดศีล 5 มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ลอกการบ้านเพื่อน ไม่ทุจริตในการสอบ
4. การมีคุณธรรม การเก็บกระเป๋าสตางค์เงินและคืนให้แก่เจ้าของ แม้ภายในกระเป๋าสตางค์จะมีเงินเล็กๆ น้อยๆ แต่ก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการปลูกฝังนิสัยของตนเอง มหาวิทยาลัยควรทำบอร์ดชมเชยนักศึกษา และปิดในที่ๆ นักศึกษาทั่วไปสามารถเห็นได้จะได้มีกำลังใจในการทำมาดีต่อไป และเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ศึกษาคณะอื่นๆ
5. การมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ โดยสร้างให้ผู้เรียนเป็นทั้งนักวิชาการและนักวิชาชีพ เพราะในบางสาขานั้นผู้เรียนต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่เหมาะสมต่อการประกอบวิชาชีพนั้นๆ นักศึกษาจะได้มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตน เมื่อจบไปก็ตั้งใจทำงานอย่างสุจริต ไม่ไปคดโกงใคร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 285) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้น จะต้องคำนึงถึงส่วนประกอบ 4 ลักษณะ คือ

1. การมีความรู้ คือรู้ว่าการกระทำใดดีและเลว ควรหรือไม่ควร เป็นความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ค่านิยม หลักธรรม คำสอนที่เป็นปทัสถานของสังคม
2. มีเจตคติ เป็นความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะนั้นๆ ซึ่งเจตคติอาจสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมก็ได้
3. มีเหตุผล คือ การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือไม่กระทำ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และจะแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจในการกระทำนั้นๆ
4. การมีพฤติกรรม คือ การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยม หรือการงดการ แสดงพฤติกรรมที่ขัดต่อสังคม

มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร (2547: 10) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน เป็นหน้าที่สำคัญของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เพราะการศึกษาเป็นอีกบทบาทหนึ่ง ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้สมาชิกของสังคมมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (มณีส นิมมณี. 2547: 27-28; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 8-9) ได้ให้วิธีการปลูกฝังของคุณธรรมจริยธรรม ไว้ดังนี้

1. กำหนดลำดับความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะต้องเร่งสร้างเสริมให้เกิดขึ้นกับคนไทยทุกคนในช่วงแรก และช่วงเวลาต่อไป เช่น ความเพียร การรู้จักยอม มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและกำหนดให้เป็นนโยบายแห่งชาติที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่องตลอดไป
2. ส่งเสริม สนับสนุนโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้มีสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติ หลักธรรมของศาสนาคุณธรรมจริยธรรม อันดีงามของระบบวิถีชีวิตไทย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่างๆ ตามลำดับความสำคัญที่กำหนดไว้ โดยบูรณาการให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา
3. ส่งเสริมให้สถานศึกษา สถาบันศาสนา และองค์กรต่างๆ ร่วมจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ทางศาสนาและวิชาสามัญเข้าด้วยกันอย่างสมดุล และเป็นแหล่งการเรียนรู้ ทางศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจที่สำคัญของเยาวชน
4. กำหนดแผนงาน นโยบาย โครงการเพื่อสนับสนุนและพัฒนาศาสนบุคคลให้เป็นผู้นำทางศาสนาและเป็นผู้ทรงความรู้ในด้านการถ่ายทอด ความรู้หลักศาสนธรรม คุณธรรมจริยธรรม ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
5. จัดกระบวนการเรียนการสอนด้านศาสนาในทุกระดับการศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศาสนาที่ผู้เรียนนับถือทั้งทางด้านเนื้อหา การปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้รวมถึงการบูรณาการ การเรียนการสอนทางด้านศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมไว้ในทุกวิชา

6. จัดให้มีการอบรม ประชุมอย่างสม่ำเสมอ ในหมู่ครูอาจารย์ ในเรื่องความรู้ความเข้าใจในศาสนา รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดเนื้อหา การจัดวิทยากรที่เป็นนักบวชพระภิกษุ หรือ ผู้นำทางศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน

สมบัติ ทีฆทรัพย์ และคนอื่นๆ (2548: 21) กล่าวว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ควรเริ่ม ตั้งแต่เด็ก อย่างน้อยที่สุด 7 ประการ เพื่อให้เกิด การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม คือ

1. การมีสัจจะ ต้องพูดความจริง
2. การมีความซื่อสัตย์สุจริต
3. การมีความรับผิดชอบในหน้าที่
4. การมีความอดกลั้น
5. การมีความเป็นธรรม
6. การมีความเข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
7. การมีความเมตตา

ความรู้คู่คุณธรรม หมายถึง ความรู้ในด้านทฤษฎีที่เรียนแล้วจดจำวิชาการต่างๆ ได้ เป็นสัญญา คือความจำและเป็นปัญญาความรู้ระดับสุดมยปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนอย่างเดียว แต่ถ้าขาดคุณธรรมอาจจะใช้ความรู้ในทางที่ผิดได้ จะเป็นประเภท ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด จึงต้องฝึกอบรมจิตให้มีคุณธรรม

คุณธรรมเป็นเหตุให้เกิดความสำเร็จการเรียนหรือการทำงานทุกอย่าง คือ

1. ฉันทะ ความพอใจในการเรียนชอบวิชาที่เรียนนั้น เต็มใจเรียนวิชานั้น
2. วิริยะ เพียรพยายามเรียนให้สำเร็จ แม้การเรียนจะยากบ้างก็เพียรพยายามเรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในวิชาที่เรียน เพียรดูหนังสือ เพียรทำการบ้าน ที่ครูให้ไป
3. จิตตะ เอาใจใส่สนใจการเรียนในวิชาที่เรียนนั้น ไม่ว่าจะเรียนวิชาอะไร ต้องสนใจ เอาใจใส่ทุกวิชาที่ครูสอน
4. วิมังสา ใช้ปัญญาเพ่งพินิจพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบจนเกิดความเข้าใจในวิชาที่ตนเรียนนั้น

สรุปได้ว่าแนวคิดของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้น ควรจะต้องมีการศึกษาถึงระดับวัยของผู้เรียน โดยการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงระดับความสามารถผู้เรียนในเรื่องของความรู้ จิตใจ พฤติกรรมต่างๆ และควรที่จะต้องจัดให้มีความหลากหลายและสามารถสอดแทรกหลักธรรมต่างๆ โดยให้ความสัมพันธ์กับผู้เรียนให้มากที่สุด

3.3.2 แนวทางการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 6 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 5) ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม

มีจริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีในการดำรงชีวิต พร้อมทั้งสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การสอนเพื่อที่จะสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ที่มีความคิดดี ทำดี และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกด้านนั้น มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดไว้ต่างๆ ดังนี้

กฤษฎา ดั่งเปรม (2544: 32) กล่าวว่า การสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมนั้น ต้องอาศัยแนวคิดพื้นฐาน คือ การทำความดีเพื่อให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีการกำหนดมาตรฐานทางการศึกษาในด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ไม่ว่าจะ เป็นด้านความซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด มีวินัย เมตตากรุณาและความอดทน

สถิต ศิลบุตร (2545: 10) ได้ให้แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนนั้น สามารถปลูกฝังหรือดำเนินการสอนได้ 2 แนวทางดังนี้ คือ

1. การสอนโดยตรง เช่น วิชาจริยธรรมซึ่งจะมีโครงสร้างแน่นอน กับการสอนแบบ บูรณาการในวิชาต่างๆ ซึ่งไม่มีโครงสร้างแน่นอน ขึ้นอยู่กับวิชาใด เนื้อหาใด จะบูรณาการได้มาก น้อยเพียงใด

2. การสอนโดยอ้อม โดยโรงเรียนจะต้องจัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศภายในให้เอื้อ ต่อการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน ตามแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ที่นักเรียนจะ ซึมซับเองโดยไม่ต้องสอน เช่น การผสมผสานไปในบทเรียน ทุกกิจกรรมทุกเวลา การเข้าแถวหน้า เสาธง การบูรณาการให้ผสมกลมกลืนไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมประจำวัน โดย ที่เด็กไม่รู้ว่า ครูกำลังดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

อุไรวรรณ ธนสถิตย์ (2546: 11) ได้เสนอแนวทางการสอนไว้ดังนี้

1. การสำรวจตนเอง ครูต้องเป็นต้นแบบที่ดี ต้นแบบ คือ มีความเป็นผู้ใหญ่ มีวุฒิภาวะ ทางอารมณ์ หนักแน่น อดทน และให้อภัยนักศึกษาได้ เป็นคนดี สามารถเป็นแบบอย่างทาง จริยธรรม คุณธรรมแก่นักศึกษา ได้ และสามารถกล่าวตักเตือนนักศึกษาโดยสนิทใจ

2. การเป็นคนทันสมัยต่อเหตุการณ์โลกปัจจุบัน สามารถสอดแทรกคุณธรรมและ จริยธรรมโดยให้ผสมผสานไปกับเนื้อหารายวิชา ให้เชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริง การ ยกตัวอย่าง ไม่ใช่ยกแต่บรรพบุรุษในอดีตเพียงอย่างเดียว ต้องยกตัวอย่างคนปัจจุบันที่กระทำความ ดีในช่วงอายุ รุ่นที่นักศึกษาสามารถเห็นได้ และปฏิบัติตามได้

3. บุคลิกภาพของผู้สอน การสอนในลักษณะนี้อาจารย์ผู้สอนต้องสดชื่นสอนอย่าง มีความสุขและเต็มใจและต้องทำเป็นทีม มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ทั้งจากฝ่ายวิชาการและ ฝ่ายกิจการนักศึกษา ในกรณีทีวิชานั้นสอนเป็นทีม และมีการแบ่งกลุ่ม ทุกคนในทีมจะต้องสอดแทรก คุณธรรมและจริยธรรมมิเช่นนั้นจะเกิดการล้าหลัง นักศึกษาจะไม่ได้รับประโยชน์ครบถ้วนทุกกลุ่ม

4. การสอนจะต้องมีทั้งกิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมนอกชั้นเรียน นักศึกษาควรเข้า ร่วมกิจกรรมที่เหมาะสมกับความถนัดของตน ให้นักศึกษาได้มีโอกาสกำหนดกิจกรรม รูปแบบและ จำนวน การวางกรอบของกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน มีการกำหนดเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้ชัดเจน มีการปรึกษากับผู้เรียนเป็นครั้งคราวในตลอดช่วงระยะเวลา

16 สัปดาห์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมืออย่างเป็นธรรมชาติไม่ได้รู้สึกว่าเป็นการบังคับ

ศักดิ์ ไชยกิจภิญโญ (2547: 3-4) กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ไว้ดังนี้

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ผู้สอนสามารถทำได้โดยการนำข่าวเหตุการณ์ประจำวันที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม หรือเรื่องไร้คุณธรรม จริยธรรมมาเล่าให้ผู้เรียนฟังและช่วยกันอภิปราย

2. ยกย่องสรรเสริญผู้ที่ทำความดีต่างๆ โดยเฉพาะผู้ที่แสดงออกซึ่งความซื่อสัตย์ สุจริต ควรยกย่องบุคคลของสถาบันตนเอง หรือคนในสังคมรอบๆ ตามข่าว หรือเหตุการณ์ที่ปรากฏ

3. ให้ผู้เรียนช่วยกันจัดนิทรรศการการแสดงชีวประวัติ และพฤติกรรมของผู้ที่ผู้เรียนสังคมหรือองค์กรต่างๆ ยกย่องว่าเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต และทำต่อเนื่องเป็นระยะๆ

4. การให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า หาบุคคลตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่ซื่อสัตย์ สุจริตและมีคุณสมบัติที่ดีงามอื่นๆ และให้ผู้เรียนนำเหตุผลในการเลือกบุคคลนั้น มาเป็นตัวอย่าง

5. ผู้สอนควรรหาโอกาสสอดแทรกกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกรายวิชาด้วยเรื่องคุณธรรม จริยธรรม เช่นการสร้างนิสัย วินัย ความรู้จักหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นเสมอๆ ไม่จำเป็นต้องแยกการสอนเรื่องคุณธรรม จริยธรรมจากการสอนอื่นๆ

6. ให้ผู้เรียนทบทวนวิเคราะห์ และวิจารณ์ตนเองในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม โดยการให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ซึ่งอาจให้ทำไว้เป็นความลับของแต่ละคน

7. ผู้สอนควรประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียนในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม กล่าวโดยสรุป การที่จะให้ผู้เรียนมีความตระหนักในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมนั้น ผู้สอนจะต้อง มีทักษะในการผสมผสานบูรณาการความรู้จากสาระในด้านต่างๆ อย่างสมดุลรวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกกลุ่มวิชา ให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักในการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนเจตคติที่ดีของผู้เรียน

3.3.3 การส่งเสริมด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

สาโรช บัวศรี (พีระพงษ์ เจริญพันธุ์วงศ์. 2541: 36; อ้างอิงจาก สาโรช บัวศรี. 2532: 59-63) กล่าวถึง วิธีการดำเนินการเพื่อการส่งเสริมการสอนจริยธรรม คุณธรรมในโรงเรียน นั้น กระทำได้ดังนี้

1. ตั้งคณะกรรมการจริยธรรมประจำโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงานในเรื่องจริยธรรมตลอดทั้งปี และคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดนั้น รวมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. จัดให้มีแผนงานการสอนจริยธรรม โดยดำเนินการดังนี้

2.1 การสร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมให้อ่อนแอวยต่อการให้การศึกษาอบรม และการปฏิบัติเรื่องจริยธรรม เช่น

2.1.1 คณะครูร่วมกันประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

2.1.2 ชี้แจง กระตุ้น โน้มน้าวให้นักเรียนมีความเข้าใจและเห็นว่าการประพฤติตนตามแนวทางของจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องอย่างยั่งยืน ไม่เป็นสิ่งที่น่าละอาย เพราะสิ่งที่น่าละอาย นั่นคือ การทำความชั่ว

2.2 จัดให้มีการอบรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องในโรงเรียน ผู้ให้การอบรมได้แก่

2.2.1 พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.2 ผู้บริหารโรงเรียน

2.2.3 ครูประจำชั้น และครูเวรประจำวัน

3. จัดให้มีแผนงานควบคุมความประพฤติ เช่น ผู้ใดที่มีความประพฤติที่ดีเด่นด้านจริยธรรม ต้องยกย่องสรรเสริญให้เกียรติผู้นั้นอย่างดี

ชุกดา จิตพิทักษ์ (2541: 21) กล่าวว่า ครูอาจารย์ทำหน้าที่การสอนอยู่ตามสถานศึกษาต่างๆ บุคคลเหล่านั้นมีบทบาทโดยตรง ต่อความเจริญก้าวหน้าของเยาวชนสถานศึกษา จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ครูทุกคน เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักเรียน โดยมีแนวทางการส่งเสริมดังนี้

1. ผู้บังคับบัญชาจะต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น การแต่งกาย การมีระเบียบวินัย กิริยามารยาท การทำงาน การละเว้นจากอบายมุข ความขยันขันแข็งในการทำงาน การพูดอย่างไรต้องทำอย่างนั้น เป็นต้น

2. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับจรรยาบรรณของครู ให้ครูทุกคนได้รับรู้และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ในขณะที่เดียวกันหากครูคนใด ประพฤติตนไม่เหมาะสมกับความเป็นครู เมื่อว่ากล่าวตักเตือนแล้วยังไม่ดีขึ้น ก็ควรใช้มาตรการอย่างเด็ดขาดและจริงจัง

3. จัดกิจกรรมที่สร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู โดยให้ครูได้ร่วมในกิจกรรมนั้นอย่างทั่วถึง เช่น การจัดกิจกรรมมารยาทไทยให้แก่ครู จัดให้มีการฝึกสมาธิและการปฏิบัติธรรม อารามพระภิกษุ มาเทศนาสั่งสอน เป็นต้น

4. จัดสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับให้เข้าถึงวิธีการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมของครู และมีการทบทวนชี้แจงจริยธรรมแก่ครูอยู่เสมอ

5. ประกาศเกียรติคุณและให้รางวัลแก่ครูอาจารย์ที่มีคุณธรรมจริยธรรมสูงตลอดจนให้มีการส่งเสริมสวัสดิการแก่ครอบครัวของครูอาจารย์ ผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมปฏิบัติงานได้ดีเด่นมาตลอด ด้วยวิธีการให้ทุนเล่าเรียนแก่บุตรหลาน

6. จัดหาเอกสาร ภาพยนตร์ ภาพเคลื่อนไหว ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมสำหรับครู ออกเผยแพร่ไปยังสถานศึกษาทุกสังกัดอย่างทั่วถึง

พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร (2541: 4-5) กล่าวถึงวิธีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การให้ความรู้ขั้นสูง โดยการให้เด็กได้รับเหตุผลใหม่และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่ เพื่อที่เด็กจะได้นำไปเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิม ซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้ง และจะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กเข้าใจและยอมรับเหตุผลในขั้นที่สูงกว่าเดิม

2. การอบรมทางศาสนา เด็กควรได้รับการอบรมทางศาสนา เพื่อลดความเห็นแก่ตัว และเพิ่มความเห็นแก่พวกพ้อง ส่วนรวม สังคมและมนุษยชาติ

3. การให้แสดงบทบาท เด็กควรได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่น นอกเหนือไปจากที่ตนเป็นอยู่ และบทบาทนั้นควรเกี่ยวกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึกของคนอื่นจะก่อให้เกิดความคิดความเข้าใจต่างออกไปจากเดิม

4. การใช้อิทธิพลของกลุ่มทำให้เกิดความคล้อยตาม การยกระดับจิตใจของเด็กนั้นได้จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทาง คุณธรรม จริยธรรม ในระดับเดียวกัน เด็กจะยึดเพื่อนเป็นแบบอย่าง กลุ่มเพื่อนจะเป็นสื่อเสนอความรู้และเหตุผลใหม่ให้ในระดับที่สูงกว่าที่มีอยู่เดิม

5. การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีการศึกษาหนึ่งที่ให้มนุษย์ใช้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ตัวแบบจะมีลักษณะดึงดูดและมีอิทธิพลให้เด็กคล้อยตามได้มาก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่และเพื่อน

เบญจมาศ เอี่ยมอิม (2543: 16) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนได้แก่

1. การบริหารโรงเรียน
2. การสอนหรือวิธีการสอนของครู
3. การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สอดคล้องกับการสอนของครู
4. การจัดกิจกรรมด้านจริยธรรมคุณธรรม

ทั้ง 4 องค์ประกอบนั้น ต้องดำเนินไปพร้อมๆ กัน และมีความสัมพันธ์กันทั้งหมด และแบ่งเป็นแนวทางในการส่งเสริมได้ 2 ระดับดังนี้

1. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในระดับบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. การส่งเสริมจริยธรรมในระดับการสอน ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนในวิชาที่มีเนื้อหาเชิงจริยธรรม และการจัดการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการ กำหนดนโยบาย กระตุ้นและชี้แจงครูให้สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดีกับนักเรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมที่เสริมหลักสูตร โดยการอบรมทุกเช้าหรือเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ มาให้ความรู้กับนักเรียนโดยตรง

3.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่นอกจากการจัดที่อยู่ในระบบหรือภายในสถานศึกษานั้น ผู้ปกครอง หรือบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนนั้นจะต้องมีส่วนร่วมในการช่วยส่งเสริมในการจัดการศึกษา ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 24 (6) (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 12) ได้กำหนดว่า การเรียนรู้สามารถที่จะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ ดังนั้นจึงต้องมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ โดยมีผู้ให้ความหมายของความร่วมมือกับผู้ปกครองไว้ดังนี้

3.4.1 แนวคิดในด้านการร่วมมือกับผู้ปกครอง

ความร่วมมือของพ่อแม่ และผู้ปกครองนั้น มีแนวคิดต่างๆ ดังนี้
กองบรรณาธิการ (2543: 73) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมมือของผู้ปกครองไว้ต่างๆ ดังนี้

1. การให้โอกาสชุมชน ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อที่จะทำให้การเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของชุมชน การเรียนรู้จากวิถีชีวิตชุมชนรอบตัว จากครอบครัว วัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับสิ่งที่ตนสนใจ เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. สัมพันธภาพที่ดีของครูที่มีต่อผู้เรียน จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกจากนี้ครูจะเป็นตัวประสานหลักในการดึงชุมชน ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม
3. การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ตรงโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ โดยการเปิดโอกาสให้ปราชญ์หรือผู้ที่มีความรู้ในชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรในบางเนื้อหา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 15-16) ได้จำแนกออกเป็น 5 รูปแบบดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูในฐานะเป็นพ่อแม่ ซึ่งมีหน้าที่เลี้ยงดูตามธรรมชาติอยู่แล้ว ดังนั้นจึงเน้นให้ พ่อแม่ ผู้ปกครองให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม โดยเฉพาะ การจัดอาหาร อาหารเสริม ดูแลความพร้อมทางร่างกายเพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็ก
2. การสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน คือการที่ผู้ปกครอง พ่อแม่มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนที่บุตรหลานศึกษา ครู ผู้บริหารและโรงเรียน ต้องสร้างความมั่นใจในการดูแลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักวิชาการ ในขณะที่เดียวกัน โรงเรียนก็จะทราบสภาวะทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และอารมณ์ของเด็กอย่างถูกต้อง ความร่วมมือในระดับนี้ จะเน้นระบบการสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียน

3. งานอาสาสมัครเพื่อการศึกษา กิจกรรมของโรงเรียนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่บ้านเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน โดยการที่ พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถช่วยดูแลนักเรียนในการทำ การบ้าน การฝึกการอ่าน ทักษะการคำนวณ งานอาสาสมัครเพื่อการศึกษาของ พ่อแม่และผู้ปกครอง นั้นเป็นการอุทิศร่างกาย แรงใจ เพื่อช่วยเสริมการปฏิบัติงานของโรงเรียนโดยมิได้เข้าไปมีส่วนใน การตัดสินใจเชิงนโยบาย

4. การจัดระบบการเรียนการสอนที่บ้าน โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ กระบวนการเรียนรู้ของเด็ก โดยพ่อแม่ และผู้ปกครอง ในชุมชนใกล้เคียงกัน อาจรวมกลุ่มเพื่อพัฒนา ความรู้ของตนเองและช่วยกันถ่ายทอดความรู้ให้กับบุตรหลาน โดยสามารถปฏิบัติหน้าที่เสมือนครู และเป็นที่ทำให้การปรึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ของบุตรหลาน

5. เป็นผู้ประสานงานในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยการประสานงาน ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนให้มีความเชื่อมโยงกันโดยพยายามอุดช่องโหว่ทาง การศึกษา เช่น การจัดสรรอุปกรณ์ทางการศึกษา การระดมทุนหรือวิทยากรในการช่วยเหลือ ส่งเสริม การจัดการเรียนการสอน

สรุปว่าแนวคิด การร่วมมือระหว่างผู้ปกครองในการจัดการศึกษานั้นเพื่อที่ที่ต้องการ ประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน รวมถึงเป็นแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ สามารถจัดให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

3.4.2 แนวทางการร่วมมือของผู้ปกครอง

วีระศักดิ์ สุมนัส (2544: ออนไลน์) กล่าวว่า วิธีการที่ครูสามารถสร้างมนุษย์สัมพันธ์ กับผู้ปกครองนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

1. แจ้งผลการเรียนหรือความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบเป็น ระยะเวลา ๆ
2. ติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อช่วยแก้ปัญหาของศิษย์ในกรณีที่ศิษย์มีปัญหาทางการเรียน ความประพฤติ สุขภาพ อื่น ๆ
3. หาเวลาเยี่ยมเยียนผู้ปกครองเมื่อมีโอกาสอันเหมาะสม เช่น เมื่อได้ข่าวการเจ็บป่วย หรือสมาชิกในครอบครัวถึงแก่กรรม เป็นต้น
4. เชิญผู้ปกครองร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬา ประจำปี งานแจกประกาศนียบัตร หรืองานชุมนุมศิษย์เก่า เป็นต้น
5. เมื่อได้รับเชิญไปร่วมงานของผู้ปกครองนักเรียน เช่น งานอุปสมบท งานขึ้นบ้าน ใหม่ งานมงคลสมรส เป็นต้น ต้องพยายามหาเวลาว่างไปให้ได้
6. ครูควรร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้และอาชีพให้ผู้ปกครองและ ประชาชนในท้องถิ่นบ้าง จะทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของครูมากยิ่งขึ้น
7. เมื่อชุมชนได้ร่วมมือกันจัดงานต่าง ๆ เช่น งานประจำปีของวัด หรือ งานเทศกาล ต่าง ๆ ครูควรให้ความร่วมมืออยู่อย่างสม่ำเสมอ

8. ครูควรแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองได้ทราบเป็นระยะ ๆ ซึ่งอาจจะส่งข่าวสารทางโรงเรียน หรือการติดประกาศตามที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 15-16) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือของผู้ปกครองต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้รับทราบในกระบวนการเรียนรู้ของเด็กทั้งในและนอกชั้น โดยการชี้แจงจุดประสงค์ การวัดผล รวมถึงการเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทั้งในและนอกห้องเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ

2. สสำรวจข้อมูลของผู้ปกครองทั้งในเชิงความรู้ ความเชี่ยวชาญพิเศษ ระดับความสนใจทางการศึกษา และเวลาที่ผู้ปกครองสามารถสละเวลามาเป็นวิทยากรพิเศษให้กับทางโรงเรียน

3. จัดหาตำแหน่ง รูปแบบและวิธีการในการให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น การจัดตั้งกลุ่มครูผู้ปกครองในโรงเรียน จัดตั้งเครือข่ายระหว่างครู ผู้ปกครองและชุมชนในโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตราที่ 29 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 14) ได้กำหนดว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน มีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

กล่าวโดยสรุป การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการศึกษานั้นเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาตลอดเวลา โดยครูจะต้องมีการประสานชี้แจงกับผู้ปกครองให้เข้าใจถึงจุดมุ่งประสงค์ของการจัดการเรียนรู้นั้น เพื่อที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้าใจสามารถสละเวลาในการร่วมมือได้อย่างเต็มที่

3.4.4 การส่งเสริมความร่วมมือของผู้ปกครอง

ทิพย์สุดา สุเมธเสนีย์ (2539: 11-12) กล่าวว่า โรงเรียนจะต้องสร้างความเชื่อมโยงกับบ้านและชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. เพิ่มแหล่งทรัพยากรของโรงเรียนที่มีอยู่ในแง่ของความเชี่ยวชาญด้านคนและวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน

2. ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อที่จะสะท้อนความต้องการของผู้เรียนและความคาดหวังของชุมชน

3. เพิ่มความเข้าใจอันดีของพ่อแม่และครูเกี่ยวกับบทบาทของพ่อแม่และครอบครัวในการเรียนรู้ของเด็ก

4. เป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น การดำเนินโครงการทางอาชีพที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งเชื่อมโยงกันภายในชุมชน

ชุมชน ฟังสมจิตร์ (2542: 7-10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สามารถจัดกระทำได้หลายแนวทาง ตามสาระที่สำคัญใน 6 ด้านดังนี้

1. การศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชน
2. การศึกษาประวัติและความเป็นมาของสภาพชุมชน
3. การศึกษาประวัติและความเป็นมาของสถานศึกษา
4. การปรับปรุงบุคลิกภาพการทำงานของผู้บริหารศึกษา
5. การปรับปรุงบุคลิกภาพและการทำงานของครู-อาจารย์และบุคลากรของสถานศึกษา
6. การปรับปรุงวิธีการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

อาตุลย์เดช ฐานะ (2543: 5) กล่าวว่า ผู้ปกครองของนักเรียนและชุมชนมีส่วนสำคัญในการพัฒนานักเรียน ผู้บริหาร ครูในโรงเรียน ควรดำเนินการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน กำหนดเป้าหมาย ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณลักษณะของผู้เรียน

2. ชี้แจงและสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองให้เห็นคุณค่าของการศึกษา และ ความสำคัญของการเรียนของนักเรียน รวมทั้งความรับผิดชอบของผู้ปกครองในการให้ความร่วมมือพัฒนาบุตร – หลาน ของตนเองให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ

3. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองที่มีความพร้อม มีกำลังความสามารถ มีกำลังทรัพย์ เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนตามศักยภาพและความสนใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544ก: 19-23) ได้ให้แนวทางในการส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ต้องมีการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ส่งเสริมสนับสนุนหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความสามารถของพ่อแม่และผู้ปกครองในการอบรมนักเรียน

2. สร้างเครือข่ายการให้บริการต่างๆ และศูนย์ข้อมูลทางการเรียนการสอนเพื่อที่จะให้ ผู้ปกครอง ชุมชน และครู พัฒนาความรู้ในการอบรมนักเรียน

3. การอบรมบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนให้มีความสามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการอบรมนักเรียน

4. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางด้านวิชาการ สังคม วัฒนธรรม นันทนาการและสุขภาพ ที่โรงเรียนนั้นๆ บริการให้แก่ชุมชน

5. ส่งเสริมระบบหุ้นส่วนการดำเนินงานภาคธุรกิจในท้องถิ่น เพื่อระดมการสนับสนุน ในโอกาสต่อไป

6. เปิดโอกาสให้เด็กที่ด้อยโอกาสได้รับการอุปการคุณจากสังคมให้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุป ในเรื่องของแนวทางการส่งเสริมความร่วมมือของผู้ปกครองนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดนโยบายและแผนงาน สนับสนุนให้มีผู้รับผิดชอบ ในการเผยแพร่ ข่าวสารข้อมูลต่างๆ ของโรงเรียนให้กับชุมชน แนะนำและส่งเสริมให้ครูได้ติดต่อ ประสานงานกับ ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมกันในการพัฒนารวมถึงจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

สมหมาย อุ่นเจริญ (2541: 85-89) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน ประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 412 คน แบ่งเป็นสายบริหารจำนวน 133 คน และครูผู้สอน จำนวน 279 คน พบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด ร้อยเอ็ด โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์มี ปัญหาในระดับมาก ส่วนด้านเอกสารหลักสูตรและตำราเรียน ด้านบุคลากร ด้านการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

2. ระดับปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของผู้บริหารและ ครูผู้สอนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด ร้อยเอ็ด โดยส่วนรวม พบว่า ระดับปัญหาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน ระดับปัญหาในด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน

พีระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนกระสังพิทยา คม อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ อาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน จำนวน 38 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้จากการสุ่มแบบเจาะจง ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. การสอดแทรกในการสอนรายวิชาต่างๆ ครูอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝัง คุณธรรม โดยในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอนรายวิชาต่างๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครุ มอบหมายให้นักเรียนได้ปฏิบัติมากน้อยเท่าไร โรงเรียนกำหนดการปลูกฝังคุณธรรมทุกด้านในการ สอนเนื้อหาวิชาในทุกรายวิชาและทุกครั้งที่ทำการสอน 2. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง โรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอนรายวิชาที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการใช้สื่อการสอน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีการอบรมหน้าเสาธง มีการอบรมประจำสัปดาห์ เชิญวิทยากร ภายนอกมาให้การอบรม มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ 3. การบูรณา การกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อาจารย์

ทุกคนและนักเรียนร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมพิเศษที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม

มรกต อิศรานุวัฒน์ (2541: 73-85) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยศึกษาจากครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 364 คน พบว่า ครูมีความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการในการพัฒนาความรู้เพื่อเพิ่มคุณภาพการสอนด้านการจัดการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศมากที่สุด รองลงมาคือ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และการจัดอบรมสัมมนาปฏิบัติการเพื่อผลิตเอกสารการสอน

อดุลย์เดช ฐานะ (2543: 81-85) ศึกษาเรื่องการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ สภาพการบริหารการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 205 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีการปฏิบัติงานการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยมีข้อสังเกตว่า ด้านการจัดปัจจัยสนับสนุนกิจกรรม ด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการนิเทศ ติดตามผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ปัญหาในการบริหารการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยสนับสนุน ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนด้านการนิเทศ ติดตามผล มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

วีระเวทย์ แพทย์ประเสริฐ (2544: 92-95) ได้ศึกษาถึงสภาพความพร้อมและความต้องการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าหมวดวิชาการงานและอาชีพ รวม 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและเครื่องมืออุปกรณ์ ด้านสถานที่ ด้านปัจจัยเกื้อหนุน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้บริหารจำนวน 33 คน และหัวหน้าหมวดวิชาการงานและอาชีพจำนวน 33 คน และเพื่อศึกษาถึงความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2543 จำนวน 990 คน และผู้ปกครองนั้นเรียน จำนวน 990คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพทั้ง 5 ด้านนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนและด้านความพร้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านหัวหน้าหมวดวิชาการงานและอาชีพมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนและด้านความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ส่วนในด้านความต้องการ

จัดการเรียนการสอนวิชาชีพของนักเรียนและผู้ปกครองมีความต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ในกลุ่มงานบริการสูงสุด

สมนึก จ้อยดอนกลอย (2544: 105-107) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาในเขตการศึกษา 7 ใน 5 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและด้านการนิเทศการเรียนการสอน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 79 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริม ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและด้านการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

อำพันธ์ เรื่องสมานไมตรี (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 346 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมการสอนของครูและมีปัญหาในการส่งเสริมการสอนของครูทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเรียนการสอน ดำเนินการส่งเสริมมากที่สุดคือ นโยบายการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปัญหาคือไม่สามารถจัดครูเข้าสอนได้ตามความถนัดและความสามารถ 2. การส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมมากที่สุดคือให้ครูได้ผลิตสื่อด้วยตนเอง ปัญหาคือ สื่อที่ได้รับจัดสรรมาไม่เพียงพอกับความต้องการ 3. การส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพส่งเสริมมากที่สุดคือ ให้ครูทำแฟ้มสะสมงานของตนเอง ปัญหาคือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อเอกสาร เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาวิชาชีพ 4. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของครู ส่งเสริมมากที่สุด คือให้ครูประเมินประสิทธิภาพของตนเองโดยการสังเกตการปฏิบัติหน้าที่ของครู ปัญหาคือ ครูมีความรู้ทางการนิเทศไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพการสอนของตนเอง 5. การยกย่อง เชิดชูครูที่มีผลงานดีเด่น ส่งเสริมมากที่สุดคือให้โอกาสครูได้แสดงความสามารถ ปัญหาคือ ขาดงบประมาณในการจัดสรรรางวัลที่เหมาะสมและคุ้มค่าให้กับครูที่มีผลงานดีเด่น

นริศ น้ำทิพย์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ในด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาอาชีพปีการศึกษา 2545 จำนวน 184 คน นั้นปรากฏว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพดังนี้

2.1 ด้านที่เป็นปัญหามากที่สุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึก เอกสารคู่มือ สื่อการเรียนการสอนและวิทยากรท้องถิ่น รองลงมาคือ ขาดบุคลากรโดยเฉพาะสายผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษเฉพาะด้านวิชาอาชีพและขาดการวัดผลและประเมินผลที่แท้จริง

2.2 ด้านที่เป็นข้อเสนอแนะมากที่สุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพตามความต้องการของโรงเรียน รองลงมาคือ การจัดให้มีการอบรมพัฒนาครูผู้สอน หรือเปิดศูนย์อบรมวิชาชีพระยะสั้นให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และคัดเลือกครูที่มีความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพให้กับโรงเรียนขยายโอกาสและให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและขอความร่วมมือจากวิทยากรท้องถิ่น

สุขุมพร สมิตินันท์ (2545: 45-47) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 277 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารด้านบริหารจัดการโรงเรียนมีการปฏิบัติและความคาดหวังอยู่ในระดับมาก สำหรับบทบาทของผู้บริหารด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ปัญหาด้านการบริหารจัดการโรงเรียนคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการและผู้บริหารควรกำกับดูแลเอาใจใส่ ติดตามการดำเนินงานในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนปัญหาด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนคือ ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่เคยชี้แนะหรือให้คำปรึกษา เพราะผู้บริหารบางท่านไม่มีความเข้าใจในกระบวนการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการส่งเสริมให้ครูได้ไปศึกษาดูงาน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ปัญหาด้านการนิเทศภายใน คือ ผู้บริหารไม่เข้าใจวิธีการนิเทศ จึงไม่ได้นิเทศด้วยตัวเอง ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะกรรมการที่เป็นครูนำสิ่งที่พบจากการนิเทศมาวิเคราะห์วางแผนเพื่อปรับแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลคือ ไม่ครอบคลุมเนื้อหา ไม่เป็นไปตามสภาพจริง ไม่หลากหลาย สำหรับข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้ร่วมกันวางแผน โดยนำปัญหามาวิเคราะห์ หาแนวทางแก้ไขโดยคำนึงถึงเนื้อหาการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและมีวิธีที่หลากหลาย

กฤติยา เตชาวิสุทธิ (2546: 81-82) ได้ศึกษาเรื่องความรู้ตามการรับรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ได้แก่ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2544 จำนวน 344 คน นั้นปรากฏว่า ครูมีความรู้ตามการรับรู้ เจตคติและพฤติกรรมการสอนต่อการจัดการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อยู่ในระดับมาก ครูที่มีเพศต่างกัน จะมีความรู้ในด้านต่างๆ ดังกล่าว ไม่ต่างกัน ส่วนครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน จะมีความรู้ตามการรับรู้ เจตคติและพฤติกรรมการสอนต่อการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กษมา แพร่ภิญโญ (2546: 86-89) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการเกี่ยวกับวิธีการในการพัฒนาทางวิชาการของข้าราชการครู โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนทวารวดี สังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานครใน 4 วิธีคือ การฝึกอบรม การพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงาน การพัฒนาโดยกระบวนการบริหาร และการพัฒนาโดยกระบวนการส่งไปศึกษาต่อ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 210 คน นั้นปรากฏว่า ข้าราชการครูมีความต้องการในการพัฒนาทางวิชาการ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวิจัยในชั้นเรียน และการวัดผลประเมินผลโดยวิธีการฝึกอบรม การพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงาน การพัฒนาโดยกระบวนการบริหาร มีความต้องการอยู่ในระดับมาก และการพัฒนาโดยการส่งไปศึกษาต่อ มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย

จำลอง อุปันนท์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการนิเทศภายในเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนจินดาอารมณ อำเภอยะยี่น จังหวัดมหาสารคามโดยใช้กระบวนการนิเทศการสอน 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การวางแผนและการกำหนดทางเลือก การสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการ การปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินผลและการรายงานผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาประกอบด้วย 4 คน ได้แก่ ผู้วิจัย และครูผู้สอน 3 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 48 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 2 คน ได้แก่ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ และศึกษานิเทศก์ ผลการศึกษาปรากฏว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูจำนวนมากจัดการเรียนการสอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) โดยการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ฟังและจดบันทึกตามที่ครูบรรยาย มีการเตรียมการสอนน้อยและไม่เป็นปัจจุบัน อาศัยประสบการณ์ที่เคยสอนมานาน ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ขาดการศึกษาความต้องการ การเรียนรู้ของผู้เรียน นักเรียนได้มีการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นและเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงน้อย ครูมีความรู้ความเข้าใจแนวทาง วิธีการ ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน โดยผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงไม่ดีพอเท่าที่ควร ทำให้เป็นปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนและพฤติกรรมทางการเรียนของผู้อื่น

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน ของสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การวางแผนและการกำหนดทางเลือก การสร้าง

สื่อเครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ การปฏิบัตินิเทศ และการประเมินผลและการรายงานผลเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ครูมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงได้ดีขึ้น

3. ผลการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้ กระบวนการนิเทศภายใน 5 ขั้นตอน ทำให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถจัดการเรียน การสอนด้านการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริงได้ดียิ่งขึ้นผู้เรียนได้ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่อกัน และได้ปฏิบัติจริงจากประสบการณ์ ตรงจากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว ด้วยการฝึกสังเกตการณ์คิดอย่างรอบคอบและ ปฏิบัติจริง ช่วยให้สามารถประมวลประสบการณ์ที่ได้รับ สรุปเป็นองค์ความรู้แก่ตนเองได้ และได้ พัฒนาทั้งทางทักษะทางสังคมและทักษะทางการทำงานที่ดี

สมศิริ อรรถ (2546: 73-75) ได้ศึกษาคุณภาพของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จากจำนวน 949 คน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้ค้นพบว่า

1. ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้และพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และมีเจตคติเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ใน ระดับปานกลาง

2. ครูที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส และวุฒิการศึกษาต่างกันมีความรู้ด้านการจัดการ เรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน และครูที่ได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ต่างกัน มีความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

ลัดดา เจียมจู่ไร (2546: 97-99) ได้ศึกษาความต้องการในการนิเทศภายในของครู เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 กลุ่มที่ 1 บางกอกน้อย ในด้านการวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผล ซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างในการวิจัยคือ ครูผู้สอนในปีการศึกษา 2546 จำนวน 214 คน พบว่า การปฏิบัติการณ์นิเทศ ภายในของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านความต้องการปฏิบัติการณ์นิเทศภายในของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญโดยรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกันมีความต้องการการนิเทศภายในของครูเกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกัน

พวงทอง ภูสวดศรี (2546: 107-109) ได้ศึกษาการดำเนินการส่งเสริมความสัมพันธ์และ ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนดงมูลวิทยาคม จังหวัด

ภาพสินธุ์ เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ เคมมิสและแมกแท็กการ์ด (Kemmis; & Mc Taggart) 3 วงจร แต่ละวงจรประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ สังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ ผู้ศึกษาค้นคว้า ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำชั้นและประจำวิชาระดับม.1 ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การดำเนินงานส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนโดยการออกเยี่ยมชุมชน และการดำเนินงานของเพื่อนครูเพื่อลูกทำให้พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนมีการปรับเปลี่ยนในทางที่ดี เช่น ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียนและด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนตลอดทุกคน ส่วนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียน และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ นักเรียนมีการพัฒนาดีขึ้น แต่มีนักเรียนส่วนหนึ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่

มนัส นิมมณี (2547: 68-70) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยศึกษาจากนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ 2 จังหวัดนครนายก จำนวน 348 คน พบว่า การรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านพบว่า การรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการมีวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความกตัญญูอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบนักเรียนเตรียมทหารที่มีอายุและระดับการศึกษา ก่อน จะมีระดับการรับรู้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

วุฒิพงษ์ ปฏิเวศวัดนางกูร (2547: 119-125) ได้ศึกษาปัจจัยที่พยากรณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนจำนวน 525 คน ผลสรุปจากการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินการปฏิรูปในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก การปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

2. การดำเนินการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนเขต 1 เขต 2 เขต 3 ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของครูผู้สอนเขต 1 สูงกว่า เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่ต่างกัน

3. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ความพึงพอใจในการทำงานของครู และสถานศึกษาขนาดเล็กมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ความพึงพอใจในการทำงานของครู และครูผู้สอนที่มีการศึกษต่ำกว่าปริญญาตรี และสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก สามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวมได้ร้อยละ 20.80

ชฎทศพร โขม (2548: 112-115) ได้ศึกษาสภาพความพร้อมของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการสอนขั้นพื้นฐาน ชั้นปีที่ 3 - 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานและเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารจำนวน 57 คนและผู้สอนกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 152 คน รวม 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านสื่อการสอน ด้านการจัดสาระการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านปัจจัยเกื้อหนุน พบว่า ผู้บริหารและผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานและเทคโนโลยี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านอยู่ในระดับมากคือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านการจัดสาระการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ระดับปานกลางคือด้านสื่อการสอน และด้านปัจจัยเกื้อหนุน ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งโดยรวมและรายด้าน ส่วนผู้ที่ทำหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เบอร์เทลเซน (จินดา ทับจีน. 2546: 51; อ้างอิงจาก Bertelsen. 1999; 285-A) ได้ศึกษาถึงเรื่องของธรรมชาติการสอนของครูและการเรียนรู้หนังสือของนักเรียนที่ได้รับการศึกษาพิเศษ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่าการวางแผนจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับบทบาทของครู จำนวนนักเรียนและสถานการณ์ในการเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพตามความสามารถของแต่ละบุคคล

ซีซาง และเฟียงซู (ประเสริฐ ลีอำนนท์กุล. 2546: 32; อ้างอิงจาก Zhang, Fengju. 1998: Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเข้าใจในการเรียนรู้ภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของชาวจีนในเมืองบอสตัน ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างระหว่างผู้เรียนภาษาที่เป็นชาวจีนนั้น มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความยากที่มีต่อการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน นั้นพบว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เป็นสิ่งที่ยากที่สุดสำหรับชาวจีน รองลงมาคือการฟัง การเขียน ส่วนทักษะที่มีความยากน้อยที่สุดสำหรับชาวจีนคือ ทักษะการอ่าน

เคลโล (Kellough. 1990: 1185-A) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้ตนเองในด้านความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการนิเทศการสอนของครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้เพื่อต้องการศึกษาค้นคว้าถึงการรับรู้ตนเองในด้านความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการนิเทศการสอนของครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา และเพื่อสร้างเสถียรภาพของความรู้ที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการตัดสินใจในการนิเทศการสอนโดยครูใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า จากการรับรู้ตนเองของครูใหญ่ถึง

ความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการนิเทศการสอน โดยยึดโครงสร้างภารกิจการนิเทศ ผลปรากฏว่าครูใหญ่รับรู้ว่าคุณครูมีสมรรถภาพในการนิเทศ เนื่องจากมีประสบการณ์ในฐานะครูใหญ่ ประสบการณ์ในฐานะหัวหน้าหมวด ประสบการณ์สอน ประสบการณ์ในการทำงานในสำนักงาน ประสบการณ์ในฐานะเป็นผู้นิเทศของครู ส่วนในด้านความรับผิดชอบของการนิเทศนั้น ครูใหญ่รับผิดชอบในการนิเทศได้เพราะเคยมีประสบการณ์สอน ประสบการณ์ในฐานะหัวหน้าหมวด การเตรียมการนิเทศมาแล้ว อย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนอแนะว่า ควรพยายามหาทางพัฒนาความสามารถในการนิเทศของครูใหญ่ เพื่อให้สามารถทำการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นและครูใหญ่ควรได้รับการสนับสนุนมากขึ้นจากครูในกระบวนการนิเทศการสอน

กันเตอร์แมน (Gunterman. 1992: Abstract) ได้ศึกษาการพัฒนาครูผู้สอนสองภาษาของโลกในอนาคต พบว่า การปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคงทนยาวนานนั้น ฝ่ายจัดการศึกษาจะต้องได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาเป็นวิชาชีพ ซึ่งจะเกิดความรับผิดชอบและพัฒนาการสอนของตนเองให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมในอนาคต ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย เข้าใจวัฒนธรรมของโลก ยอมรับและเห็นความสำคัญของภาษาต่างประเทศ และยอมรับความต้องการในการปฏิรูปการศึกษาหลายๆ ฝ่าย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากครูผู้สอนภาษาจะต้องมีพื้นฐานด้านการเรียนรู้ภาษา การวิจัยรูปแบบการเรียนกลยุทธ์ การสื่อสารหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการสอนภาษาในอนาคต

เชมปี (Schempp. 1995: 3-5) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ในงานที่ทำ วิเคราะห์การเสาะแสวงหาความรู้ของครู จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์เกณฑ์ที่ครูใช้ในการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการสอนได้ประสบผลสำเร็จ โดยใช้กรณีศึกษากับครู 2 คน ที่มีประสบการณ์สอนในโรงเรียนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศสหรัฐอเมริกา เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและวิธีชีวิตที่ค้นพบที่ทักภาพ วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ใช้เทคนิค Ethnographic เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์ที่วัดความรู้ของครูมี 5 องค์ประกอบ คือ การปฏิบัติและการดำเนินการในชั้นเรียน (ครูได้สังเกตดูประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการทำงานนำมาดำเนินการในชั้นเรียน) พฤติกรรมของครู (ครูได้จากการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานสอนของครูคนอื่น) ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา (ครูได้ความรู้มาจากความรู้เดิม ศึกษาตามความเข้าใจของตน หากจากแหล่งความรู้อื่นๆ ที่สะดวกต่อการค้นคว้า และจากความสนใจของนักเรียน) ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู (ได้มาจากทั้ง 3 ข้อ ขำวต้นที่ผ่านการฝึกปฏิบัติ สาธิตและทำกิจกรรม) และเงื่อนไขภายนอก เป็นอิทธิพลจากนอกชั้นเรียน เช่น กฎหมาย นโยบายของโรงเรียน เป็นต้น

คอร์มฟอร์ด (Comerford. 1998: 356-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และพฤติกรรมของผู้ที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วว่า มีความแตกต่างจาก นักเรียนชั้นประถมศึกษาอย่างไร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากผู้เรียน จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่โตแล้วสามารถเรียนรู้

และทำความเข้าใจในบทเรียนได้เร็ว มีการสังเกต มีการตั้งคำถามและสมมติฐาน มีการวางตัวที่ดี และทำงานกันเป็นกลุ่ม สนใจทำแบบฝึกหัดและรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

แลงมัวร์ (Langmuir. 1999: 4324-A) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาครูในบริบทของความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันของครูระดับวิทยาลัย เป็นกรณีศึกษาครู จำนวน 2 คน ซึ่งทำงานร่วมกันในกลุ่มของการนิเทศเชิงคลินิกในโรงเรียนเป็นระยะเวลามากกว่า 2 ปี โดยจุดมุ่งหมายหลักของการให้ครูทั้งสองคนนี้เข้าร่วมในกระบวนการ เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการสอนพัฒนาวิชาชีพและพัฒนาทักษะใหม่ๆ ทางการนิเทศ โดยครูดังกล่าวจะนำความเชื่อ พฤติกรรม และความรู้ที่เขามีอยู่มาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์และเสริมความต้องการของตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป การวิจัยครั้งนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานของ George (1932) Herbert(1934) Mead (1938) ซึ่งจะใช้ในการนำมาวิเคราะห์รายละเอียดและตีความหมาย ของความรู้ที่ครูทั้งสองคนนี้สร้างขึ้นมาในระหว่างการปฏิบัติการนิเทศคลินิกสภาพต่างๆ ในวิทยาลัยและการพัฒนาครู รวมทั้งนำไปวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาครูในบริบทของความสัมพันธ์ของครูผู้สอนในวิทยาลัย ครูทั้งสองพบว่า การเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตาม จะต้องใช้ระยะเวลาและมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ความไว้วางใจกันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการร่วมงานกันทั้งในช่วงของการร่วมกระบวนการและความไว้วางใจซึ่งกัน พวกเขาใช้เวลาในการสังเกตการณ์สอนซึ่งกัน และหาเวลาปรึกษาหารือกัน เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของการอยู่ร่วมกัน ถึงแม้ว่าจะต้องใช้เวลามากกว่าจะเห็นผล แต่การได้รับการฝึกฝนบ่อยครั้ง ในการประชุมเพื่อสะท้อนประสบการณ์และแนวคิด ทำให้ครูทั้งสองได้เห็นคุณค่าของความท้าทายและประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันในการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้จะพบว่า ความสำคัญของการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น มีความสำคัญมากซึ่งส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่ด้านการสอนของครู และผู้สอนนั้นจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อที่ผู้สอนจะได้จัดสรรความรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนนั้นเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข รวมไปถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กฎหมายทางการศึกษาได้กำหนดเอาไว้ และอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนการรัฐของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงความต้องการและการได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหาร ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และทราบถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน และความต้องการในการที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้กับโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้นำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้อของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระในช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2549 จำนวน 76 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2549 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 คน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นชั้นในการสุ่มจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้	โรงเรียน บางชั้น	โรงเรียน วัดคูบัว	โรงเรียน สุเหร่า แสนแสบ	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง
ภาษาไทย	5	3	2	10	8
คณิตศาสตร์	4	2	2	8	7
วิทยาศาสตร์	3	3	2	8	7
สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม	3	3	4	10	8
สุขศึกษาและพลศึกษา	4	1	2	7	6
ศิลปะ	3	1	3	7	6
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	8	7	4	19	15
ภาษาต่างประเทศ	3	2	2	7	6
รวม	33	22	21	76	63

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ในเขตคลองสามวา จำนวน 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มี 2 ชุดคือ ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถาม และชุดที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

ชุดที่ 1 แบบสอบถามมี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามทางสถานภาพของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และกำหนดค่าระดับคะแนนดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติ มาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติ น้อย
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติ น้อยที่สุด

ชุดที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อศึกษาถึงการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านความต้องการได้รับการส่งเสริมในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้ คือ

1. การสร้างแบบสอบถามการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อกำหนดเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ

- 1.2 สร้างแบบสอบถามและข้อความที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหา นิยามศัพท์เฉพาะ และขอบเขตที่ต้องการจะศึกษา โดยพัฒนามาจาก เบญจมาศ เอี่ยมอิม (2543: 116-123) สมนึก จุ้ยดอนกลอย (2544: 126-131) สุรเชษฐ์ พลละเอิม (2545: 87-98) และ ประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์ (2549: 147-151) พร้อมทั้งนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

- 1.3 นำแบบสอบถามและข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ไปหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และนำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามในแต่ละข้อเพื่อเลือกข้อคำถามที่มีค่า (IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จำนวน 48 ข้อ พร้อมทั้งดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

- 1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูในโรงเรียนขยายโอกาสที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

- 1.5 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. การสร้างข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการและการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานครใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

2.1 สร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์โดยการเรียงเรียงตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.2 นำข้อคำถามไปทดลองสัมภาษณ์ใช้กับครู 3 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อคำถามและคำตอบ

2.3 นำข้อคำถามได้ปรับปรุง แก้ไขและนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

2.4 จัดทำข้อคำถามที่สมบูรณ์แล้วดำเนินการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 24 คน จากทั้ง 3 โรงเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปยังผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา เพื่อขออนุญาตในการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม หนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยพร้อมนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปให้ยังผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และเก็บรวบรวมด้วยตัวเอง
3. ผู้วิจัยติดตามแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตนเอง
4. สำหรับการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียนเพื่อทำความรู้จักกับครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และนัดหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์
5. ดำเนินการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามวันเวลาที่นัดหมาย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล

1.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ให้ครบถ้วน

1.2 นำแบบสอบถามมาตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ดังนี้

เลือกตอบมากที่สุด ให้ 5 คะแนน

เลือกตอบมาก ให้ 4 คะแนน

เลือกตอบปานกลาง ให้ 3 คะแนน

เลือกตอบน้อย ให้ 2 คะแนน

เลือกตอบน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

1.3 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็น และจัดกลุ่มข้อมูลที่มีการตอบมากไปหาน้อย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

2.1 หาจำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทางสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน

2.2 หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้

2.2.1 ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาฯ ในระดับมากที่สุด

2.4.2 ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาฯ ในระดับมาก

2.4.3 ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาฯ ในระดับปานกลาง

2.4.4 ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาฯ ในระดับน้อย

2.4.5 ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาฯ ในระดับน้อยที่สุด

2.3 นำข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มของคำคำตอบที่ไปในทิศทางเดียวกันเข้ามาไว้ในกลุ่มเดียวกัน และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายโรงเรียน และภาพรวมของทุกโรงเรียนโดยแยกข้อมูลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ร้อยละ (Percentage)
 - 1.2 คะแนนเฉลี่ย (Mean)
 - 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติในการหาคุณภาพของเครื่องมือ
 - 2.1 หาดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-objective Congruence)
 - 2.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(α – Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการแปลความหมายและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1. วิเคราะห์สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2. วิเคราะห์การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3. วิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิเคราะห์สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ
ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนร้อยละตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มสาระการเรียนรู้		
ภาษาไทย	8	12.70
คณิตศาสตร์	7	11.11
วิทยาศาสตร์	7	11.11
สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม	8	12.70
สุขศึกษาและพลศึกษา	6	9.52
ศิลปะ	6	9.52
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	15	23.82
ภาษาต่างประเทศ	6	9.52
รวม	63	100.00

ตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 23.82 รองลงมาเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 12.70 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 9.52

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ในการวิเคราะห์การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้าน รายข้อ และโดยรวม แสดงผลการวิเคราะห์ ในตาราง 3 -7

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้าน

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้	3.79	1.06	มาก
2. ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้	3.94	0.73	มาก
3. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม	4.12	0.72	มาก
4. ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง	4.01	0.68	มาก
รวม	3.96	0.79	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 3 แสดงว่า การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.72) รองลงมาคือด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.68) ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.73) และด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 1.06)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในด้านการจัด
เนื้อหาสาระการเรียนรู้ จำแนกเป็นรายข้อ

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ท่านเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้.....	4.06	0.69	มาก
2 ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนให้ท่านได้ไปศึกษาดูงานด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากโรงเรียนอื่น ๆ.....	3.86	0.80	มาก
3 ผู้บริหารโรงเรียนแนะแนวทางให้ท่านเกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้.....	3.95	0.68	มาก
4 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำในการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้.....	3.90	0.71	มาก
5 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านสำรวจความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนก่อนการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้.....	3.97	0.72	มาก
6 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดสาระการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการ.....	4.02	0.66	มาก
7 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาที่เอื้อต่อการฝึกทักษะกระบวนการคิด และการประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหา....	4.03	0.65	มาก
8 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์.....	3.95	0.68	มาก
9 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ได้จริง.....	4.02	0.66	มาก
10 ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ไว้ให้ท่านได้ศึกษา.....	3.89	0.74	มาก
11 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่านได้มีการประชุมเพื่อวางแผนงานในการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้.....	3.94	3.94	มาก
12 ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนช่วยและให้คำปรึกษาท่านในการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้.....	3.90	0.73	มาก
รวม	3.79	1.06	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 4 แสดงว่า การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D.= 1.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารโรงเรียน สนับสนุนให้ท่านเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.06$, S.D.= 0.69) รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาที่เอื้อต่อการฝึกทักษะ กระบวนการคิด และการประยุกต์ความรู้ มาใช้แก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.03$, S.D.= 0.65) และผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดสาระการเรียนรู้ที่มี การบูรณาการ ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ได้จริง ($\bar{X} = 4.02$, S.D.= 0.66)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในด้านการจัด สื่อและแหล่งการเรียนรู้ จำแนกเป็นรายข้อ

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ท่านได้เข้าร่วมอบรมการผลิต สื่อการเรียนรู้.....	3.81	0.82	มาก
2 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำท่าน ให้มีความรู้ในเรื่องการใช้ สื่อการเรียนรู้.....	3.84	0.75	มาก
3 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับ เนื้อหาสาระการเรียนรู้.....	3.95	0.68	มาก
4 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนงบประมาณในการสร้างและผลิต สื่อวัสดุอุปกรณ์.....	3.83	0.79	มาก
5 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล.....	3.94	0.72	มาก
6 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านใช้สื่อการเรียนรู้ที่สามารถ เชื่อมโยงเข้ากับประสบการณ์จริง.....	3.95	0.75	มาก
7 ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมท่านให้สามารถใช้สื่อที่ทันสมัย เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์.....	4.16	0.70	มาก
8 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้นำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน มาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	4.02	0.71	มาก
9 ผู้บริหารโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ท่าน สามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้.....	4.06	0.64	มาก
10 ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารต่างๆ ที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งการเรียนรู้ไว้ใช้สำหรับการเรียนรู้.....	3.92	0.75	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
11 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ท่านนำนักเรียนไปศึกษาหาความรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาของท้องถิ่น.....	3.87	0.77	มาก
12 ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในเรื่องการขอใช้แหล่งการเรียนรู้ที่อยู่นอกสถานศึกษา.....	3.95	0.71	มาก
รวม	3.94	0.73	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 5 แสดงว่า การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D.= 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมท่านให้สามารถใช้สื่อที่ทันสมัยเช่น การใช้อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= 0.70) รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ท่านสามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.06$, S.D.= 0.64) และผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้นำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.02$, S.D.= 0.71)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในด้านการศึกษาคุณธรรมจริยธรรม จำแนกเป็นรายข้อ

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1 ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนให้ท่านปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมกับนักเรียน.....	4.14	0.74	มาก
2 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำแนวทางให้ท่านจัดการเรียนรู้ที่จะสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม.....	4.16	0.70	มาก
3 ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านอบรมความประพฤตินักเรียนไปพร้อมกับการสอน.....	4.21	0.70	มาก
4 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านฝึกนักเรียนกระทำสมาธิก่อนเข้าเรียน.....	4.24	0.71	มาก
5 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านนำเหตุการณ์ชีวิตประจำวันมาจำแนกให้เห็นคุณ-โทษตามแนวศีลธรรม.....	4.10	0.69	มาก
6 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านนำกรณีตัวอย่างพร้อมด้วยปัญหาเชิงศีลธรรมมาเป็นสื่อและกิจกรรมการสอน.....	3.98	0.68	มาก
7 ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านเอาใจใส่ สังเกตนักเรียนทั้งการแต่งกายคำพูดและมารยาททุกครั้งก่อนเข้าสอน.....	4.10	0.69	มาก
8 ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการเข้าค่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน.....	4.21	0.77	มาก
9 ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียนให้ท่านไว้ศึกษา.....	3.90	0.73	มาก
10 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้มีมุมหนังสือที่เกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาไว้ในห้อง.....	3.98	0.81	มาก
11 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้จัดนิทรรศการในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ.....	4.21	0.70	มาก
12 ผู้บริหารโรงเรียนจัดสถานที่สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เช่น หอพระ ห้องสวดมนต์ห้องปฏิบัติธรรม.....	4.19	0.74	มาก
รวม	4.12	0.72	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 6 แสดงว่า การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D.= 0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านฝึกนักเรียนกระทำสมาธิก่อนเข้าเรียน ($\bar{X} = 4.24$, S.D.= 0.71) รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านอบรมความประพฤตินักเรียนไปพร้อมกับการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการเข้าค่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้จัดนิทรรศการในวันสำคัญ ทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ ($\bar{X} = 4.21$, S.D.= 0.70) และ ผู้บริหารโรงเรียนจัดสถานที่สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมกับคุณธรรมจริยธรรม เช่น หอพระ ห้องสวดมนต์ ห้องปฏิบัติธรรม ($\bar{X} = 4.19$, S.D.= 0.74)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง จำแนกเป็นรายข้อ

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1 ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมร่วมกับคณะครูเพื่อวางแผนทางในการเชิญพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้ปัญหาในการจัดการศึกษา.....	4.10	0.67	มาก
2 ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ท่านสำรวจความต้องการของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน.....	3.98	0.68	มาก
3 ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมให้ท่านได้ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน.....	4.08	0.68	มาก
4 ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ท่านจัดทำรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบเป็นประจำ.....	3.90	0.67	มาก
5 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้เชิญผู้ปกครองมาส่วนหนึ่งในการแลกเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการดำรงชีวิตกับนักเรียนภายในชั้นเรียน.....	3.97	0.72	มาก
6 ผู้บริหารโรงเรียนให้แนวทางในการประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวของกิจกรรมภายในโรงเรียน.....	4.06	0.64	มาก
7 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดกลุ่มครูผู้ปกครองเครือข่ายสื่อสารในเรื่องต่างๆ ระหว่างโรงเรียน บ้านและชุมชน.....	4.03	0.69	มาก

ตาราง 7 (ต่อ)

การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
8 ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อช่วยแก้ปัญหาของนักเรียน.....	4.08	0.68	มาก
9 ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำแนวทางให้ท่านมีขั้นตอนในการกับผู้ปกครองทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ.....	4.03	0.62	มาก
10 ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมให้ครูและผู้ปกครองได้ทำความรู้จักและรับรู้ถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน	3.98	0.75	มาก
11 ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ท่านติดตามการประเมินผลในเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเป็นระยะ.....	3.95	0.68	มาก
12 ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการติดต่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง.....	4.00	0.70	มาก
รวม	4.01	0.68	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 7 แสดงว่า การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ในด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือ ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมร่วมกับคณะครูเพื่อวางแผนงานในการเชิญพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้ปัญหาในการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.67) รองลงมา คือ ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมให้ท่านได้ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านประสานงานอย่าง ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อช่วยแก้ปัญหาของนักเรียน ($\bar{X} = 4.08$, S.D.= 0.68) และ ผู้บริหารโรงเรียนให้แนวทางในการประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวของกิจกรรมภายในโรงเรียน ($\bar{X} = 4.06$, S.D.= 0.64)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

การสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานเขตคลองสามวา ผู้วิจัยทำการสรุปข้อมูลที่สัมภาษณ์ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยนำเสนอเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เป็นรายโรงเรียน ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์โดยภาพรวมจาก 3 โรงเรียนโดยจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เป็นรายโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการสรุปข้อมูลในแต่ละโรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนบางชัน (ปรีวีทยาอนุสรณ์)

ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ โดยการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายให้ความรู้กับครูและมีการสรุปการจัดทำเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระโดยให้สอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ การจัดประชุมตามแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้มีการวางแผนในการจัดเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และจัดให้มีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระของหลักสูตรเพื่อปรับปรุงการจัดเนื้อหาสาระให้มีการพัฒนาที่ดีต่อไป และสิ่งที่ต้องการมากที่สุดคือการเชิญวิทยากรพิเศษตามแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้มาเป็นผู้บรรยายให้กับนักเรียน โดยอาจจัดให้อยู่ในวิชา ชุมนวมหรืออื่นๆ

ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทุกคนมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ และการสืบค้นข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ต โดยการจัดให้มีวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ รวมถึงการจัดให้แต่ละสายชั้นนั้นได้มีเครื่องคอมพิวเตอร์ และ โน้ตบุ๊ก ไว้ประจำสายชั้นเพื่อสำหรับเป็นสื่อในการสอน ส่วนด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้คือให้ครูได้ใช้ห้องเรียนต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดของโรงเรียน ได้ตามความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา รองลงมาคือ ส่งเสริมให้ครูได้จัดทำคู่มือประกอบการเรียนรู้ โดยจัดอบรมวิธีการทำและให้ครูทุกคนนั้นได้ผลิตคู่มือการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการให้ความรู้ของครู ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนให้ครูแต่ละสายชั้นและแต่ละสาระการเรียนรู้ ได้นำนักเรียนออกไปทัศนศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนธรรมะในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา และจัดให้มีการเข้าค่ายพุทธบุตรเพื่อพานักเรียนให้ได้ไปเรียนรู้กับสถานที่จริงและวิธีการปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริง รองลงมาคือ การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในกิจกรรมยามเช้า และบ่าย โดยการให้นั่งสมาธิก่อนเข้าเรียน และการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์จากวัดมาเป็นวิทยากรในการสอนของวิชาพระพุทธศาสนาอยู่เป็นประจำ

ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้บริหารจัดการประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงในเรื่องของการสร้างความเข้าใจที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและการแลกเปลี่ยนทัศนะคติระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง รองลงมาคือ ผู้บริหารแนะนำให้ครูนั้นได้ประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน กับผู้ปกครอง และให้ติดต่อกับผู้ปกครองของนักเรียนถึงเรื่องพฤติกรรมต่างของนักเรียน

2. โรงเรียนวัดคูบอน

ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนจัดอบรมเกี่ยวกับการสร้างเนื้อหาสาระของแต่ละรายวิชาโดยการเชิญวิทยากรมาเป็นผู้บรรยายภายในโรงเรียน รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาจากหลักสูตรของโรงเรียนและสำรวจความต้องการของผู้เรียน ชุมชน

ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เสนอแนะด้านนี้สูงสุดคือ ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนครูโดยการจัดส่งครูเข้ารับการอบรมจากสถานที่ต่างๆ เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ด้านการใช้แหล่งเรียนรู้นั้นผู้บริหารได้ส่งเสริมให้ครูจัดโครงการเพื่อพานักเรียนออกไปทัศนศึกษาตามสถานที่ที่มีความสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนงบประมาณให้ครูได้จัดทำและผลิตสื่อการสอนตามแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูจัดหาหนังสือไว้ในห้องเรียนเพื่อให้ให้นักเรียนได้ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากห้องสมุด

ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญและเน้นให้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับหลักศาสนาอยู่เป็นประจำ รองลงมาคือ การส่งเสริมให้ครูได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปกับเนื้อหาสาระวิชาโดยการยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความประพฤติดี และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาเป็นวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา

ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดประชุมผู้ปกครองอยู่ประจำในภาคเรียนละ 1 ครั้ง และมีการเลือกผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อเป็นตัวแทนในการเข้าร่วมประชุม หรือวางแผนงานกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ครูได้ติดต่อกับผู้ปกครองในเรื่องของการรายงานด้านพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียน เพื่อเป็นการร่วมกันช่วยเหลือและติดตามแก้ไขความประพฤติที่ไม่ดีของนักเรียน

3. โรงเรียนสุเหร่าแสนแสบ

ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารจะให้การสนับสนุนโดยการจัดการประชุมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำเนื้อหาสาระของแต่ละรายวิชาโดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น รองลงมาคือ มีการจัดอบรมเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องของการจัดเนื้อหาสาระกับครูในกลุ่มสาระของโรงเรียนโดยมีการเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้

ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ผู้บริหารได้จัดการพัฒนาอบรมครูเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนโดยการเชิญวิทยากรมาเป็นผู้ให้การบรรยาย ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้นั้นผู้บริหารจะสนับสนุนให้ครูจัดทำโครงการเพื่อพานักเรียนออกไปทัศนศึกษาตามสถานที่สำคัญ เพื่อที่ความต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมโครงการผลิตสื่อการเรียนรู้ออกทุกกลุ่มสาระโดยให้จัดทำขึ้นปีละ 1 ครั้งเพื่อเป็นการพัฒนาการผลิตสื่อที่มีความแปลกใหม่และทันสมัย และ ด้านแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ก็จัดห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ และห้องเรียนพิเศษไว้สำหรับให้นักเรียนได้ใช้ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวางแผนรูปแบบในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยการยกตัวอย่างจากนักเรียนภายในชั้นเรียนหรือในโรงเรียนมาเป็นตัวอย่างประกอบแนะนำให้ครูเวรประจำวันได้กล่าวยกย่องชมเชยกับนักเรียนที่ทำความดีในช่วงเวลาเช้าหลังเคารพธงชาติ รองลงมาคือ การส่งเสริมการจัดกิจกรรมโครงการเข้าค่ายพุทธบุตร และการสวดมนต์แบบยาวในทุกวันศุกร์ นอกจากนี้ควรมีการเชิญวิทยากรทั้งที่เป็นชาวศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามมาเป็นวิทยากรเพิ่มเติมให้กับนักเรียนด้วย

ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้บริหารมีการออกหนังสือเพื่อเป็นการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในด้านต่างๆ และมีการจัดกิจกรรมทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง เช่น การจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ หรือกิจกรรมประจำปี เพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ รองลงมาคือ ผู้บริหารมีส่วนช่วยเหลือในการประสานงานของครูที่เป็นประจำชั้นกับผู้ปกครอง ในเรื่องของการรายงานด้านความประพฤติของนักเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในเรื่องของการร่วมมือในการรายงานผลด้านพฤติกรรมของผู้เรียนให้กับโรงเรียนได้รับทราบ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์โดยภาพรวมจาก 3 โรงเรียนโดยจำแนกเป็นรายด้านดังนี้

1. ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดอบรมโดยการเชิญวิทยากรพิเศษมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ภายในโรงเรียน รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนให้คำแนะนำในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้มีการประชุมร่วมกันภายในกลุ่มเพื่อวางแผนแนวทางการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษารวมถึงแนะนำแนวทางในการปรับปรุงเนื้อหาสาระของแต่ละวิชาและการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียน และผู้บริหารโรงเรียนจัดส่งครูเข้ารับการอบรมด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากสถานที่ต่างๆ

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมในเรื่องดังต่อไปนี้คือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการและความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนในการจัดหา

วิทยาการท้องถิ่นมาช่วยให้ความรู้กับนักเรียน รองลงมาคือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมในเรื่องของการจัดหาหรือบริการทางด้านเอกสารข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการทำหลักสูตรรวมถึงรายละเอียดที่สำคัญของท้องถิ่นเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำเนื้อหาสาระการเรียนรู้และเพื่อที่จะได้จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้ตรงตามความต้องการของชุมชน ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนได้คัดเลือกหรือจัดครูที่มีความสามารถให้ตรงกับวิชาเอกหรือตามสาขาที่เรียนมาเพราะจะได้ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้กับครูที่มีความสามารถและประสบการณ์จริง ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดส่งไปปฏิบัติงานในสถานที่ต่างๆ หรือโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างหรือโรงเรียนที่มีความโดดเด่นในด้านวิชาการเพื่อให้ครูได้รับความรู้ในด้านการจัดเนื้อหาสาระที่หลากหลาย ควรสนับสนุนให้ชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ จากท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเนื้อหาหลักสูตรของโรงเรียน ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูได้เปิดชมรมหรือชุมนุมที่เกี่ยวกับวิชาอาชีพโดยให้เชิญวิทยากรจากสถานประกอบการหรือจากท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องต่างๆ ที่แต่ละชมรมจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนจะได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้ทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาของนักเรียน ทั้งการพูด การอ่าน หรือการจัดสอนซ่อมเสริมในทุกๆ ระดับ และต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดห้องหมวดวิชาให้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อให้ครูภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ไปปรึกษาหารือกัน

2. ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนได้บริหารจัดการห้องเรียนพิเศษต่างๆ ไว้สำหรับเป็นแหล่งการเรียนรู้เพียงพอซึ่งแต่ละโรงเรียนก็จะมีจำนวนห้องพิเศษที่ใช้แตกต่างกันออกไป เช่น ห้อง คอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้องดนตรี ห้องวิทยาศาสตร์ ฯลฯ รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูสามารถในการใช้สื่อที่ทันสมัย เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ ในการสืบค้นข้อมูล หรือการ สอนโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการสอน ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยการจัดให้อยู่ในรูปแบบของการประกวด หรือการกำหนดให้ครูได้ส่งสื่อการสอนประจำปี ผู้บริหารโรงเรียนจัดส่งครูเข้าอบรมในเรื่องของการผลิตและการใช้สื่อของกลุ่มสาระการเรียนรู้จากสถานที่ต่างๆ เพื่อให้ครูได้มีทักษะที่เพิ่มมากขึ้นจากหน่วยงานหรือสถานที่ที่ไปอบรมนั้น การให้คำแนะนำของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างและผลิตสื่อเพื่อให้ครูได้สามารถสร้างสื่อที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชารวมถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และการจัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา โดยผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนครูให้พานักเรียนไปทัศนศึกษาตามสถานที่ที่สำคัญต่างๆ เพื่อให้นักเรียนนั้นได้รับประสบการณ์ตรงและมีความเข้าใจในเนื้อหาของวิชามากขึ้น ซึ่งในบางโรงเรียนนั้นไม่ได้รับคำแนะนำที่ชัดเจนในการจัดหาแหล่งการเรียนรู้

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมในเรื่องดังต่อไปนี้คือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนด้านงบประมาณ ในการผลิตสื่อการสอนเพราะเนื่องจากการผลิตสื่อการสอนในแต่ละครั้งนั้น ครูจะต้องใช้วัสดุที่มากซึ่งบางอย่างก็มีราคาแพงเกินกำลังที่ครูจะสามารถจัดหาได้ และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการจัดผลิตสื่อการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ หรือที่เป็นของจริง

เช่น อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์การศึกษา เครื่องดนตรี ชุดการแสดงต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ปฏิบัติและทดลองจริง และต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมครูในเรื่องของการใช้สื่อเทคโนโลยีและสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งควรมีการจัดอบรมและติดตามการใช้คอมพิวเตอร์ของครูอย่างต่อเนื่อง เพราะว่า ครูที่มีอายุมากในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะขาดทักษะความรู้ทางด้านนี้ รวมถึงความต้องการให้ผู้บริหารสนับสนุนและจัดหาสถานที่เกี่ยวกับการพานักเรียนไปทัศนศึกษา ในที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับรายวิชาต่างๆ ของสาระการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารหรือแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการจัดทัศนศึกษา และต้องการให้จัดห้องหมวดวิชาไว้สำหรับให้ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้มีที่เก็บรวบรวมในเรื่องของสื่อการสอนและข้อมูลในการสอนต่างๆ รวมถึงความต้องการในการให้ผู้บริหารโรงเรียนได้จัดเวลาในการใช้ห้องสมุดสำหรับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม เพราะเนื่องจาก ห้องสมุดในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้นมีนักเรียนที่เข้ามาใช้บริการมากทั้งนักเรียนประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษาจึงอยากให้มีการแบ่งแยกเวลาที่ชัดเจน

3. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูได้สอดแทรกความรู้ทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปกับวิชาที่ครูสอนอยู่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอาจทำได้โดยวิธีการยกตัวอย่างนักเรียนที่มีความประพฤติดี หรือการกล่าวชมเชยนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความตระหนักและเกิดความสำนึกคิดและความต้องการที่ยากจะมาเป็นตัวอย่างบ้าง รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนจะสนับสนุนให้ครูส่งเสริมแนะนำนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธให้เข้าร่วมในการเรียนธรรมศึกษาในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาเพื่อเป็นการศึกษาในเรื่องของศีลธรรมต่างๆ การให้นักเรียนได้ทำสมาธิก่อนการเรียนเพื่อให้นักเรียนนั้นได้มีสมาธิที่ดีและมีความตั้งใจ การจัดให้มีการเข้าค่ายพุทธบุตรและส่งเสริมให้ครูได้พานักเรียนได้เข้าไปเรียนและบำเพ็ญประโยชน์ในวัด ซึ่งในบางโรงเรียนใช้วิธีการทำพิธีทางศาสนาที่โรงเรียน และการแนะนำให้ครูได้เข้ารับการอบรมในเรื่องของการสอนทางด้านศีลธรรม รวมถึงการแนะนำครูให้มีความประพฤติและการปฏิบัติตนให้เหมาะสมเป็นที่น่านับถือหรือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมในเรื่องดังต่อไปนี้คือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมในด้านระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่างๆ ของนักเรียน รองลงมาคือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมทั้งศาสนาพุทธและอิสลาม ที่นอกเหนือจากพระสงฆ์ที่มาช่วยสอน และสิ่งที่ต้องการเน้นให้ปลูกฝังมากที่สุดคือความซื่อสัตย์ การเสียสละ และความสามัคคีของนักเรียน บางโรงเรียนต้องการให้มีการจัดอบรมเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะ เนื่องจากนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและมีความประพฤติไม่ดีอยู่มาก ต้องการให้ผู้บริหารวางแผนทางที่ชัดเจนให้กับครูในเรื่องของการอบรมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมารยาท และวินัยต่างๆ ของนักเรียนเพื่อที่จะได้มีความถูกต้องและจะได้เป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน และความต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมที่ทำการประกวดหรือการแข่งขันในเรื่องของการ

สวดมนต์ การทำสมาธิ และการประพฤติปฏิบัติในด้านมารยาทที่ดีต่างๆ ของผู้เรียนเพื่อเป็นการ
จูงใจผู้เรียนให้อยากที่จะทำและปฏิบัติ โดยอาจจัดกิจกรรมให้อยู่ในรูปแบบของกลุ่มวิชาหรือภายใน
สายชั้นเรียน บางโรงเรียนต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาเพิ่ม เช่น
การบวชภาคฤดูร้อน หรือการบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ตามที่สาธารณะต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างความ
ตระหนักและความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน บางโรงเรียนต้องการให้มีการ
ส่งเสริมครูและนักเรียนได้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาด้วยกัน เช่น การสวดมนต์ยาวทุก
สัปดาห์ การสนับสนุนให้ครูพานักเรียนไปเรียนวิชาพระพุทธศาสนาที่วัดทุกครั้งเพื่อจะช่วยเหลือ
เกลาจิตใจของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

4. ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมดังนี้ คือ ผู้บริหาร
โรงเรียนมีการจัดประชุมผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อปรึกษาหารือกันระหว่างผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง
ของนักเรียนในด้านการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การแนะ
แนวด้านการศึกษาต่อของนักเรียน เป็นต้น และเพื่อเป็นการลดปัญหาด้านความไม่เข้าใจบางส่วน
ระหว่าง ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และโรงเรียน รองลงมาคือการแนะนำให้ครูได้มีการประสานงานกับ
ผู้ปกครองเรื่องของการรายงานด้านความประพฤติของนักเรียนและร่วมมือกันดูแลและแก้ไข
พฤติกรรมที่ไม่ดีของนักเรียน บางโรงเรียนมีผู้ปกครองที่มีความถนัดในเรื่องของวิชาอาชีพต่างๆ
เข้ามาช่วยให้ความรู้ในวิชาชุมนุมกับนักเรียนด้วยความสมัครใจ เช่น วิชาดนตรี งานอาชีพต่างๆ
รวมถึงการมาช่วยในการฝึกซ้อมทางด้านกีฬาของโรงเรียน

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมในเรื่องดังต่อไปนี้คือ
ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ของ
โรงเรียนเช่น การสัมมนาด้านการศึกษา การปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา รองลงมาคือต้องการ
ให้ผู้บริหารโรงเรียนติดต่อสื่อสารและชี้แจงกับผู้ปกครอง ในเรื่องการกวดขันและความเอาใจใส่ใน
ด้านการเรียนของบุตรหลาน และการช่วยเหลือดูแลการทำบ้าน การเตรียมตัวของนักเรียนใน
การทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ด้านความประพฤติที่ไม่ดีต่างๆ และที่สำคัญในเรื่องของการอ่าน
เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ของช่วงชั้นที่ 3 นั้นยังอ่านหนังสือได้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ต้องการให้
ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้เชิญวิทยากร ผู้ปกครอง หรือผู้รู้จากท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรใน
ด้านการเรียนการสอน เพราะเนื่องจากการมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แล้วยังทำให้ผู้ปกครองบางคนได้
ใกล้ชิดกับนักเรียนและได้เห็นกับความเป็นอยู่จริงของนักเรียนในโรงเรียน ต้องการให้ผู้บริหาร
โรงเรียนทำความเข้าใจกับผู้ปกครองในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่
ชัดเจนโดยการออกหนังสือหรือการทำลายลักษณะอักษรที่ชัดเจน บางโรงเรียนต้องการให้ผู้บริหาร
โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการหรือสมาคมผู้ปกครองและศิษย์เก่า เพื่อร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ
ของโรงเรียน บางโรงเรียนนั้นต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการมีส่วนติดตามและแนะนำใน
เรื่องของการเรียนของนักเรียนกับผู้ปกครองโดยตรงและบางโรงเรียนต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียน
ขอความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองในเรื่องของการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนต่างๆ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษางานวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง สรุปสาระสำคัญและผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระในช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2549 จำนวน 76 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2549 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 63 คน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นชั้นในการสุ่มจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน ในเขตคลองสามวา จำนวน 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มี 2 ชุดคือ ชุดที่ 1 คือ แบบสอบถาม และชุดที่ 2 คือ ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

ชุดที่ 1 แบบสอบถามมี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามทางสถานภาพของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.90

ชุดที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน เพื่อศึกษาถึงการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านความต้องการได้รับการส่งเสริมในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. หาค่าร้อยละทางสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้าน

3. นำข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มของคำคำตอบที่ไปในทิศทางเดียวกันเข้ามาไว้ในกลุ่มเดียวกัน และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายโรงเรียน และภาพรวมของทุกโรงเรียน โดยแยกข้อมูลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ปรากฏผลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม รองลงมาคือด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้

1.2 การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

1.2.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากใน 3 อันดับแรกคือ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ท่านเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาที่เอื้อต่อการฝึกทักษะกระบวนการคิด การประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหา และผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดสาระการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการ และแนะนำให้จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ได้จริง ตามลำดับ

1.2.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากใน 3 อันดับแรกคือ ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมท่านให้สามารถใช้สื่อที่ทันสมัยเช่น การใช้อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ท่านสามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้นำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ

1.2.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากใน 3 อันดับแรกคือ ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านฝึกนักเรียนกระทำสมาธิก่อนเข้าเรียน รองลงมาคือผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านอบรมความ

ประพัตินักเรียนไปพร้อมกับการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการเข้าค่ายพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้จัดนิทรรศการในวันสำคัญทางศาสนาและ วันสำคัญอื่นๆ และผู้บริหารโรงเรียนจัดสถานที่สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมกับคุณธรรมจริยธรรม เช่น หอพระ ห้องสวดมนต์ ห้องปฏิบัติธรรม ตามลำดับ

1.2.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากใน 3 อันดับแรกคือ ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมร่วมกับคณะครู เพื่อวางแผนงานในการเชิญพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมและรับรู้ปัญหาในการจัดการศึกษา รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมให้ท่านได้ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองในเรื่องของการ จัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อ ช่วยแก้ปัญหาของนักเรียน และ ผู้บริหารโรงเรียนให้แนวทางในการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวของกิจกรรมภายในโรงเรียน ตามลำดับ

2. วิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จากโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา ที่เกี่ยวกับการได้รับและความต้องการในการ ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดอบรมโดยการเชิญวิทยากรพิเศษมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระ การเรียนรู้ภายในโรงเรียน รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนให้คำแนะนำในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้มีการประชุมร่วมกันภายในกลุ่มเพื่อวางแผนงานการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้รวมถึงแนะแนวทาง ในการปรับปรุงเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับนักเรียน และผู้บริหารโรงเรียนจัดส่งครูเข้ารับการอบรม ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากสถานที่ต่างๆ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการ ได้รับการส่งเสริมดังต่อไปนี้คือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมด้านเนื้อหา สาระการเรียนรู้ให้ตรงกับความถนัดและความต้องการของผู้เรียน ต้องการให้สนับสนุนในการจัดหา วิทยากรท้องถิ่นมาช่วยให้ความรู้กับนักเรียน รองลงมาคือ ต้องการให้ส่งเสริมในเรื่องของการจัดหา หรือบริการทางด้านเอกสารข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการทำหลักสูตร คัดเลือกหรือจัดครูที่จะมาสอน ในโรงเรียนที่มีความสามารถให้ตรงกับวิชาเอกหรือตามสาขาที่เรียนมา จัดส่งครูไปดูงานในสถานที่ ต่างๆ เช่น โรงเรียนที่เป็นตัวอย่าง หรือโรงเรียนที่มีความโดดเด่นในด้านวิชาการ ส่งเสริมให้ ครูผู้สอนได้ทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาของนักเรียน ทั้งการพูด การอ่าน หรือการจัดสอนซ่อม เสริมในทุกกระดับ และต้องการให้จัดห้องหมวดวิชาให้กลับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนได้บริหารจัดการห้องเรียนพิเศษต่างๆ ไว้ สำหรับเป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างเพียงพอ รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ครูใช้สื่อที่ ทันสมัยเช่น การใช้คอมพิวเตอร์ ในการสืบค้นข้อมูล ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับ

การผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น จัดส่งครูเข้าอบรมในเรื่องของการผลิตและการใช้สื่อของกลุ่มสาระการเรียนรู้จากสถานที่ต่างๆ เพื่อให้ครูได้มีทักษะที่เพิ่มมากขึ้น การให้คำแนะนำของผู้บริหารโรงเรียนในการสร้างและผลิตสื่อ การจัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา สนับสนุนให้ครูพานักเรียนไปทัศนศึกษาตามสถานที่ที่สำคัญต่างๆ เพื่อให้นักเรียนนั้นได้รับประสบการณ์ตรง ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมดังต่อไปนี้คือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนด้านงบประมาณและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการจัดผลิตสื่อการเรียนรู้ และการส่งเสริมให้ครูได้มีความสามารถในการใช้สื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ รวมถึงความต้องการให้ผู้บริหารสนับสนุนและจัดหาสถานที่เกี่ยวกับการพานักเรียนไปทัศนศึกษา ในที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับรายวิชาต่างๆของสาระการเรียนรู้ และต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารหรือแปลกใหม่ หรือที่เป็นของจริงไว้ให้ครูได้ใช้สอน ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารหรือแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการจัดทัศนศึกษา ต้องการให้จัดห้องหมวดวิชาไว้สำหรับให้ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้มีที่เก็บรวบรวมในเรื่องของสื่อการเรียนรู้และข้อมูลในการสอนต่างๆ และต้องการให้จัดเวลาในการใช้ห้องสมุดสำหรับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

2.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูได้สอดแทรกความรู้ทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปกับวิชาที่ครูสอนอยู่อย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูส่งเสริมแนะนำนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธให้เข้าร่วมในการเรียนธรรมะศึกษาในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา การให้นักเรียนทำสมาธิก่อนการเข้าเรียนเพื่อให้นักเรียนนั้นได้มีสมาธิที่ดีและมีความตั้งใจ การจัดให้มีการเข้าค่ายพุทธบุตรและส่งเสริมให้ครูได้พานักเรียนได้เข้าไปเรียนและบำเพ็ญประโยชน์ในวัดซึ่งในบางโรงเรียนใช้วิธีการทำพิธีทางศาสนาที่โรงเรียน และแนะนำให้ครูได้เข้ารับการอบรมในเรื่องของการสอนทางด้านศีลธรรม รวมถึงการแนะนำครูให้มีความประพฤติ และการปฏิบัติตนให้เหมาะสมเป็นที่น่านับถือหรือเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมดังต่อไปนี้คือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมในด้านระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่างๆ ของนักเรียน รองลงมาคือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมทั้งศาสนาพุทธและอิสลาม ที่นอกเหนือจากพระสงฆ์ที่มาช่วยสอน และสิ่งที่ต้องการเน้นให้ปลูกฝังมากที่สุดคือความซื่อสัตย์ การเสียสละ และความสามัคคีของนักเรียน ต้องการให้ผู้บริหารวางแผนทางที่ชัดเจนให้กับครูในเรื่องของการอบรมที่เกี่ยวกับพฤติกรรม มารยาท และวินัยต่างๆ ของนักเรียน ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมการประกวดหรือการแข่งขันในเรื่องของการสวดมนต์ การทำสมาธิ และการประพฤติปฏิบัติในด้านมารยาทที่ดีต่างๆ ของผู้เรียน และต้องการให้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาเพิ่ม เช่น การบวชภาคฤดูร้อน หรือการบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ตามที่สาธารณะต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักและความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

2.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการส่งเสริมดังนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดประชุมผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อปรึกษาหารือกันระหว่างผู้บริหาร ครูและ ผู้ปกครองของนักเรียนในด้านการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน รองลงมาคือการแนะนำให้ครูได้มีการประสานงานกับผู้ปกครองเรื่องของการรายงานด้านความประพฤติของนักเรียนและร่วมมือกัน ดูแลและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ดีของนักเรียน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมดังต่อไปนี้คือ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน รองลงมาคือต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนติดต่อสื่อสาร และชี้แจงกับผู้ปกครอง ในเรื่องการกวดขันและความเอาใจใส่ในด้านการเรียนของบุตรหลาน ด้าน ความประพฤติที่ไม่ดี และในเรื่องการอ่านหนังสือของนักเรียน ต้องการให้สนับสนุน เชิญวิทยากร ผู้ปกครอง หรือผู้รู้จากท้องถิ่นเข้ามาเป็นวิทยากรในด้านการเรียนการสอน ต้องการให้ผู้บริหาร โรงเรียนทำความเข้าใจกับผู้ปกครองในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่ ชัดเจนโดยการออกหนังสือหรือการทำลายลักษณะอักษร

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร สาระสำคัญอภิปรายได้ ดังนี้

1. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะ ผู้บริหารของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครนั้น ให้ความสำคัญ กับการจัดการศึกษาและมุ่งเน้นที่จะพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของครูให้มีความสามารถในการจัด การศึกษา ซึ่งตามนโยบายของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครนั้นได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาครู อย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานการศึกษา. 2549: ออนไลน์) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงได้นำแนวนโยบายนั้นมาเป็นแนวดำเนินการในการ ส่งเสริม พัฒนาการสอนของครูให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตาม หลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และส่งเสริม พัฒนาให้ครูมีความสามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ ตลอดจนนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์ในทางการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีและวิทยาการที่ทันสมัยโดย พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมตลอดจนส่งเสริมให้ชุมชน องค์กร สถาบันต่างๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสร้างเครือข่ายทางการศึกษา พร้อมทั้ง สอดแทรกให้เกิดครอบครัวศึกษาในการศึกษาทุกระดับ (สำนักงานการศึกษา. 2549: ออนไลน์) ใน ทำนองเดียวกัน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 74) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในฐานะ

เป็นผู้นำการจัดการเรียนการสอนที่จะต้องเปิดโอกาสให้ครูรู้จักปัญหาความต้องการและพฤติกรรมของนักเรียนที่สอนเป็นอย่างดีพร้อมทั้งกระตุ้นครูให้สนใจในพัฒนาการของเด็กทุกด้าน และส่งเสริมสมรรถภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541: 79-83) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียน คือปัจจัยสำคัญที่จะต้องให้คำแนะนำ ส่งเสริม แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความสำเร็จอย่างเป็นระบบและมีวิธีปรับกระบวนการของบุคลากรทางการสอนโดยการใช้วิธีการระดมพลังสมอง การประชุมชี้แจง การศึกษาดูงาน และการประชุมปฏิบัติการเป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจและในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ ไม่ว่าจะทางด้านเทคนิค ทักษะ วิธีการจัดการเรียนการสอน การออกแบบกิจกรรม วิธีการสอน รวมถึงการผลิตสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่จะสามารถให้ผู้เรียนได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมนึก จ้อยดอนกลอย (2544: 105-107) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษาใน 5 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและด้านการนิเทศการเรียนการสอน พบว่าบทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริม ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และในทำนองเดียวกัน อัมพันธ์ เรื่องสมานไมตรี (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมด้านการปฏิบัติหน้าที่เรียนการสอน ดำเนินการส่งเสริมมากที่สุดคือ นโยบายการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมมากที่สุดคือให้ครูได้ผลิตสื่อด้วยตนเอง

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนให้การส่งเสริมน้อยกว่าด้านอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้อย่างไรก็ตามนั้นจะต้องจัดให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งจะต้องจัดให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (เอกรินทร์ สีมหาศาล. 2545: 227) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงอาจมองการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้นั้นเป็นภาพรวม และต้องการมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิต ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 5) ได้กำหนดว่า จะต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิต แต่หากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้เข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้นั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องหาวิธีการในการพัฒนาทักษะของครูให้มีความรู้ความสามารถในการวางแผนทางการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้นั้น

ให้เหมาะสมกับผู้เรียนสอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา และเป็นการเพิ่มศักยภาพให้ครูได้มีความเข้าใจในการจัดการศึกษาเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 11) ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นครูผู้สอนของโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาครูให้มีความรู้และความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ ที่จะคอยผลักดันและแนะนำ ส่งเสริมให้ครูได้เข้ารับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถทางด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในแต่ละสาขาวิชา เพราะเนื่องจากศาสตร์ความรู้ของแต่ละกลุ่มวิชานั้นมีความยากง่ายและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันในทำนองเดียวกัน กฤษฎา ดั่งเปรม (2544: 32) กล่าวว่า การที่จะจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพนั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู นอกจากการปรับทัศนคติของครูให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโรงเรียนแล้ว ผู้บริหารยังต้องสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาด้วยการจัดอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนอยู่เป็นประจำ และ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2545: 24) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการพัฒนา สร้างขวัญ กำลังใจ ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และให้โรงเรียนเป็นฐานในการดำเนินการ และพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานด้านการจัดทำสาระการเรียนรู้โดยอาจเชิญวิทยากรมาแนะนำ จัดอบรมบุคลากรของโรงเรียนให้มีความสามารถในการจัดทำสาระการเรียนรู้ ที่สามารถจะพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ สอดคล้องกับ อัมพัน เรืองสมานไมตรี (2544: 18) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องดำเนินการวางนโยบายที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารจะต้องแนะนำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมา แพร่ภิญโญ (2546: 89) ศึกษาเรื่องความต้องการเกี่ยวกับวิธีการในการพัฒนาทางวิชาการของข้าราชการครู โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ข้าราชการครูโดยส่วนใหญ่ยังมีความต้องการในการพัฒนาทางด้านวิชาการ เช่น ด้านการจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้อัตนวิสัยทัศน์พัฒนาผู้เรียน โดยวิธีการฝึกอบรมการพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงาน การพัฒนาโดยกระบวนการบริหาร และการพัฒนาโดยกระบวนการส่งไปศึกษาต่อ

3. จากการศึกษาสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ทั้ง 4 ด้าน พบว่าครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการได้รับการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนมากที่สุดในเรื่อง การส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้ตรงกับความถนัดและความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัจจุบันในแต่ละ

ละโรงเรียนนั้นก็มีนักเรียนต่อห้องเรียนจำนวนมาก นักเรียนแต่ละคนก็มาจากสถานที่ที่ต่างกัน และมีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของครูที่ต้องการจะมุ่งเน้นเพื่อความ ต้องการเรียนของผู้เรียนจึงอาจเป็นไปได้ยาก และครูผู้สอนบางท่านก็อาจยังไม่เข้าใจถึงวิธีการและ แนวทางปฏิบัติ ครูผู้สอนจึงมีความต้องการที่จะให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ส่งเสริมและแนะนำในเรื่อง ดังกล่าว ในทำนองเดียวกัน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543ค: 21-22) ได้ให้แนวทางว่า การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถทาง สติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกายและจิตใจ และเนื้อหาการเรียนรู้จะต้องสร้างให้ ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีความสมดุลกับวัย ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรที่จะต้องแนะนำให้ครูและส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ตรงกับ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สุขุม อมรวิวัฒน์ (2545: 24) กล่าวว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการพัฒนา สร้างขวัญ กำลังใจ ให้ การสนับสนุน ส่งเสริม และให้โรงเรียนเป็นฐานในการดำเนินการ และพัฒนาบุคลากร ในการ ดำเนินงานการจัดทำสาระการเรียนรู้โดยอาจเชิญวิทยากรมาแนะนำ จัดอบรม บุคลากรของโรงเรียน ให้มีความสามารถในการจัดทำสาระการเรียนรู้ได้ในทำนองเดียวกัน อำพัน เรื่องสมานไมตรี (2544: 18) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องดำเนินการวางนโยบาย ที่ชัดเจน การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขุมพร สมิตินันท์ (2545: 45-47) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการ เรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา พบว่า บทบาท ของผู้บริหารด้านบริหารจัดการโรงเรียนมีการปฏิบัติ และความคาดหวังอยู่ในระดับมาก สำหรับ บทบาทของผู้บริหารด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ปัญหาด้าน การบริหารจัดการโรงเรียนคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการและผู้บริหารควรกำกับ ดูแลเอาใจใส่ ติดตามการดำเนินงานในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัน เตอร์แมน (Gunterman. 1992: Abstract) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาครูผู้สอนสองภาษาของโลกใน อนาคต พบว่า การปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคงทนยาวนานนั้น ฝ่ายจัดการศึกษา จะต้องได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาเป็นวิชาชีพ ซึ่งจะเกิดความรับผิดชอบและ พัฒนาการสอนของตนเองให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมในอนาคต ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ หลากหลาย และยอมรับความต้องการในการปฏิรูปการศึกษา

3.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนมากที่สุดในเรื่อง งบประมาณและจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการจัด ผลิตสื่อการเรียนการสอน และการส่งเสริมให้ครูได้มีความสามารถในการใช้สื่อนวัตกรรม การ เรียนรู้ รวมถึงความต้องการให้ผู้บริหารสนับสนุนและจัดหาสถานที่เกี่ยวกับการพานักเรียนไปทัศน ศึกษานอกสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับรายวิชาต่างๆของสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความ ต้องการทางด้านจัดการศึกษาของครูผู้สอนแต่ละท่านมีความต้องการที่ต่างกัน และสื่อวัสดุ

อุปกรณ์ที่ครูผู้สอนต้องการใช้ก็มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศ น้ำทิพย์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพมากที่สุดคือ การขาดงบประมาณสนับสนุนด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ การฝึกสื่อการเรียนการสอนและวิทยากรท้องถิ่น ส่วนด้านที่เสนอแนะมากที่สุดคือ ความต้องการได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการอบรมพัฒนาครูผู้สอน และงานวิจัยของ สมนึก จุ้ยดอนกลอย (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนพบว่า บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมด้านสื่อการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจะต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอและสำรวจในด้านความต้องการในการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ของครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา เจียมจู่ไร (2546: 97) ซึ่งได้ศึกษาความต้องการในการนิเทศภายในของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ความต้องการนิเทศภายในของครูเกี่ยวกับการจัดสื่อการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ มรกต อิศรานุวัฒน์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่ามีความต้องการในการพัฒนาความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของสื่อการสอนในระดับมาก

3.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนมากที่สุดในเรื่อง ความต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมและเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาและอบรมด้านความประพฤติของนักเรียน เช่น การปรับปรุงและส่งเสริมด้านระเบียบวินัยของนักเรียน ด้านความรับผิดชอบ และด้านต่างๆ ที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมกับนักเรียน เพราะเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้นยังมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมในหลายๆ ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้นเป็นนักเรียนที่อยู่ในชุมชนและมีความแตกต่างของครอบครัวที่หลากหลายกันออกไป ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องให้ความตระหนักในเรื่องของการติดตามและการอบรมความประพฤติ ในทำนองเดียวกัน มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร (2547: 10) ได้กล่าวว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนเป็นหน้าที่สำคัญของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เพราะการศึกษา เป็นอีกบทบาทหนึ่งในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมให้สมาชิกของสังคมมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรงโรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอนรายวิชาที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรม จริยธรรม เชิญวิทยากรภายนอกมาให้การอบรม มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ การจัดกิจกรรมค่าย

พุทธบุตร เพื่อพัฒนาและขัดเกลาจิตใจให้นักเรียนมีความตระหนักในค่าของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีต่างๆ

3.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนมากที่สุดในเรื่อง ความต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนนั้น ไม่มีการชี้แจงประเด็นที่ชัดเจน หรืออาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนยังเข้าไม่ถึงความต้องการของผู้ปกครอง และผู้ปกครองเองก็ยังไม่เข้าใจในความ ต้องการของโรงเรียน ซึ่งในทำนองเดียวกัน อาตุลย์เดช ฐานะ (2543: 5) กล่าวว่า ผู้ปกครองของ นักเรียนและชุมชนมีส่วนสำคัญในการพัฒนานักเรียน ผู้บริหาร ครูในโรงเรียนควรดำเนินการ ประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน โดยเปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน กำหนดเป้าหมาย ในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา และคุณลักษณะของผู้เรียนที่เข้มแข็งและสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองให้เห็นคุณค่า ของการศึกษา และความสำคัญของการเรียนของนักเรียน รวมทั้งความรับผิดชอบของผู้ปกครองใน การให้ความร่วมมือพัฒนาบุตร - หลานของตนเองให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ และเปิดโอกาสให้ ผู้ปกครองที่มีความพร้อม มีกำลังความสามารถ มีกำลังทรัพย์ เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน ตามศักยภาพและความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์ (2539: 11-12) กล่าวว่า โรงเรียนจะต้องสร้างความเชื่อมโยงกับบ้านและชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในลักษณะต่างๆ เช่น เพิ่มแหล่งทรัพยากรของโรงเรียนที่มีอยู่ในแง่ของความเชี่ยวชาญด้านคนและวัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่น้อยกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดอบรมโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้และแนะแนวทางการจัด เนื้อหาสาระที่หลากหลาย และควรมีการติดตามสำรวจด้านความต้องการในการอบรมและความ เข้าใจของครูผู้สอนทางด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีความ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมในแต่ละด้าน เช่น

1.2.1 ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ต้องการได้รับการส่งเสริมให้ครูจัด กิจกรรมด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้ตรงกับความถนัดและความต้องการของผู้เรียน ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีการสำรวจถึงปัญหาและความเข้าใจของครูผู้สอนในการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่

ตรงกับความต้องการของผู้เรียน อาจกระทำโดยการ ส่งไปศึกษาดูงานหรือการจัดประชุมกลุ่ม ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อหาแนวทางแก้ไข หรือแนวทางการปฏิบัติ

1.2.2 ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ต้องการได้รับงบประมาณและจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดผลิตสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดทำแบบสำรวจความต้องการในการจัดทำหรือผลิตสื่อการสอนของครู และความต้องการด้านวัสดุอื่นๆ ที่จะนำมา ประกอบใช้ เพื่อที่จะได้ให้ครูสามารถผลิตสื่อให้พร้อมต่อการใช้งานและทำให้การจัดการเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพที่ดี

1.2.3 ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรม และเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาและอบรมด้านความประพฤติ ของนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมหรือหรือวางแนวทางร่วมกับครูเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นนักเรียนที่มีความเป็นคนดี โดยกิจกรรมนั้นอาจทำในลักษณะของการเข้าค่ายทางด้าน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยการเชิญวิทยากรจากภายนอก หรือการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน และ กิจกรรมที่จัดนั้นควรมีการปฏิบัติและพัฒนาอย่างเสมอ

1.2.4 ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการจัด กิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองได้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรมี การดำเนินการศึกษาถึงลักษณะและความต้องการของผู้ปกครองในชุมชน โดยอาจมีการจัดประชุม ครู กรรมการของโรงเรียน ตัวแทนผู้ปกครองของสายชั้นอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และผู้บริหารโรงเรียน ควรเอื้ออำนวยและบริการความสะดวกให้แก่ผู้ปกครองในด้านต่างๆ เพื่อที่จะได้ทำให้ผู้ปกครองได้ ปฏิบัติกลับคืนโรงเรียนอย่างที่เคยได้รับ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา ของสำนักงานเขตคลองสามวา ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในเรื่อง ของความต้องการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษาทั้งหมดของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

2.2 ควรมีการศึกษาถึงแนวดำเนินการด้านการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ในด้านการจัดการส่งเสริมการจัดกระบวนการ เรียนรู้กับพฤติกรรมทางการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรกนก เปล่งอรุณ. (2549). ทฤษฎีการเรียนรู้. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
 สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2549, จาก <http://etc.pn.psu.ac.th/wbi/263201/obj04.html>.
- กรมวิชาการ. (2541). สารความรู้ที่ได้จากการสัมมนาทางวิชาการ เพื่อแนะนำผลการวิจัย/ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
 ----- (2543). แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
 ----- (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
 ----- (2546). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). สารสนเทศ ศธ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง.
 ----- (2540). คู่มือการผลิตสื่อการสอน วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
 ----- (2542). แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
 ----- (2543ก). แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
 ----- (2543ข). แนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา : การจัด การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์.
 ----- (2545). หลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งข้าราชการครูให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 3 ตามหลักเกณฑ์ใหม่ของ ก.ค.. กรุงเทพฯ: เบ็นพับลิชชิง.
 ----- (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤติยา เดชวิสุทธิ. (2546). การศึกษาความรู้ตามการรับรู้เจตคติ และพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เกษมา แพร์ภิญโญ. (2546). *ความต้องการเกี่ยวกับวิธีการในการพัฒนาทางวิชาการของข้าราชการครู โรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนทวารวดี สังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกษมา วรวรรณ ณ อุชยา. (2543). การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. *วารสารครูเชียงใหม่*. 5(43): 6-11.
- กองบรรณาธิการ. (2543, ธันวาคม). ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน. *สานปฏิรูป*. 3(33): 74-73.
- (2548, มกราคม). สอนแบบครูมืออาชีพ จะสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ได้อย่างไร. *สานปฏิรูป*. 7(81): 26-28.
- กองวิจัยการศึกษา. (2542). *แนวการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา.
- (2543). *สรุปผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบหรือแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา.
- กาญจนา นาคสกุล. (2549). *เจตคติ*. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2549, จาก <http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=351>.
- การเรียนรู้. (2549). สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2549, จาก <http://www.nfe.go.th/042103/librarian/module/module3.html>, <http://www.nectec.or.th/courseware/cai/0042.html>.
- การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน พ.ศ. 2549, จาก http://www.sobkroo.com/cr_3.htm.
- กิตติคม บุตรแสนคม. (2545). *ปัญหาและการใช้สื่อของครูหมวดวิชาพลานามัย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2546). *4MAT การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*. ราชบุรี: โรงพิมพ์ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- กิติพันธ์ รุจิรกุล. (2539, พฤศจิกายน - 2540, มีนาคม). คุณธรรม จรรยาบรรณ และจริยธรรม ในการประกอบอาชีพครู. *สีมาจารย์*. 11(21): 64-91.
- กัญชวลี คำชาย. (2540). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- โกวิท ประวาลพฤษก์; และคนอื่นๆ. (2541). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เน้นวิจัยและประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ขจรศักดิ์ สีเสน. (2544, มกราคม). การแก้ปัญหาด้วยกระบวนการคิดสร้างสรรค์. *วารสารวิชาการ*. 4(1): 14-19.

- คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- จำรัส มีกุล. (2542). *หลักสูตรประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะคุรุศาสตร์
สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- จำลอง อุปันนท์. (2546). *การนิเทศภายในเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ โรงเรียนจินดาอารมณ์ อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- จินดา ทับจัน. (2546). *พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา กลุ่มกรุงธนเหนือ*. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา ธนวิบูลย์ชัย. (2540). *คุณสมบัติในการวัดและคุณภาพของมาตรฐานวัดเจตคติเชิงจริยธรรม
ด้านความรับผิดชอบที่สร้างขึ้นโดยประยุกต์วิธีการของธอร์นไดค์*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.
(การทดสอบและวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชฎทศพร โอชม. (2548). *การศึกษาสภาพและความพร้อมของโรงเรียนในการจัดการเรียนการ
สอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 – 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน
อาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่
การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชนาธิป พรกุล. (2543). *แคทส์: รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). *เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: บริษัท หลักพิมพ์.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2544, เมษายน). *บรรยากาศในชั้นเรียนและการจูงใจนักเรียน*.
วารสารวิชาการ. 4(4): 42-42.
- ชุกดา จิตพิทักษ์. (2541, ตุลาคม - 2542, มีนาคม). *คุณธรรมและจริยธรรมที่ครูควรต้องทำ*.
วารสารปาริชาติ. 11(2): 9-29.
- ชวลีพรวรรณ กษมานนท์. (2543). *คุณลักษณะทางจริยธรรมของอาจารย์พยาบาลวิทยาลัย
พยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในทัศนะของอาจารย์และนักศึกษา*. ปรินูญานิพนธ์
กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ชูชาติ พวงสมจิตร์. (2542, สิงหาคม-ตุลาคม). *การส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับ
สถานศึกษา*. *จุลสารไทยคดีศึกษา*. 16(1): 6-10.

- ณัฐวัชร จันทโรทรณ์. (2543, กรกฎาคม). การบริหารของผู้นำในทศวรรษหน้า. *วารสาร การศึกษากทม.* 23(10): 30-32.
- ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง; และคนอื่นๆ. (2545). *ผู้เรียนสำคัญและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของ ครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- ดนุชา ปนคำ. (2547). *การสร้างรูปแบบการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1-2: กรณีศึกษาโรงเรียนอุดมวิทยา อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี*. ปริญญาโท กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดารี บุญชู. (2546). การจัดกระบวนการเรียนรู้. *วารสารวิชาการ.* 6(9): 16-23.
- ดลยา จิตตะยโสธร. (2549). *การเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2549, จาก <http://elearning.utcc.ac.th/courseonline/210104/index.html>.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). *คู่มือการเขียนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธารอักษร.
- ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม. (2549). สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2549, จาก <http://elearning.utcc.ac.th/courseonline/210104/Learning01.htm#top>.
- ทัศนีย์ ตรีธาร. (2544). *ความคิดเห็นของนักเรียนระดับปริญญาตรีที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรอุตสาหกรรมศาสตร์บัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. ปริญญาโท กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์. (2539, เมษายน - มิถุนายน). ความร่วมมือในการจัดการศึกษา: ความ เชื่อมโยงระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก. *วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯสหประชาชาติ.* 28(2): 10-21.
- ทีศนา แคมมณี. (2540, ตุลาคม - 2541, มกราคม). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. *วารสารราชบัณฑิต.* 23(1): 52-84.
- (2543). *การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: โมเดลชิปปา. ประมวล บทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2544). *วิทยาการด้านการคิด*. กรุงเทพฯ: บริษัทเดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- (2545). *กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล; และคนอื่นๆ. (2545). *หลักสูตรสถานศึกษา ชุดฝึกอบรมครู: ประมวล สาระ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

- ธีรพงษ์ ลาภบุญเรือง. (2541). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : ภัณฑิวัตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ธีรศักดิ์ สืบสุติน. (2544, พฤศจิกายน). *จรรยาบรรณครู*. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2549, จาก <http://www.school.net.th/library/create-web/10000/sociology/10000-324.html>.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2544). *ความเป็นครูไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรรัตน์ วงษ์หอย; และคนอื่นๆ. (2549). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2549, จาก http://edt.kmutt.ac.th/E-learning/project_phycology/ho1.htm.
- นงลักษณ์ ดีสุคนธ์. (2543). *ครูต้นแบบ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2549, จาก http://library.rru.ac.th/old_lib/2543/10.htm.
- นริศ น้ำทิพย์. (2545). *ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: ภัณฑิวัตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทนา ทองประไพพัทธ์. (2549, 15 กุมภาพันธ์). *สัมภาษณ์โดย วิรัช คงสวัสดิ์ ที่โรงเรียนบางชั้น (ปลื้มวิทยานุสรณ์) สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร*.
- นิคม ทาแดง; และคณะ. (2545). *เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ ชุดฝึกอบรมครู: ประมวลสาระ*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- บันลือ พุกกะวัน. (2543). *แนวพัฒนาการอ่านเร็ว คิดเป็น*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. (2545). *การศึกษาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: บ็อค พอยท์.
- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. (2548). *การสอนแบบบูรณาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้.
- เบญจมาศ อิมเอี่ยม. (2543). *การส่งเสริมการสอนจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กำแพงเพชร: ภัณฑิวัตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร. ถ่ายเอกสาร.
- ประไพพรรณ ผ่องสวัสดิ์. (2549). *การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : ภัณฑิวัตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเวศ วะสี. (2549, มกราคม). *คุณธรรม 8 ประการ ของการจัดการความรู้*. *สานปฏิรูป*. 8(92) : 30-32.

- ปรัชญา เวสารัชช. (2545ก). *หลักการจัดการศึกษา ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร: ประมวลสาระ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- (2545ข). *หลักการจัดการศึกษา ชุดฝึกอบรมครู: ประมวลสาระ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- (2544). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- (2546). *การนิเทศการสอน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปัญญา น้อยผาติ. (2549, 15 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย วิรัช คงสวัสดิ์ ที่โรงเรียนบางชั้น (ปลื้มวิทยานุสรณ์) สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร.
- ปัญญา นามหินแพง; และคนอื่นๆ. (2548, กันยายน). การปฏิรูปการเรียนรู้: ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. *วารสารพวงแสด*. 24(28): 33-42.
- ไพฑูริ์ สติสุนทร. (2543, กรกฎาคม). การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์. *สานปฏิรูป*. 3(28): 24-27.
- ฝ่ายปกครอง. (2542). *เอกสารบรรยายสรุปสำนักงานเขตคลองสามวา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตคลองสามวา.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท วิสธิ์พัฒนา.
- พยุงค์กัฒ์ จันทรสุรินทร์. (2541). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระบบการศึกษาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- พรทิพย์ บุญเจริญ. (2546). *บทบาทด้านการเรียนการสอนตามแนวทางของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สหวิทยาเขต ปทุมธานี 4*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2548). *คู่มือชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พวงทอง ภูสวดศรี. (2546). *การดำเนินการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนดงมูลวิทยาคม จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พีระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์. (2541). *การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ไพรัช อรรถกามาพันธ์; และ มีทนา โชควารวัฒน์กร. (2545). *การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

- มณธีรา ปันดี. (2547). การศึกษาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนตรี ยานะกิจ. (2546). ศึกษาปัญหาการจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 3 ของสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ในโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรมสามัญศึกษา. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนัส นิมมณี. (2547). การศึกษาการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มรกต อิศรานุวัฒน์. (2541). ความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มัลลิกา ยุวณะเตมีย์. (2540, กรกฎาคม - กันยายน). บรรยากาศการเรียนรู้. วารสารโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. 4(40): 59-62.
- มารศรี จันทร์ศรี. (2540). การศึกษาจริยธรรมของครูและนักเรียนประถมศึกษา. ปรินุญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มาลีรัตน์ บุญอนันตบุตร. (2547, เมษายน). การปลูกฝังจริยธรรมเด็กปฐมวัย. วารสารการศึกษาปฐมวัย. 8(2): 9-14.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย. (2549). โฮมสกูล. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2549, จาก http://www.ssf.or.th/th/sanpatiroob.php?act=detail&sanindex=9&column_id=11&book_id=54.
- แรมสมร อยู่สถาพร. (2541). เทคนิคและวิธีการสอนในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนบางชัน. (2547ก). สารสนเทศปีการศึกษา2547. กรุงเทพฯ: โรงเรียนบางชัน (ป्ली่มวิทธานุสรณ์). ถ่ายเอกสาร.
- (2547ข). แผนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2547 – 2549. กรุงเทพฯ: โรงเรียนบางชัน (ป्ली่มวิทธานุสรณ์). ถ่ายเอกสาร.

- ลักษณะ สายปรีชา. (2547). การจัดการเรียนการสอนและปัญหาตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครู
โรงเรียนเอกชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดา เจียมจู่ไร. (2546). ได้ศึกษาความต้องการในการนิเทศภายในของครูเกี่ยวกับการจัดการ
เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร
เขต 3 กลุ่ม ที่ 1 บางกอกน้อย. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: ตันอ้อ.
- (2542). แผนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เอล ที
เพรส.
- (2545). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้: ผู้เรียนสำคัญที่สุด สูตรสำเร็จหรือกระบวนการ.
กรุงเทพฯ.
- วิไลวรรณ ชินพงษ์. (2539). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิเศษ ชินวงษ์. (2544, กุมภาพันธ์). ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. วารสารวิชาการ.
4(2): 31-41.
- วีระเวทย์ แพทย์ประเสริฐ. (2544). การศึกษาสภาพความพร้อม และความต้องการการจัดการ
เรียนการสอนวิชาชีพ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีระศักดิ์ สุ่มนัส. (2544). ศูนย์รวมสื่อการเรียนการสอนรายวิชาพุทธธรรม – จริยธรรม. สืบค้น
เมื่อ 14 มิถุนายน 2549, จาก <http://taolik.thatphanom.com/index.html>.
- วุฒิกไกร เลื่อนแป้น. (2547). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดแหล่งการ
เรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วุฒิพงษ์ ปฏิเวชพัฒนางกูร. (2547). ปัจจัยที่พยากรณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

- ศักดิ์ดา ไชยกิจภูมิโย. (2547, มกราคม - เมษายน). How to ทำอย่างไรกับการเรียนการสอนเพื่อ
ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม. วารสารนวัตกรรมกรรมการเรียนการสอน. 1(1): 3-4.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์; และ ดารณี คำวัจนัง. (2544). สอนเด็กให้คิดเป็น. กรุงเทพฯ:
ทิปส์พับบลิเคชัน.
- (2545). แหล่งการเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพฯ:
เสริมสิน ปริเพรส ซิลเท็ม.
- ศิริวรรณ ฤกษ์นันท์. (2548). เอกสารประกอบการสอนวิชาศึกษา363 ประสบการณ์วิชาชีพครู 3.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สังัด ปิตานา. (2546). การใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพะเยา. ปรินญาณิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและ
การสอน). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สถิต ศิลบุตร. (2545, พฤษภาคม). ความรู้คู่คุณธรรม. วารสารการศึกษาททม. 25(8): 7-11.
- สมนึก จ้อยดอนกลอย. (2544). บทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียน
การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา
ในเขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- สมบัติ กลิ่นผา. (2542, ตุลาคม - ธันวาคม). การปฏิรูปการศึกษาไทย. จุลสารพัฒนาข้าราชการ
พลเรือน. 18(4): 9-20.
- สมศักดิ์ สิทธิวันชัย. (2548). การศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
โรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- สมศิริ อรัญ. (2546). การศึกษาคุณภาพของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
ด้านความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2545. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมหมาย อุ่นเจริญ. (2541). การศึกษาสภาพปัญหา การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถม
ศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). มหาสารคาม:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สยมพร สมิตินันท์. (2545). บทบาทของผู้บริหารในการสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองเชียงราย.
การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

- สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2538). คู่มือดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการศึกษา.
- (2542). นโยบายการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครปีการศึกษา 2542. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2549, จาก <http://members.tripod.com/anant2>.
- (2547). เด็กดีมีครูสร้างที่บางกอก. กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเขตคลองสามวา. (2541). ครบรอบ 1 ปีสำนักงานเขตคลองสามวา. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตคลองสามวา.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 7. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2540). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสแควร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). รวบรวมทความเรื่อง คู่มืออาชีพ ตามมาตรา 24. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประชาสัมพันธ์การศึกษาแห่งชาติ.
- (2543ก). ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- (2543ข). ครู ความจำเป็นที่สำคัญ. วารสารเส้นทางปฏิรูปการศึกษาไทย. 1(6): 21-23.
- (2543ค). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- (2544ก). รายงานการศึกษาเรื่อง ความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- (2544ข). กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- (2544ค). ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ : การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบเบญจมิตร. กรุงเทพฯ: แคนดิด มิเดีย.
- (2547). เรียนรู้จากกระแสพระราชดำริสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547ก). รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการบริหาร และการจัดการศึกษาภาพรวม ปีงบประมาณ 2546. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- (2547ข). แนวทางการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. (2545). *หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.
- สำนักยุทธศาสตร์และการประเมิน. (2549). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์และสังคม*. สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2549, จาก http://www.bma.go.th/policy/plan6_section4_1.html.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับแนวโน้มการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำลี รักสุธี. (2544). *เทคนิคการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- สำลี รักสุธี; และคณะ. (2545). *แนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พ.ศ. พัฒนา.
- สิทธิชัย จันทรานนท์. (2548). *ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนเซนต์ไมเกิ้ล*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุดใจ ทองอ่อน; และคนอื่นๆ. (2546). *ชุดฝึกอบรมครูและผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2549, จาก <http://www.moe.go.th/wijai/module7.doc>.
- สุนทร นิสากกร; และบุญเลิศ อรุณพิบูลย์. (2549). *การเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2549, จาก <http://www.nectec.or.th/courseware/cai/0042.html>.
- สุนีรัตน์ สุดสงค์. (2549, 15 กุมภาพันธ์). สัมภาษณ์โดย วิรัช คงสวัสดิ์ ที่โรงเรียนบางชั้น (ปลื้มวิทยานุสรณ์) สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร.
- สุนทนา พรหมบุญ; และอรพรรณ พรสีมา. (2540, กรกฎาคม - ตุลาคม) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. *วารสารครุศาสตร์*. 26(1): 23-34.
- สุนน อมรวีวัฒน์. (2544). *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธากการพิมพ์.
- (2545). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง : รูปแบบที่คัดสรร*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- เสาวลักษณ์ นภาลัย. (2548, กรกฎาคม - กันยายน). กระบวนการเรียนรู้ พื้นฐานสำคัญสำหรับการสอน. *พัฒนาเทคนิคศึกษา*. 17(55): 33-35.
- โสภณ โสมดี; และอภันตรี โสตะจินดา. (2545, มกราคม). การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการ*. 5(1): 14-18.

- อดิศร เนาวนนท์. (2547, พฤษภาคม). รูปแบบของกระบวนการเรียนการสอน. *วารสารราชพฤกษ์*. 3(1): 64-67.
- อนันต์ ศิริภัสราภรณ์. (2549). นโยบายของ Smile School. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2549, จาก http://203.155.220.242/soiannex/Smile_School/Page2.htm.
- อนุศักดิ์ สมิตสันต์. (2540). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภิชาติ เจตจำนงนุช. (2544). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ลักษณะการปฏิรูปการเรียนรู้กับพฤติกรรมการสอนของครูในโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. ปรินญาณินพนธ์. กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อมรา เล็กเรียงสินธุ์. (2540) *หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- อาตุลย์เดช ฐานะ. (2543). การบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- อาภร ใจเที่ยง. (2540). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อำพันธ์ เรืองสมานไมตรี. (2544). *บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อำรุง จันทวานิช. (2547). *แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อุดมศักดิ์ นาดิ. (2543, ตุลาคม). จัดการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามนัยของ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ. *วารสารการศึกษาทม*. 24(1): 10-12.
- อุไรวรรณ ธนสถิตย์. (2546, กันยายน – ธันวาคม). การสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในชั้นเรียน. *วารสารมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 23(3): 8-17.
- อุษณีย์ โพธิสุข. (2543). *ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2546). *แนวปฏิบัติ: กระบวนการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: บริษัท บ็อค พอยท์ จำกัด.

- Arends, R.I. (1994). *Learning to Teach*. 3rd ed. New York: Mc Graw-Hill Book.
- Comerford, Susan Ann. (1998, November). Learning Through Engaging - Engaging Through Learning : Toward a Contextual, Relational, Approach to Adult Learning About Diversity, *Dissertation Abstracts International*. 59 (5): 356-A.
- Gunterman, Gail. (1992). *Developing Tomorrow's Teachers of World Languages*. Washington D.C. : ERIC Clearinghouse on languages and Linguistics. (ERIC CD – ROM. NO ED350880).
- Kellough, Noreen and Gail, Whyte. (1990, October). Secondary Principals Self – Perception of Their Responsibilities and Competencies for Instructional Supervision (Professional Development), *Dissertation Abstracts International*. 59(7): 4324-A.
- Krejcie, Peter V.; & Mogan, Daryle W. (1970, Autumn). Determining sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*. 30 (3): 607-610.
- Langmuir, David Allan. (1999, June). Making Sense of Teacher Collaboration : A Case Study of Two Teachers Engagement in Clinical Supervision. *Dissertation Abstracts International*. 59 (7): 4324-A.
- Schempp, P.G. (1995, summer). Learning on the job : An Analysis of the Acquisition of a Teachers Knowledge, *Journal of Research and Development in Education*. 28(4): 237-244.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. ผู้ตอบแบบสอบถามคือ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานเขตคลองสามวา ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ
2. แบบสอบถามนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร
3. แบบสอบถามนี้มี 2 ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ 1 ข้อมูลทางสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม และด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

ผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นายวิรัช คงสวัสดิ์
นิสิตปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา
ภาควิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามทางสถานภาพ

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอน

☐ ภาษาไทย	☐ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม
☐ คณิตศาสตร์	☐ การงานอาชีพและเทคโนโลยี
☐ วิทยาศาสตร์	☐ ศิลปะ
☐ สุขศึกษาและพลศึกษา	☐ ภาษาต่างประเทศ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

คำชี้แจง : 1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการจะสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของผู้บริหารโรงเรียน ในการให้การสนับสนุน การกระตุ้น การพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ รวมถึงโน้มน้าวให้ครูสามารถมีแนวทางดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

3. โปรดพิจารณาว่าข้อความใดตรงกับการได้รับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ จากผู้บริหารโรงเรียน โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างด้านขวามือที่ตรงกับการได้รับส่งเสริมฯ ของท่านที่เป็นจริง

ข้อที่	การส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ท่านเข้าร่วมประชุม สัมมนาทางวิชาการ เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้					
2	ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนให้ท่านได้ไปศึกษาดูงานด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จาก โรงเรียนอื่นๆ					
3	ผู้บริหารโรงเรียนแนะแนวทางให้ท่านเกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้					
4	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำในการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล					
5	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านสำรวจความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนก่อนการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้					
6	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดสาระการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการ					
7	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาที่เอื้อต่อการฝึกทักษะกระบวนการคิด และการประยุกต์ความรู้มาใช้แก้ปัญหา					

ข้อที่	การส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่มีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์					
9	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ได้จริง					
10	ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ไว้ให้ท่านได้ศึกษา					
11	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่านได้มีการประชุมเพื่อวางแผนงานในการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้					
12	ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนช่วยและให้คำปรึกษาท่านในการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้					
13	ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ท่านได้เข้าร่วมอบรมการผลิตสื่อการเรียนรู้					
14	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำท่าน ให้มีความรู้ในเรื่องการใช้สื่อการเรียนรู้					
15	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้					
16	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนงบประมาณในการสร้างและผลิตสื่อวัสดุอุปกรณ์					
17	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล					
18	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านใช้สื่อการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับประสบการณ์จริง					
19	ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมท่านให้สามารถใช้สื่อที่ทันสมัย เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์					
20	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้นำแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					

ข้อที่	การส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
21	ผู้บริหารโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ท่านสามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้					
22	ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารต่างๆ ที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ไว้ใช้สำหรับการเรียนรู้					
23	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ท่านนำนักเรียนไปศึกษาหาความรู้กับผู้ทรงภูมิปัญญาของท้องถิ่น					
24	ผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนในเรื่องการขอใช้แหล่งการเรียนรู้ที่อยู่นอกสถานศึกษา					
25	ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจน ให้ท่านปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมกับนักเรียน					
26	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำแนวทางให้ท่านจัดการเรียนรู้ที่จะสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม					
27	ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านอบรมความประพฤตินักเรียนไปพร้อมกับการสอน					
28	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านฝึกนักเรียนกระทำสมาธิก่อนเข้าเรียน					
29	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านนำเหตุการณ์ชีวิตประจำวันมาจำแนกให้เห็นคุณ-โทษตามแนวศีลธรรม					
30	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้ท่านนำกรณีตัวอย่างพร้อมด้วยปัญหาเชิงคติธรรมมาเป็นสื่อและกิจกรรมการสอน					
31	ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่าน เอาใจใส่ สังเกตนักเรียนทั้งการแต่งกาย คำพูด และมารยาททุกครั้งก่อนเข้าสอน					
32	ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีการเข้าค่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน					
33	ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการอบรมความประพฤตินักเรียนให้ท่านไว้ศึกษา					

ข้อที่	การส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
34	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้มีมุมหนังสือ ที่เกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาไว้ในห้อง					
35	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้จัดนิทรรศการในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ					
36	ผู้บริหารโรงเรียนจัดสถานที่สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เช่น หอพระ ห้องสวดมนต์ ห้องปฏิบัติธรรม					
37	ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมร่วมกับคณะครูเพื่อวางแผนทางในการเชิญพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม และรับรู้ปัญหาในการจัดการศึกษา					
38	ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ท่านสำรวจความต้องการของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน					
39	ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมให้ท่านได้ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน					
40	ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ท่านจัดทำรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้ปกครองรับทราบเป็นประจำ					
41	ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้เชิญผู้ปกครองมาส่วนหนึ่งในการแลกเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการดำรงชีวิตกับนักเรียนภายในชั้นเรียน					
42	ผู้บริหารโรงเรียนให้แนวทางในการประชาสัมพันธ์กับผู้ปกครองได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวของกิจกรรมภายในโรงเรียน					
43	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำให้จัดกลุ่มครูผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อ สื่อสารในเรื่องต่างๆ ระหว่างโรงเรียน บ้านและชุมชน					
44	ผู้บริหารโรงเรียนเสนอแนะให้ท่านประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อช่วยแก้ปัญหาของนักเรียน					

ข้อที่	การส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้	ระดับการได้รับการส่งเสริม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
45	ผู้บริหารโรงเรียนแนะนำแนวทางให้ท่านมีขั้นตอนในการติดต่อกับผู้ปกครองทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ					
46	ผู้บริหารโรงเรียนจัดกิจกรรมให้ครูและผู้ปกครองได้ทำ ความรู้จักและรับรู้ถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน					
47	ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมให้ท่านติดตามการประเมินผลในเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเป็นระยะ					
48	ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการติดต่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง					

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

ชื่อผู้ให้การสัมภาษณ์.....นามสกุล.....
ตำแหน่ง.....
หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้.....
วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....
ผู้สัมภาษณ์.....

หัวข้อในการสัมภาษณ์

1. ด้านการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของครูหรือไม่ ถ้ามี มีแนวดำเนินการอย่างไร

.....
.....

1.2 ท่านต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมหรือสนับสนุนสิ่งใด ในเรื่องของการจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....
.....

2. ด้านการจัดสื่อและแหล่งการเรียนรู้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาครู เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทางด้านการใช้หรือการผลิตสื่อการเรียนรู้หรือไม่ ถ้ามี มีแนวดำเนินการอย่างไร

.....
.....

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนให้ครูได้ใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเรียนรู้หรือไม่ ถ้ามี มีแนวดำเนินการอย่างไร

.....
.....

2.3 ท่านต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุน หรือส่งเสริมในเรื่องของการใช้สื่อการเรียนรู้ หรือการใช้แหล่งการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ในลักษณะใด

.....
.....

3. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

3.1 ผู้บริหารโรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใดบ้างที่เป็นการส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ถ้ามี มีแนวดำเนินการอย่างไร

.....

.....

3.2 ท่านต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในเรื่องใด

.....

.....

4. ด้านความร่วมมือกับผู้ปกครอง

4.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีการส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมกับโรงเรียนหรือไม่ ถ้ามี มีแนวดำเนินการอย่างไร

.....

.....

4.2 ท่านต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมในเรื่องความร่วมมือระหว่างครูกับผู้ปกครองในเรื่องใด

.....

.....

5. จากด้านต่างๆ ที่กล่าวมาทั้ง 4 ด้านนั้น ท่านคิดว่าผู้บริหารโรงเรียนควรจะเน้นให้มีการส่งเสริมเพิ่มเติมในด้านใดอีก หรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้ของท่านนั้น ยังต้องการให้เพิ่มเติมหรือส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ จากทั้ง 4 ด้าน ในด้านใดอีก

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา
อาจารย์ประจำสำนักทดสอบทางการศึกษา
และจิตวิทยา
2. นายอุดมศักดิ์ นาคี
นักวิชาการศึกษา 8ว
หัวหน้ากลุ่มงานประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. นายณรงค์ จงแจ่มฟ้า
หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไปสำนักงานเลขาธิการ
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
(อดีตศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตคลองสามวา)
4. นางจีระพันธ์ สวัสดิ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนระดับ 8
โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร
5. ดร. ผกาพรรณ นันทวิชิต
ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบำเพ็ญเหนือ
สำนักงานเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ค

หนังสือราชการ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายวิรัช คงสวัสดิ์
วัดเดือนปีเกิด	24 กุมภาพันธ์ 2521
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	45/1 หมู่ 3 ซอยไทรร่มเย็น ถนนรามอินทรา ตำบลท่าแร่ อำเภอบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบางชัน (ปรีมวิทยานุสรณ์) 89 หมู่ 4 ถนนพระยาสุเรนทร์ แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร 10510
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2533	ระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสายอักษร
พ.ศ. 2537	ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
พ.ศ. 2540	ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง
พ.ศ. 2544	การศึกษาระดับบัณฑิต (ดุริยางคศาสตร์ - ไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2550	การศึกษาระดับบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ